

Ερευνητική Επιτροπή των Κατ' εξαίρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών 2020

Σύνθεση Επιτροπής: κ. Μ. Νικολάτος (Πρόεδρος)
κ. Π. Ιωάννου (Μέλος)
5 κ. Κ. Κυριάκου (Μέλος)
κα Δ. Καλογήρου (Μέλος)

10 **Ημερομηνία:** 01/12/20

[Στενοτυπημένα πρακτικά λαμβάνει η κα ██████████]

15 **κ. Νικολάτος:** Σας καλωσορίζουμε στην Ερευνητική Επιτροπή. Στο κέντρο είμαστε ο κύριος Κυριάκου και εγώ και από την οθόνη είναι ο κύριος Ιωάννου και η κυρία Καλογήρου και εσείς βεβαίως.

κ. Ιωάννου: Εγώ είμαι εκτός γραφείου, λόγω του προβλήματος του κορωνοϊού.

20 **κα Καλογήρου:** Εγώ είμαι πάλι σε καραντίνα και τελειώνω σε δύο μέρες.

κ. Νικολάτος: Να αρχίσουμε παρακαλώ. Κύριε Μιχαηλίδη, η μαρτυρία σας θα ληφθεί ενόρκως. Επιθυμείτε να ορκιστείτε ή να δώσετε διαβεβαίωση;

25 **κ. Μιχαηλίδης:** Θα ορκιστώ.

Ο Μάρτυρας 3, κ. Οδυσσέας Μιχαηλίδης, Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας, ορκίζεται και λέει:

30 **κ. Νικολάτος:** Είστε ο κύριος Οδυσσέας Μιχαηλίδης, Γενικός Ελεγκτής της Κυπριακής Δημοκρατίας. Έτσι δεν είναι;

κ. Μιχαηλίδης: Μάλιστα, ακριβώς.

κ. Νικολάτος: Πότε διοριστήκατε στη Δημόσια Υπηρεσία, κύριε Μιχαηλίδη;

5 **κ. Μιχαηλίδης:** Στη Δημόσια Υπηρεσία διορίστηκα στις 15 Σεπτεμβρίου 1998. Υπηρέτησα στο Υπουργείο τότε Συγκοινωνιών και Έργων μέχρι τις 10 Απριλίου του 2014 και στις 11 Απριλίου 2014, διορίστηκα ως Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας, θέση την οποίαν τηρώ μέχρι σήμερα.

κ. Νικολάτος: Τι τίτλους σπουδών κατέχετε, κύριε Μιχαηλίδη, παρακαλώ;

10

κ. Μιχαηλίδης: Σπούδασα στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Πολιτικός Μηχανικός και απέκτησα το δίπλωμα Πολιτικού Μηχανικού, το οποίο έχει αναγνωρισθεί ως ισοδύναμο με BSC και MSC. Ακολούθως απέκτησα τον τίτλο του Διδάκτορα Μηχανικού, από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και επίσης απέκτησα και το πτυχίο οικονομικών, από τη Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

15

κ. Ιωάννου: Με τι γενικό βαθμό τελειώσατε το Πολυτεχνείο;

κ. Μιχαηλίδης: Ο γενικός βαθμός ήταν 9.3 στα 10 και να σας πω ότι ήμουν ο πιο ψηλός απόφοιτος της χρονιάς μου και για αρκετά έτη, δεν είχε άλλος τέτοιο ψηλό βαθμό.

20

κ. Ιωάννου: Το διδακτορικό σας;

κ. Μιχαηλίδης: Με άριστα, εκείνο δεν έχει βαθμό, δεν έχει αριθμό. Και το 9.3 είναι άριστα. Το διδακτορικό είχε χαρακτηριστεί "άριστα".

25

κ. Νικολάτος: Η επόμενη ερώτηση είναι γενική, για να σας δώσει την ευκαιρία να πείτε εσείς στην Επιτροπή ό,τι θέλετε. Τι θέλετε, λοιπόν, να φέρετε εις γνώσιν της Επιτροπής, για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, την περίοδο 2007 μέχρι και την 17 Αυγούστου 2020;

30

κ. Μιχαηλίδης: Η υπηρεσία μας ασχολήθηκε κατά καιρούς με αυτό το θέμα, η πρώτη φορά ήταν

το 2016, όταν λειτουργός υπηρεσίας μας, πρέπει να σας πω χωρίς να έχουμε, δεν ήταν στα πλαίσια των ελέγχων που γίνονταν από τα παραρτήματα, διερευνώντας διάφορα θέματα σε υπουργεία, λειτουργός υπηρεσίας μας είχε μεταβεί στο Υπουργείο Εσωτερικών για κάποιες μέρες και είχε επισκοπήσει διάφορα θέματα πολιτογραφήσεων, όχι μόνο πολιτογραφήσεων με το κατ' 5 εξαίρεση, αλλά και πολιτογραφήσεων άλλων τύπων, αλλοδαπών χρόνια διαμένοντες στην Κύπρο κτλ και είχε καταγράψει κάποια ευρήματα εσωτερικά για το παράρτημα που έβλεπε. Είχε πει τότε, είχε ενημερωθεί τότε από του αρμόδιους του Υπουργείου Εσωτερικών, αυτό είχε γίνει νομίζω Οκτώβρη, Νοέμβρη, κάπου εκεί, του 2016, είχαν ενημερωθεί, είχαν πει κάποιες αδυναμίες, οι συνάδελφοι εκεί είχαν διαπιστώσει ότι είχε προηγηθεί και μια επιστολή από την Ευρωπαϊκή 10 Επιτροπή στα πλαίσια της διαδικασίας του pilot και επειδή όμως είχαν ενημερωθεί ότι έναν μήνα - δύο μήνες προηγουμένως, τον Σεπτέμβρη του 2016 το Υπουργικό Συμβούλιο είχε αλλάξει αρκετά, σε μεγάλο βαθμό τα κριτήρια πολιτογράφησης και όπως τους είχε αναφερθεί ουσιαστικά οι αδυναμίες του προγράμματος έγινε προσπάθεια να κλείσουν μέσω της νέας απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, οι συνάδελφοι είπαν ότι δεν υπήρχε λόγος περαιτέρω εξέτασης αυτού 15 του θέματος και δεν ασχολήθηκαν περαιτέρω με αυτό το θέμα. Η επόμενη ενασχόλησή μας με το θέμα προέκυψε, μάλλον τυχαία θα έλεγα, όταν ξεκίνησε, όταν είχε γίνει εκείνο το ατύχημα με το αεροπλάνο του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά την επιστροφή του... συγγνώμη, να πάω λίγο πίσω. Υπήρχε μια πριν προσπάθεια, τον Γενάρη ή Φλεβάρη, οι ημερομηνίες είναι γραμμένες στις εκθέσεις μας που σας έχουμε δώσει, τον Γενάρη ή Φλεβάρη του 2019, ο βουλευτής, ο κύριος 20 ██████████ μας είχε στείλει μια καταγγελία, τώρα που σκέφτομαι νομίζω δεν σας τη στείλαμε, να σας τη στείλω να την έχετε, γιατί έχω αρκετά θέματα, μας είχε στείλει μια καταγγελία, με την οποία μας ζητούσε να διερευνήσουμε σε σχέση με το πρόγραμμα πολιτογραφήσεων, εάν υπήρχε κάτι ιδιαίτερο σε σχέση με εταιρείες συμφερόντων της οικογένειας του Προέδρου της Δημοκρατίας. Εάν θυμάμαι καλά, μεταξύ άλλων το θέμα που είχε εγείρει ήταν ένας ισχυρισμός 25 τον οποίον άκουγε να κυκλοφορά, ότι γίνονταν πολιτογραφήσεις πλούσιων Ρώσων και ότι μαζί με την πολιτογράφηση τους πουλούσαν και ένα αυτοκίνητο μεγάλης αξίας και ότι αυτό γινόταν μέσω εταιρείας συμφερόντων του γαμπρού του Προέδρου της Δημοκρατίας, την εταιρεία ██████████. Αυτήν την πτυχή τη διερευνήσαμε τότε, δηλαδή ψάξαμε μέσω του Τμήματος Οδικών Μεταφορών να δούμε τις εγγραφές τέτοιων αυτοκινήτων πολυτελείας και εάν οι ιδιοκτήτες 30 ήταν Κύπριοι ή όχι. Δεν διαπιστώσαμε μεγάλο αριθμό Ρώσων να αγοράζουν τέτοια αυτοκίνητα και δεν ασχοληθήκαμε περαιτέρω. Τον Ιούνιο του 2019 ο κύριος ██████████, δεν απαντήσαμε κάτι του κυρίου ██████████ τότε, είχε μείνει λίγο ανοικτό το θέμα, τον Ιούνιο του

2019 ο κύριος ██████████ έστειλε κάτι σαν υπενθύμιση εάν θυμάμαι καλά και εκείνην θα σας τη στείλω, οπότε τον Ιούλιο πλέον του 2019, 10 Ιουλίου εάν θυμάμαι καλά, έδωσα οδηγίες στους συναδέλφους του παραρτήματος να αποστείλουν επιστολή στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης και να ζητήσουν πλήρη κατάλογο των πολιτογραφηθέντων από, 5 νομίζω, το 2013 είχαμε βάλει και εντεύθεν, με κάποια στοιχεία τα οποία είχαμε ζητήσει, το επώνυμο του, το δικηγορικό γραφείο το οποίο είχε μεσολαβήσει και κάποια στοιχεία που είχαμε ζητήσει στην επιστολή. Για την επιστολή αυτήν δεν πήραμε κάποιαν απάντηση και αυτήν θα σας τη στείλουμε, για την επιστολή αυτήν δεν πήραμε απάντηση. Κάπου τον Σεπτέμβρη στείλαμε υπενθύμιση και απλώς κάπου τον Δεκέμβρη μας απάντησαν ότι από το Τμήμα Αρχείου 10 Πληθυσμού και Μετανάστευσης "ξέρετε, αυτό το θέμα το χειρίζεται η διοίκηση του Υπουργείου και απευθυνθείτε εκεί". Πάμε πίσω, εκεί που άρχισα να λέω προηγουμένως. Θυμάστε και εσείς ότι τον Σεπτέμβρη, νομίζω ήταν αρχές Σεπτεμβρίου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επέστρεψε από τη Νέα Υόρκη, που είχε πάει για τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Στην επιστροφή του είχε ένα ατύχημα με το αεροπλάνο που τον έφερε στην Κύπρο, που ένα πουλί είχε χτυπήσει στον 15 ανεμοθώρακα του αεροπλάνου, έκανε αναγκαστική προσγείωση και μετά άρχισαν τα ερωτήματα "σε ποιον ανήκει αυτό το αεροπλάνο, δεν είναι Κύπριου, ούτε ξένου" κτλ κτλ και όταν ξεκινήσαμε να διερευνούμε αυτό το θέμα, του ταξιδιού του Προέδρου της Δημοκρατίας, ποιος έκανε τη δαπάνη, με ποια διαδικασία κτλ, στην πορεία, χωρίς από την αρχή να γνωρίζουμε ότι είχε προκύψει θέμα πολιτογράφησης του συγκεκριμένου προσώπου, ο οποίος είναι Σαουδάραβας, 20 στην πορεία άρχισαν κάποια δημοσιεύματα ότι το πρόσωπο αυτό είχε πολιτογραφηθεί και πράγματι, εξετάζοντας το θέμα διαπιστώσαμε ότι είχε πολιτογραφηθεί με βάση αυτό το άρθρο, του Νόμου του 111Α. Ως εκ τούτου, ο έλεγχος μας επεκτάθηκε για να καλύψει και αυτήν την πτυχή. Στην αρχή το χειριστήκαμε στα πλαίσια μιας ενιαίας έκθεσης, κατόπιν όμως σχετικής 25 επιστολής του Προέδρου της Δημοκρατίας, την οποία κρίναμε ότι ήταν σωστή, ότι οι μεν διαδικασία εξασφάλισης αεροπλάνου έχει ως ελεγχόμενο οργανισμό την Προεδρία της Δημοκρατίας, ενώ η διαδικασία πολιτογράφησης είναι κάτι διαφορετικό, αφορούσε και μια άλλη χρονική περίοδο, το 2015, ενώ το ταξίδι ήταν το 2019, ότι θα έπρεπε να είναι δύο ξεχωριστά θέματα, αποφασίσαμε να τα ξεχωρίσουμε και γι' αυτό εκδώσαμε δύο ξεχωριστές εκθέσεις την ίδια 30 ημερομηνία, 31 του Γενάρη του '20, εκδώσαμε δύο ξεχωριστές εκθέσεις, η μια που αφορά το πρόγραμμα, γι' αυτό σας την έχουμε στείλει με όλα τα σχετικά, η έκθεση αυτή ουσιαστικά αφορούσε τον ██████████, πέντε άλλα πρόσωπα, τα οποία πολιτογραφήθηκαν μαζί του, γιατί έτσι είχε γίνει στα πλαίσια ενός... μιας πτυχής του σχεδίου που κάποιαν στιγμή καταργήθηκε,

που αφορούσε τις λεγόμενες συλλογικές επενδύσεις, αλλά ήταν ο Σαουδάραβας αντιλαμβανόμενος, δύο αδέρφια του και τρεις άλλοι και όλοι αυτοί μαζί οι έξι πολιτογραφήθηκαν στα πλαίσια της ίδιας αίτησης, μαζί με 36 σχετικά πρόσωπα αυτών των έξι και όλα αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο της έκθεσης την οποία σας τη διαβιβάσαμε, με όλα τα σχετικά υλικά, άρα εάν υπάρχει οτιδήποτε μπορώ να σας απαντήσω μετά. Στην πορεία δεν είχε κάνει κάτι άλλο η υπηρεσία μας και όταν εκδώσαμε αυτήν την έκθεση, σχολιάσαμε μέσα το γεγονός ότι είχαμε προηγουμένως επιχειρήσει να κάνουμε κάποιον έλεγχο για το πρόγραμμα, αλλά δεν είχαμε προλάβει να πάρουμε στοιχεία, οπότε και με δεδομένο τον διορισμό της επιτροπής που ξεκίνησε με Πρόεδρο την κυρία Γεωργίου και σε λίγο καιρό έφυγε και πήγε η κυρία Δήμητρα Καλογήρου, είπαμε αφού μπήκε αυτή η επιτροπή, εμείς δεν ξεκινούμε κάποιον έλεγχο και όταν τελειώσει εκείνη η επιτροπή, θα αξιολογήσουμε να πούμε εάν υπάρχει λόγος να κάνουμε οποιονδήποτε έλεγχο. Όταν τώρα το καλοκαίρι του 2020 υπήρξαν πλέον τα δημοσιεύματα, τα πρώτα δημοσιεύματα του Al Jazeera, αποφασίσαμε ότι το θέμα θα ήταν ορθό να το εξετάσει πλέον και η υπηρεσία μας και υπήρξε η ανακοίνωση της υπηρεσίας μας, 28 Αυγούστου υπήρξε ο διορισμός ο δικός σας, εν πάση περιπτώσει μετά εμείς ολοκληρώσαμε ακόμα δύο ελέγχους, τους οποίους σας έχουμε καταθέσει, θα σας πω τι λείπει ακόμα να σας στείλουμε. Ο ένας έλεγχος αφορούσε πέντε πρόσωπα, τα ονόματα σας τα έχουμε στείλει, οι οποίοι ήταν πέντε φάκελοι, πέντε υποθέσεις, οι οποίες εξετάστηκαν στη βάση, ήταν ονόματα τα οποία είχαν περιληφθεί στα δημοσιεύματα του Al Jazeera και είχαμε πει ότι η πρώτη μας προσέγγιση ήταν αφ' ης στιγμής η επιτροπή της κυρίας Καλογήρου θα έβλεπε τις πολιτογραφήσεις μέχρι τις 21.5.18, ότι θα ήταν πιο παραγωγικό εμείς να δούμε πολιτογραφήσεις μετά εκείνην την περίοδο, οπότε βλέποντας αυτά του Al Jazeera, είχαμε αντιληφθεί ότι αυτοί οι πέντε είχαν πολιτογραφηθεί μετά τις 21.5, οπότε είπαμε με αυτούς τους πέντε να ξεκινήσουμε. Παράλληλα ζητήσαμε από το Υπουργείο Εσωτερικών κατάλογο όλων των αιτήσεων που είχαν υποβληθεί μετά τις 21.5.18 και λάβαμε αυτόν τον κατάλογο, χωρίς ονόματα, τα ονόματα είχαμε ζητήσει εμείς να αφαιρεθούν για λόγους, εμείς προσέχουμε να μην παίρνουμε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εάν δεν τα χρειαζόμαστε και επειδή τα θέλαμε μόνο για λόγους δειγματοληψίας, δεν ζητήσαμε ονόματα. Ετοιμάσαμε έναν κατάλογο με άλλα 15 ονόματα, τα οποία δεν ήταν ακριβώς τυχαία δειγματοληψία, ένας αριθμός εξ' αυτών ή 8 ή 9, δεν θυμάμαι, είχε προκύψει από έναν.. όταν βλέπαμε τον κατάλογο, διαπιστώσαμε ότι σε 23 περιπτώσεις υπήρχε μια σημείωση που έλεγε "οδηγίες Υπουργού για επίσπευση". Οπότε θεωρήσαμε ότι αυτές οι περιπτώσεις είναι πιο υψηλού κινδύνου και είπαμε να πάρουμε ένα μέρος μεγαλύτερο από αυτές και από αυτές τις 23 κάναμε τυχαία και βγήκαν 8 ή 9 και μετά

κάναμε τυχαία, εντελώς random, από όλες τις υπόλοιπες και βγήκαν οι υπόλοιπες 7 ας πούμε. Και μετά είναι τα γεγονότα που καταγράφουμε και στην έκθεση μας, ότι δεν μας επιτράπηκε πλέον ο έλεγχος και έτσι περιοριστήκαμε στους πέντε, για τους οποίους εκδώσαμε την έκθεση την οποία σας έχουμε στείλει, με όλο το συνοδευτικό υλικό. Η έκθεση αριθμός 2. Στην πορεία 5 ουσιαστικά εντάξει, δεν είχαμε, θεωρούσαμε ότι δεν θα είχαμε την ευχέρεια να ελέγξουμε κάτι άλλο, άρα η πρόθεση μας ήταν ότι εκ των πραγμάτων δεν θα κάναμε κάτι άλλο. Προέκυψε όμως ένα συμβάν, το οποίο θεωρήσαμε ότι επέβαλλε τον περαιτέρω έλεγχο από την υπηρεσία μας, το ότι κατά τη συζήτηση του θέματος, της έκθεσης αυτής των πέντε, στην Επιτροπή Ελέγχου της Βουλής, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών, προσπαθώντας να αιτιολογήσει την 10 ύπαρξη αυτών των 23 περιπτώσεων που αφορούσαν κατ' επίσπευση πολιτογράφηση, είπε ότι "μα γιατί θέτετε τέτοιο θέμα; Έτσι απλά να σας πω ότι, για παράδειγμα, οι 18 εξ' αυτών σχετίζονται με ██████████". Δεδομένου όμως ότι το ██████████ είναι μια σύμβαση, μια δημόσια σύμβαση, άσχετα εάν δεν εμπίπτει στη νομοθεσία δημοσίων συμβάσεων, είναι μια σύμβαση την οποία έχει συνάψει η Αρχή Παιγνίων εκ μέρους της Δημοκρατίας και αφορά 15 αδειοδότηση κατ' αποκλειστικότητα για 15 χρόνια μετά από δημόσιο διαγωνισμό, το οποίο 15 καθηκόντως η υπηρεσία μας έχει αρμοδιότητα να ελέγξει. Θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να ελέγξουμε αυτό το θέμα και τούτο ήταν δυνατό να ελέγξουμε κάποιες πτυχές αυτού του θέματος, για τον λόγο ότι ουσιαστικά επρόκειτο για πολιτογράφηση για πρόσωπα τα οποία δεν είχαν 20 πολιτογραφηθεί με τα γενικά κριτήρια που έχουν πολιτογραφηθεί ορισμένες άλλες χιλιάδες, αλλά έχουν πολιτογραφηθεί με ένα διαφορετικό κριτήριο, το οποίο είχε εισαχθεί το 2014 και αφορά, το οποίο αφορά πολιτογράφηση διευθυντικών στελεχών εταιρειών. Άρα όταν μιλούμε για διευθυντικά στελέχη, επειδή τα δύο βασικά κριτήρια τα οποία είχαν καθοριστεί το 2014 και 25 παρέμειναν ουσιαστικά αναλλοίωτα στην πορεία, ήταν ότι θα πρέπει το πρόσωπο αυτό να είναι κάτοχος μόνιμης, ιδιόκτητης κατοικίας, αξίας μισού εκατομμυρίου και μεγαλύτερο και επίσης να εργοδοτείται στην Κύπρο και να έχει τόσο υψηλή αμοιβή, ώστε τα έσοδα της Δημοκρατίας στον Φόρο Εισοδήματος να είναι τουλάχιστον 100.000 κάθε τρία χρόνια. Με δεδομένο, λοιπόν, ότι η 30 υπηρεσία μας, ακόμη και χωρίς να έχει πρόσβαση στους φακέλους του Υπουργείου Εσωτερικών, έχει πρόσβαση στο Τμήμα Φορολογίας και στο Τμήμα Κτηματολογίου, θεωρήσαμε ότι υπήρχαν πτυχές αυτού του θέματος που μπορούσαμε να εξετάσουμε και έτσι ξεκίνησε ο τρίτος έλεγχος, ο οποίος είναι αυτός που σας διαβιβάστηκε τη Δευτέρα εάν δεν κάνω λάθος και ετοιμάζουμε υλικό να σας στείλουμε την Πέμπτη ή το αργότερο την Παρασκευή. Γι' αυτόν τον έλεγχο λοιπόν, είχαμε ένα μόνο δεδομένο. Ότι 18 πρόσωπα, που ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών

είπε στη Βουλή ότι σχετίζονται με το [REDACTED], πολιτογραφήθηκαν. Το τι κάναμε, πήγαμε, εντοπίσαμε πρόσωπα μέσω του Εφόρου Εταιρειών και μέσω δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας στην Κύπρο και στο εξωτερικό, που παρουσιάζονταν ως Διευθυντές της εταιρείας, ψάξαμε επίσης το μητρώο που η εταιρεία έχει στο Τμήμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων ως εργοδότης, για να δούμε ποιοι είναι υπάλληλοι αυτής της εταιρείας και κοιτάξαμε, προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε πρόσωπα τα οποία ακριβώς σχετίζονται με την εταιρεία, τα οποία θα είχαν την κυπριακή ταυτότητα. Και εντοπίσαμε, καταφέραμε να εντοπίσουμε με αυτόν τον τρόπο 7 πρόσωπα. Τους υπόλοιπους 11 δεν τους έχουμε καν εντοπίσει και δεν γνωρίζουμε τα πρόσωπα των άλλων 11 που έχουν πολιτογραφηθεί. Γι' αυτά τα 7 πρόσωπα ήμασταν σε θέση και μπορέσαμε να εξετάσουμε κατά πόσο πληρούν ή όχι τα κριτήρια και διαπιστώσαμε αυτά τα οποία καταγράφουμε στην έκθεση, τα οποία δεν νομίζω να υπάρχει λόγος να επαναλάβω. Ουσιαστικά φαίνεται ότι τα πρόσωπα αυτά πολιτογραφήθηκαν χωρίς να πληρούν τα κριτήρια, όπως φαίνεται από την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία είναι δημοσιευμένη στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα του Al Jazeera, την οποία δεν καταφέραμε να εξασφαλίσουμε την πρωτότυπη και τούτο φυσικά ήταν απλώς ενισχυτικό των δικών μας ευρημάτων. Φαίνεται ότι τα δικά μας ευρήματα είναι με βεβαιότητα ότι αυτοί οι 7 δεν έχουν πληρώσει στον Φόρο, δεν έχουν πληρώσει οτιδήποτε στον Φόρο, ούτε είναι γνωστοί στο Τμήμα Φορολογίας, ούτε ήταν εγγεγραμμένοι ως υπάλληλοι στην Κύπρο και δεν έχει κανένας εξ' αυτών ακίνητη περιουσία. Γι' αυτά είμαστε βέβαιοι, γιατί τα ψάξαμε μέσω του Κτηματολογίου και του Τμήματος Φορολογίας. Όσον αφορά τώρα το σκεπτικό της απόφασης τους, αυτό που φαίνεται από την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου είναι ότι τα πρόσωπα αυτά πολιτογραφήθηκαν, κατ' ισχυρισμό, στη βάση των κριτηρίων του 2016, το κατ' ισχυρισμό εννοώ από αυτούς που είπαν ότι δήθεν πληρούσαν αυτά τα κριτήρια του 2016 και στη βάση διαβεβαίωσης του Υπουργείου Οικονομικών ότι δήθεν όλοι αυτοί πληρούσαν τα οικονομικά κριτήρια που είχαν τεθεί με την απόφαση εκείνη του 2016. Και τα λέω αυτά επειδή --

κ. Ιωάννου: Κύριε Γενική Ελεγκτή, έχετε πρόχειρη την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, που καθόριζε ρυθμιστικά κριτήρια για τη συγκεκριμένη περίοδο;

30 **κ. Μιχαηλίδης:** Ναι, εννοείτε του 2016;

κ. Ιωάννου: Ακριβώς.

κ. Μιχαηλίδης: Ναι, την έχω εδώ του 2016.

κ. Ιωάννου: Μπορείτε σας παρακαλώ να διαβάσετε την απόφαση αυτή;

5

κ. Μιχαηλίδης: "Τα ακόλουθα αναθεωρημένα κριτήρια και όρους κτλ --

κ. Ιωάννου: Πηγαίνετε στην τελευταία παράγραφο.

10 **κ. Μιχαηλίδης:** Η τελευταία παράγραφος, είναι η τελευταία, λέει "αιτήσεις που έχουν υλοποιηθεί με το παλιό σχέδιο να συνεχίσουν" κτλ αυτό εννοείτε;

κ. Ιωάννου: Υπάρχει κάπου στην απόφαση αυτή, που λέει, υπάρχει οποιαδήποτε αναφορά προς το τέλος αυτής της απόφασης, που να λέει "τίποτε εκ των ανωτέρω δεν εμποδίζει τη διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου";

15

κ. Μιχαηλίδης: Κάπου το είχα δει αυτό νομίζω, δεν ξέρω εάν είναι σε αυτήν. Ο τρόπος που εγώ το είχα αναγνώσει αυτό, είναι ότι το Υπουργικό Συμβούλιο μπορούσε να απορρίψει οποιαδήποτε αίτηση κατά τη διακριτική του ευχέρεια, αλλά να δω εάν υπάρχει ακριβώς το λεκτικό, δεν ξέρω εάν υπάρχει σε αυτήν του '16, ίσως να υπάρχει σε παλαιότερη τους απόφαση. Νομίζω δεν υπάρχει στο '16 την απόφαση, ίσως να υπάρχει σε προγενέστερες αποφάσεις

20

κ. Νικολάτος: Ίσως του 2007, κύριε Μιχαηλίδη.

25 **κ. Ιωάννου:** Και μεταγενέστερα κύριε Πρόεδρε.

κ. Μιχαηλίδης: Ναι, θα σας πω, κάπου την είχα δει σίγουρα αυτήν την αναφορά.

κ. Ιωάννου: Πολλές φορές αναφέρεται αυτή η έκφραση στις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και ακριβώς και εμένα με απασχολεί κατά πόσο αυτή η διατύπωση αυτοαναιρεί τα ίδια τα μέτρα, τα ίδια τα κριτήρια.

30

κ. Μιχαηλίδης: Κύριε Ιωάννου, δεν θα συμφωνήσω μαζί σας για δύο λόγους. Η πρόνοια εκεί, όπως την είχα εγώ αντιληφθεί, ήταν γιατί προφανώς το Υπουργικό Συμβούλιο θα έπρεπε να διαφυλάξει για τον εαυτό του την ευχέρεια να απορρίψει οποιαδήποτε αίτηση που δημιουργούσε αμφιβολίες... Ναι, βρήκα μια για παράδειγμα του 2011, νομίζω το έχω δει και σε άλλες

5 αποφάσεις αυτό το λεκτικό. "Σημειώνεται ότι ουδέν των ανωτέρω επηρεάζει τη διακριτική ευχέρεια του Συμβουλίου στη λήψη απόφασης". Είναι η άποψη μου ότι δεν μπορεί αυτό το πράγμα να σημαίνει ότι όταν το Υπουργείο Οικονομικών, για παράδειγμα διαβεβαιώνει, όπως έκανε το 2019, στην απόφαση αυτήν του ██████████ ότι, επί λέξει σας διαβάζω "το Υπουργείο Οικονομικών διαβεβαιώνει ότι οι αιτούντες επενδυτές πληρούν τα οικονομικά κριτήρια

10 που έθεσε η προαναφερθείσα στην παράγραφο 2 του Υπουργικού Συμβουλίου" να εννοεί ότι αυτά τα οικονομικά κριτήρια είναι το μηδέν. Όταν διαβάσει κάποιος αυτό το πράγμα, καταλαβαίνει ότι πληρούνται και παραπέμπει σε συγκεκριμένη παράγραφο της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου του 2016, που είναι η παράγραφος 2, αυτή που άρχισα να σας λέω προηγουμένως. Θεωρώ, για εμένα είναι σαφέστατο, ότι το Υπουργικό Συμβούλιο την ώρα που έπαιρνε απόφαση

15 για πολιτογράφηση των 18, θεωρούσε ότι ικανοποιούνται τα κριτήρια που είχαν τεθεί με την απόφαση του 2016. Αυτό που λέει ο κύριος Ιωάννου θα το πω εγώ, με δικά μου λόγια, ως ένα θεωρητικό σενάριο. Εάν το Υπουργικό Συμβούλιο το 2019 έλεγε "ανεξάρτητα με τα κριτήρια που είχα θέσει το 2016 ή το 2018, είτε οποτεδήποτε άλλοτε, αποφασίζω επειδή η διακριτική εξουσία είναι δική μου, γι' αυτούς και αυτούς τους λόγους να πολιτογραφήσω αυτά τα συγκεκριμένα 18

20 πρόσωπα", να εξειδικεύσει για το κάθε πρόσωπο γιατί θεωρεί ότι το πρόσωπο αυτό θα πρέπει να πολιτογραφηθεί, με διαφάνεια να καταγράψει ο Α είναι Διευθυντής της εταιρείας στην Κύπρο, ο Β είναι Διευθυντής της εταιρείας στη Νέα Υόρκη, ο Γ είναι Διευθυντής της εταιρείας στην Ολλανδία, για το δημόσιο συμφέρον κατ' αυτό και αυτό από την άλλη, ακόμη και εάν το έκανε αυτό, θα το σχολιάσω μετά, λέω όμως ότι δεν έκανε αυτό το Υπουργικό Συμβούλιο, είχε ενώπιον του μια

25 πρόταση, η οποία κατέγραφε ότι πολιτογραφώ στη βάση της απόφασης του 2016, το Υπουργείο Οικονομικών διαβεβαιώνει ότι τα κριτήρια της παραγράφου 2 του 2016 ικανοποιούνται και το αυτή η πρόταση στάληκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων και υπενθυμίζω ότι το εδάφιο 3 του άρθρου 111Α ρητά καθορίζει ότι η πολιτογράφηση γίνεται αφού προηγηθεί ενημέρωση της Βουλής των Αντιπροσώπων. Ως εκ τούτου θεωρώ και αυτή η ενημέρωση θα πρέπει να γίνεται

30 στη βάση αληθινών πληροφοριών και όχι πληροφοριών οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Πέραν τούτου, πρέπει να σας πω ακόμη ένα επιχείρημα, το οποίο θεωρώ ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη από αυτόν ο οποίος θα εξετάσει αυτό το θέμα. Τον Φεβρουάριο του

2019, 15 Φεβρουαρίου 2019, δημοσιεύτηκε στην επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ο τροποποιητικός Νόμος του 2019, που τροποποιούσε τον περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμο. Με τον νόμο αυτόν προβλέφθηκε ότι για σκοπούς των Διατάξεων των εδαφίων 1 και 2, το Υπουργικό Συμβούλιο εκδίδει Κανονισμούς στους οποίους καθορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις οι οποίοι επιτρέπουν την πολιτογράφηση.

κ. Ιωάννου: Και εάν δεν εκδοθούν οι κανονισμοί, εξακολουθούν να ισχύουν οι προγενέστερες ρυθμιστικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

10 **κ. Μιχαηλίδης:** Θα το διαβάσω όπως το λέει, κύριε Ιωάννου, το άρθρο 3(2). Το άρθρο 3(1) του Νόμου αυτού, του τροποποιητικού, λέει "με την επιφύλαξη των διατάξεων του εδαφίου 2, ο παρών Νόμος τίθεται σε ισχύ στις 31 του Γενάρη του '20" και διαβάζω το εδάφιο 2 "οι όροι από τους οποίους διενεργείται η πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών, όπως αυτοί έχουν καθορισθεί δυνάμει των Διατάξεων του εδαφίου 2, του άρθρου 111Α του βασικού Νόμου από το Υπουργικό Συμβούλιο, πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος Νόμου, εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των προβλεπόμενων στον εν λόγω κανονισμό". Ως εκ τούτου κύριε Ιωάννου, για να επανέλθω στην επιχειρηματολογία μου και κύριε Πρόεδρε και μέλη, η άποψη μου και η άποψη της υπηρεσίας μου είναι ότι το Υπουργικό Συμβούλιο εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούσε να τροποποιήσει τους όρους μετά τον Φλεβάρη του 2019, από αυτούς που είχε καθορίσει προηγουμένως, αλλά ακόμη και να είχε αυτήν την ευχέρεια, τούτο δεν θα σημαίνει ότι θα πάει μια πρόταση στο Υπουργικό, που θα λέει ότι πολιτογραφούμε με τα κριτήρια του '16 και θα πολιτογραφήσω με κάτι άλλο. Αυτό. Εάν δεν έχετε κάποιαν άλλη ερώτηση γι' αυτό το συγκεκριμένο θέμα, να σας πω ακόμα κάτι. Ότι --

25 **κα Καλογήρου:** Κύριε Οδυσσέα, επειδή ο Νόμος 111Α πολύ σωστά έχετε αναφερθεί, ότι σε εξαιρετικές, πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση, να επιτρέψει για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως τιμητικά πολιτογραφηθούν κτλ αλλοδαποί χωρίς να πληρούνται τα οικονομικά κριτήρια. Κατά το Υπουργείο Οικονομικών θεωρήθηκε η περίπτωση του καζίνου ότι ήταν μια εξαιρετική περίπτωση δημοσίου συμφέροντος, γιατί θα συνείσφερε αρκετά χρήματα, πέραν των 9 εκατομμυρίων στα ταμεία, υπό μορφή φορολογίας, μισθούς πέραν των 42 εκατομμυρίων ευρώ και σε κυπριακές εταιρείες πέραν των 38 εκατομμυρίων ευρώ κτλ. Άρα για

τους ίδιους θεωρήθηκε αυτό το έργο εξαιρετική περίπτωση, για να μην πληρούνται τα οικονομικά κριτήρια. Αντιλαμβάνομαι ότι υπάρχει μια επιστολή από το Υπουργείο Οικονομικών, που αναφέρεται ότι τα οικονομικά κριτήρια πληρούνται. Που μπορεί να το θεώρησαν ότι πληρούνται, εν όψει των προβλεπόμενων, εάν θέλετε, επενδύσεων, που θα συνείσφερε αυτό το έργο, παρόλο που δεν θα έπρεπε να σταλεί καθόλου επιστολή, κατ' εμένα, από το Υπουργείο Οικονομικών γι' αυτό το θέμα, εάν ήταν για θέμα δημοσίου συμφέροντος, όπως αναφέρει το Υπουργείο Οικονομικών. Η άποψη σας είναι ότι δεν έγινε γι' αυτόν τον λόγο, εσάς η άποψη σας είναι ότι έγινε με την κανονική ροή;

10 **κ. Μιχαηλίδης:** Δεν είναι θέμα ποια είναι άποψη μου, εδώ δεν είναι θέμα άποψης. Κατ' αρχή διαβάζω και εγώ το εδάφιο 1 του 111Α. Λέει "το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, οι οποίες αναφέρονται στη σχετική απόφαση" το τονίζω αυτό, "να επιτρέψει για λόγους δημοσίου συμφέροντος όπως τιμητικά πολιτογραφηθεί αλλοδαπός". Όπως είπα και προηγουμένως, εάν το 15 Υπουργικό Συμβούλιο θεωρούσε ότι αυτοί οι 18 και κατέγραφε σε μια πρόταση του στο Υπουργικό, γιατί και του εδαφίου 1 πρέπει οι αποφάσεις να παν εκ των προτέρων στη Βουλή για ενημέρωση, κατέγραφε στην πρόταση του ότι "θεωρώ επειδή" όπως θα μπορούσαν να πολιτογραφήσουν τον ██████████ "μπορώ να πολιτογραφήσω 18 στελέχη μιας εταιρείας, η οποία έχει σχέση με το κράτος και έχει συμβατική υποχρέωση να εκτελέσει ένα έργο" το τονίζω 20 αυτό, σύμβαση η οποία συνήφθη το 2017, αλλά δεν είναι αυτό το θέμα, το θέμα είναι εάν πίστευε το Υπουργικό Συμβούλιο ότι ή το Υπουργείο Οικονομικών, το Εσωτερικών που θα έκανε την πρόταση, ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του εδαφίου 1 του άρθρου 111Α, θα έπρεπε να γράφει στην πρόταση του "ασκώντας τις εξουσίες μου, του εδαφίου 1, του άρθρου 111Α, πιστεύω" όπως 25 είπαν προηγουμένως "αυτά και αυτά τα πρόσωπα" τα οποία να τα κατονομάσει, που τα κατονόμασε, να πει τι υπηρεσίες έχουν παρέχει στην Κύπρο. Άρα υποθέτω, κυρία Καλογήρου, θα ανέμενε κάποιος άνθρωπος με μέσο μυαλό, να δει τουλάχιστον μια φορά τη λέξη "καζίνο" να αναγράφεται στην πρόταση. Όταν βλέπω μια πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο, η οποία ξεκινά και λέει, κατ' αρχή λέει "σύμφωνα με το εδάφιο 2", δεν λέει σύμφωνα με το εδάφιο 1--

30 **κα Καλογήρου:** Σωστό. Όμως έχετε μελετήσει τον φάκελο του Υπουργείου Οικονομικών, για να δείτε μέσα τι πραγματικά έχουν κοιτάξει αυτά τα άτομα; Επειδή δεν υπάρχουν όλα τα δεδομένα ενώπιόν σας, όπως π.χ. οι φάκελοι των συγκεκριμένων, επειδή δεν σας έδωσαν πρόσβαση

στους φάκελους είτε από το Υπουργείο Οικονομικών, είτε από το Υπουργείο Εσωτερικών, θεωρείτε ότι είναι ολοκληρωμένη η έκθεση αυτή, χωρίς όλα τα στοιχεία τα οποία εμπεριέχουν οι φάκελοι, που μπορεί να έχουμε κάποιους άλλους παράγοντες, λόγους κτλ ή γραφόμενα κάποιων μέσα στους φάκελους τους συγκεκριμένους; Είναι αυτό που ήθελα να ρωτήσω.

5

κ. Μιχαηλίδης: Κυρία Καλογήρου, αυτό που πιστεύω είναι ότι αυτά, που σωστά επισημαίνετε ότι υπάρχουν και άλλα στοιχεία, τα οποία δεν είχαμε στην κατοχή μας, είναι αυτά τα οποία θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να τεκμηριωθεί ποιοι έχουν ευθύνη γι' αυτήν την καταχρηστική και κατ' εμάς παράνομη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ποιοι συνέδραμαν σε αυτήν την απόφαση. Δεν μπορούμε να εκφράσουμε άποψη, δεν μπορούμε να ξέρουμε ποιος ήταν αυτός που είχε ρόλο στη λήψη αυτής της απόφασης. Ήταν οι Υπουργοί του Υπουργείου Εσωτερικών; Ήταν οι προϊστάμενοι του Υπουργείου Εσωτερικών; Ήταν οι λειτουργοί του Υπουργείου Οικονομικών; Ήταν ο Υπουργός Οικονομικών; Ήταν ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών; Αυτά δεν μπορούμε να τα γνωρίζουμε, αλλά η ουσία είναι ότι μια πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο που κοινοποιήθηκε στη Βουλή, της οποίας η ορθή και αληθής ενημέρωση είναι προϋπόθεση του νόμου, πήγε στη Βουλή αναφέροντας ότι πολιτογραφώ στη βάση του εδαφίου 2 αυτά τα πρόσωπα, που πληρούν τα κριτήρια του 2016 και έρχομαι το 2020 να ισχυριστώ ότι τους πολιτογράφησα με το εδάφιο 1, όπως πολιτογραφώ τον [REDACTED]. Αυτό το πράγμα για εμένα δεν αποτελεί δικαιολογία σήμερα, για το ότι η διαδικασία ήταν ορθή. Αλλά συμφωνώ μαζί σας, ότι ο ρόλος που έπαιξαν τα διάφορα πρόσωπα και εάν είχε οποιοσδήποτε και τι είδους ευθύνη έχει ποιος, σε αυτό εμείς δεν μπορούσαμε ούτε καν να έχουμε άποψη, γιατί δεν γνωρίζαμε ούτε ποιος συνέταξε αυτήν την πρόταση, ούτε τι σημειώματα εσωτερικά είχε, εάν είναι ένας λειτουργός και το απέκρυψε από τους Υπουργούς του, εάν το είπε στον Υπουργό, εάν οι Υπουργοί το είπαν στο Υπουργικό Συμβούλιο, εάν δεν το είπαν, αυτό εμείς δεν μπορούμε να το γνωρίζουμε και αυτά είναι όλα αυτά τα στοιχεία, που πολύ σωστά έχει πει η κυρία Καλογήρου, ότι θα πρέπει κάποιος να λάβει υπόψη για να πάει στο επόμενο βήμα.

κ. Νικολάτος: Ο κύριος Κυριάκου παρακαλώ, επιθυμεί να υποβάλει ερώτηση.

30 **κ. Κυριάκου:** Μια διευκρινιστική ερώτηση. Πώς γνωρίζετε ότι τα διευθυντικά στελέχη του [REDACTED] πολιτογραφήθηκαν στη βάση του οικονομικού κριτηρίου για φόρους 100.000 ευρώ για 3 χρόνια και όχι στη βάση κάποιου άλλου οικονομικού κριτηρίου;

κ. Μιχαηλίδης: Στη βάση οποιουδήποτε κριτηρίου και να είχαν πολιτογραφηθεί, θα έπρεπε να είχαν εν πάση περιπτώσει ακίνητη ιδιοκτησία. Και δεν είχαν.

5 **κ. Κυριάκου:** Το προβλέπει αυτό ο νόμος, η απόφαση του Υπουργικού;

κ. Μιχαηλίδης: Οι αποφάσεις του Υπουργικού έχουν σε όλες τις περιπτώσεις προϋπόθεση ότι ο πολιτογραφηθείς θα πρέπει να έχει διαμέρισμα ή σπίτι, κύρια κατοικία αξίας τουλάχιστον μισού εκατομμυρίου. Εκείνο το οποίο παραμένει ήταν κατά πόσο αυτοί είχαν, εάν είχαν έρθει και επενδύσει μέσω άλλης διαδικασίας. Αυτήν την πληροφόρηση ουσιαστικά την εξαγάγαμε και από 10 το αρχείο που είχαμε πάρει την πρώτη μέρα από την ██████████, που είχαμε πάρει εκείνον τον κατάλογο χωρίς ονόματα, που φάνηκε ότι αυτά τα 18 ονόματα για τα οποία δεν είχαμε το όνομα τους, πολιτογραφήθηκαν όλα την ίδια μέρα, με την ίδια απόφαση του Υπουργικού, άρα φάνηκε ότι όλοι αυτοί πολιτογραφήθηκαν στο ίδιο πλαίσιο, με την ίδια διαδικασία.

15 **κ. Κυριάκου:** Σε συνέχεια αυτών που είπατε, υπάρχει το ενδεχόμενο η μόνιμη κατοικία να αγοράστηκε μέσω εταιρείας που ανήκει στον επενδυτή και εσείς να μην το έχετε εντοπίσει;

κ. Μιχαηλίδης: Έχουμε ψάξει και δεν έχουμε βρει εταιρεία, η οποία να ανήκει σε αυτά τα 20 πρόσωπα. Το έχουμε αποκλείσει και αυτό το ενδεχόμενο.

κ. Κυριάκου: Εταιρεία κυπριακή εννοείτε.

κ. Μιχαηλίδης: Εταιρεία κυπριακή. Μα ναι, εταιρεία κυπριακή.

25 **κ. Κυριάκου:** Υπάρχει το ενδεχόμενο να ανήκει σε εταιρεία ξένη;

κ. Μιχαηλίδης: Κύριε Κυριάκου, εν πάση περιπτώσει, δεν υπάρχει ούτε καν ένδειξη, ούτε ισχυρισμός από οποιονδήποτε ότι αυτοί επένδυσαν με άλλον τρόπο. Οι θέσεις οι οποίες 30 προβάλλονται επίσημα σήμερα από την Κυβέρνηση, είναι ότι αυτοί πολιτογραφήθηκαν για λόγους δημοσίου συμφέροντος, χωρίς να έχουν κάνει αυτές τις αγορές. Δεν υπάρχει καν αντίθετος ισχυρισμός.

κ. Κυριάκου: Καλώς, αλλά λέω ότι, ρωτώ, υπάρχει το ενδεχόμενο να αγοράστηκε μέσω ξένης εταιρείας;

5 **κ. Μιχαηλίδης:** Να αγοράστηκε μέσω ξένης εταιρείας, θεωρητικά θα μπορούσε να αγοράσει μέσω ξένης εταιρείας, αλλά αυτό δεν επιτρέπεται κανονικά, γιατί αυτή η ξένη εταιρεία πρέπει να ανήκει στο συγκεκριμένο πρόσωπο, δεν επιτρέπεται η μόνιμη κατοικία να αγοραστεί από μια... για παράδειγμα η [REDACTED], να αγοράζε στην Κύπρο 18 σπίτια, δεν επιτρέπεται αυτό το πράγμα. Πρέπει η κατοικία να ανήκει είτε στο πρόσωπο, είτε σε εταιρεία η οποία ανήκει στο
10 πρόσωπο και τη σύζυγο του.

κ. Κυριάκου: Η οποία μπορεί να είναι και ξένη.

κ. Μιχαηλίδης: Η οποία τελικά θα μπορούσε να είναι και ξένη.

15 **κα Καλογήρου:** Φυσικά από τον φάκελο του κάθε επενδυτή, ακριβώς το πώς τον χειρίστηκαν, επειδή δεν υπήρχαν πιστεύω όλες οι πληροφορίες ενώπιόν σας, δεν μπορούμε να ξέρουμε με σιγουριά αυτά τα ερωτήματα θα έλεγα, θα πρέπει να διαβαστούν οι φάκελοι τους. Εγώ πιστεύω ότι η Κυβέρνηση ή τέλος πάντων το Υπουργείο Εσωτερικών πιστεύει ότι ήταν για το δημόσιο
20 συμφέρον, όπως το είπατε, σε σχέση με τούτους τους 18 και όχι ότι τηρούντο πραγματικά οικονομικά κριτήρια και το λάθος θεωρώ έγινε στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Αντί να βάλουν το άρθρο 111Α.1 μπήκε το άρθρο 111Α.2 που παραπέμπει σε οικονομικά κριτήρια.

κ. Μιχαηλίδης: Κυρία Καλογήρου, με όλο τον σεβασμό, θα διαφωνήσω μαζί σας. Το λάθος είναι
25 ότι πολιτογραφήθηκαν αυτά τα πρόσωπα. Θεωρώ ότι ούτε του εδαφίου 1 τηρούνταν οι προϋποθέσεις. Η άποψη μου είναι ότι όταν έχω ειδικό εδάφιο για επενδύσεις, δεν μπορεί να πηγαίνω σε εδάφιο που αφορά πρόσωπα, όπως το διαβάσαμε προηγουμένως, να το ανοίξω ένα λεπτό, "πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία". Άρα εγώ θεωρώ ότι και το εδάφιο 1 να χρησιμοποιούσαν, θα ήταν καταχρηστικό.
30 Δεν θεωρώ ότι τα πρόσωπα αυτά θα έπρεπε να πολιτογραφηθούν. Τονίζω ότι επρόκειτο για άτομα που σχετίζονται με εταιρεία η οποία έχει συμβληθεί με τη Δημοκρατία, είναι συμβαλλόμενος της Δημοκρατίας, θεωρώ ότι είναι απαράδεκτο πρόσωπα τα οποία έχουν

συμβληθεί με τη Δημοκρατία να τυγχάνουν οποιουδήποτε χειρισμού τέτοιου, ευνοϊκού αφού μιλούμε για δημόσια σύμβαση. Είναι το ίδιο αύριο να έχω να πολιτογραφήσω, για παράδειγμα, τους μετόχους της [REDACTED] ή της [REDACTED] εταιρείας που έχει πάρει το λιμάνι [REDACTED]. Είναι απαράδεκτο. Θεωρώ επίσης απαράδεκτο ότι προβάλλεται ισχυρισμός ότι 5 αυτά τα πρόσωπα είχαν πολιτογραφηθεί για σκοπούς υποβοήθησης της επένδυσης, η οποία είχε συναφθεί δύο χρόνια προηγουμένως και τη στιγμή που η αρμόδια εποπτική μας ενημερώνει ότι ιδέα δεν είχε γι' αυτήν την πρόθεση για πολιτογράφηση, αλλά πώς δεν ενημερώνω την αρμόδια αρχή γι' αυτήν την πολιτογράφηση; Και επίσης θεωρώ ότι είναι σημαντικό να γνωρίζετε, χωρίς με αυτήν μου την αναφορά να υποδηλώνω οτιδήποτε, ότι υπάρχει πληροφορία η οποία σήμερα 10 επιπλέον επιβεβαιώνεται με δημοσίευμα στην εφημερίδα "Πολίτης", ότι ο δικηγόρος των 18, των πολιτογραφηθέντων, ήταν κομματικό στέλεχος, ο δικηγόρος κύριος [REDACTED], ο οποίος έχει και μια άλλη, ιδιαίτερη σχέση. Η αδελφή του είναι παντρεμένη με τον κύριο [REDACTED]

κ. Κυριάκου: Αυτός ήταν ο δικηγόρος των 18;

15
κ. Μιχαηλίδης: Αυτήν την πληροφόρηση την είχαμε, αλλά δεν την καταγράψαμε καν, γιατί ήταν μια απλή πληροφόρηση. Σήμερα στην εφημερίδα "Πολίτης" βλέπω ότι το ίδιο το γραφείο επιβεβαιώνει ότι ήταν οι δικηγόροι των 18. Αυτό είναι θέμα που μπορείτε και εσείς να το διερευνήσετε, απλώς θεωρώ σημαντικό αυτό το θέμα, γιατί ξαφνικά οι λόγοι δημοσίου 20 συμφέροντος, φαίνεται ότι οι μόνοι λόγοι που είχαν συμφέρον ήταν διάφορα συγκεκριμένα πρόσωπα, όχι το δημόσιο.

κ. Ιωάννου: Πώς το τεκμηριώνεις αυτό;

25
κ. Μιχαηλίδης: Δεν τεκμηριώνω, λέω ότι υπάρχει ένας ισχυρισμός ο οποίος πλανάται. Επειδή ήταν ένας απλός ισχυρισμός, ούτε καν το γράψαμε στην έκθεση μας. Σας λέω ότι σήμερα στην εφημερίδα "Πολίτης" έχει δηλώσεις αυτού του γραφείου, που λέει ότι "όλα τα έκανα και ήταν νόμιμα" κτλ. Ως εκ τούτου λέω ότι είναι θέμα προς διερεύνηση. Δεν είπα και σας λέω και ούτε το υποδηλώνω ότι αυτό ήταν κάτι τέτοιο, αλλά θεωρώ ότι είναι κάτι το οποίο θα πρέπει να 30 διερευνηθεί.

κ. Ιωάννου: Επειδή προηγουμένως είπατε δεν ήταν θέμα δημοσίου συμφέροντος, αλλά άλλων

συμφερόντων.

κ. Μιχαηλίδης: Θα επαναλάβω αυτήν τη δήλωση, να την ολοκληρώσω. Όταν λέμε δημόσιο συμφέρον κατ' αρχή και απαντώ και στην κυρία Καλογήρου, που είπε προηγουμένως το δημόσιο συμφέρον και ο κύριος Νικολάτος, όταν λέμε δημόσιο συμφέρον πρέπει να εξηγήσει κάποιος γιατί μια εταιρεία, η οποία συνεβλήθη με το κράτος και έχει συγκεκριμένες συμβατικές υποχρεώσεις, εξυπηρετείται καλύτερα το δημόσιο συμφέρον εάν της παραχωρήσω σε στελέχη της 18 διαβατήρια.

10

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ (11:05 - 11:20)

Μετά το διάλειμμα:

Εμφανίσεις όπως και προηγουμένως

Ο μάρτυρας βρίσκεται επί του όρκου του

15

κ. Νικολάτος: Θα ήθελα κάτι εγώ να σας θέσω και στη συνέχεια ο κύριος Κυριάκου θέλει μια διευκρινιστική ερώτηση και μετά ο κύριος Ιωάννου θέλει να υποβάλει μια άλλη ερώτηση. Εγώ εκείνο το οποίο θέλω να θέσω, για να είμαι σίγουρος ότι αντιλήφθηκα το σκεπτικό και τη συλλογιστική σας, είναι το εξής. Για την περίπτωση των 18 πολιτογραφήσεων του ██████████, έγινε επίκληση του άρθρου 111Α.2, του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, το οποίο δεν ικανοποιείται, δεν ικανοποιούνται τα κριτήρια του 111Α.2. Είπατε όμως στη συνέχεια, ακόμα και εάν γινόταν επίκληση του άρθρου 111Α.1, πάλι δεν πληρούνται τα κριτήρια, επειδή στην περίπτωση του 111Α.1 θα έπρεπε να αναφερθούν σε υψίστου επιπέδου υπηρεσίες προς το δημόσιο συμφέρον, το οποίο δημόσιο συμφέρον θα έπρεπε να εξειδικεύεται εις την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Αυτό είναι περίπου που είπατε, κύριε Μιχαηλίδη;

20
25

κ. Μιχαηλίδης: Ακριβώς κύριε Πρόεδρε και προσθέσω ότι κατά την άποψη μου, όταν ο νομοθέτης για συγκεκριμένους σκοπούς έχει ειδικό εδάφιο, που είναι το εδάφιο 2, που αφορά επενδύσεις στην Κύπρο, δεν θεωρώ ότι μπορεί μαζικά να πολιτογραφούνται επενδυτές με βάση το εδάφιο 1. Τώρα εάν ήταν ένα πρόσωπο, ο οποίος ήταν και επενδυτής και ταυτόχρονα όντως παρείχε τόσο υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στην Κύπρο ή ήταν πρέσβης της Κύπρου στο εξωτερικό, δεν εννοώ πρέσβης της διπλωματικής υπηρεσίας, εννοώ ήταν ένα πρόσωπο το οποίο

30

παρείχε τόσο υψηλές υπηρεσίες για την Κύπρο στο εξωτερικό, για παράδειγμα κάτι τέτοιο να πούμε ότι θα μπορούσε ίσως υπό το εδάφιο 2 να τον πολιτογραφήσουμε, όμως εδώ μιλά για πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις. Να πολιτογραφώ μαζικά 18 άτομα, εκ των οποίων πολλά φαίνεται ότι δεν έχουν καμιά σχέση με την εταιρεία που υπάρχει καν στην Κύπρο, εννοώ που λειτουργεί στην Κύπρο, πρώτα το μαζικό δεν μπορεί να εμπίπτει στον ορισμό του "πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις" και επίσης έχω πει ότι, αφ' ης στιγμής πρόκειται για δημόσια σύμβαση, αυτό από μόνο του, κατ' εμένα, καθιστά προβληματικό τον χαρακτηρισμό ότι παρέχουν πολύ υψηλού επιπέδου υπηρεσίες. Είναι υπηρεσίες στα πλαίσια μιας δημόσιας σύμβασης.

10 **κ. Νικολάτος:** Εσείς κύριε Μιχαηλίδη, λέτε ότι απλώς εκπλήρωναν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις και τίποτε πέραν τούτου, δεν είναι;

κ. Μιχαηλίδης: Μάλιστα, ακριβώς αυτό κύριε Πρόεδρε.

15 **κ. Νικολάτος:** Ευχαριστώ. Ο κύριος Κυριάκου παρακαλώ και μετά ο κύριος Ιωάννου.

κ. Κυριάκου: Κύριε Μιχαηλίδη, εάν μου επιτρέπεται να επαναλάβω την προηγούμενη μου ερώτηση. Πώς γνωρίζετε ότι τα διευθυντικά στελέχη του [REDACTED] πολιτογραφήθηκαν στη βάση του οικονομικού κριτηρίου για φόρους 100.000 ευρώ για 3 έτη και όχι στη βάση άλλου κριτηρίου; Διότι μου αναφέρατε ότι θα έπρεπε να είχαν έτσι κι αλλιώς κατοικία, αλλά θα ήθελα να έχω και μια απάντηση σε αυτήν την ερώτηση μου σας παρακαλώ.

κ. Μιχαηλίδης: Από πληροφορίες που είχαμε ακούσει κύριε Κυριάκου, γενικά, έτσι αυτές ήταν οι ενδείξεις που είχαμε, οι οποίες επιβεβαιώθηκαν με τα ευρήματα μας, δεν υπάρχουν καθόλου ενδείξεις ότι πολιτογραφήθηκαν μέσω άλλης διαδικασίας. Και ούτε στην πράξη, ούτε πριν την έκδοση της έκθεσης μας, ούτε μετά την έκδοση της έκθεσης μας προβλήθηκε από οποιονδήποτε ισχυρισμός γι' αυτό. Αυτό που λέτε, θα σήμαινε ότι θα έκανε επενδύσεις 2 εκατομμυρίων, όχι μόνο ως Διευθυντές, θα έπρεπε ο κάθε ένας να πάει να επενδύσει στην Κύπρο, ο κάθε ένας, τονίζω, 2 εκατομμύρια. Και ούτε καν η ιδιότητα του μετόχου της εταιρείας του εξωτερικού δεν αποτελεί ικανοποίηση του κριτηρίου των 2 εκατομμυρίων, εάν θα πολιτογραφούνταν ως επενδυτές με τα άλλα κριτήρια. Ουσιαστικά κύριε Κυριακού, να το πω απλά, αυτό που καταγράφουμε στην έκθεση μας είναι ότι πολιτογραφήθηκαν και αυτό γράφουμε,

πολιτογραφήθηκαν κατά χάριν. Δεν ήταν ούτε διευθυντές, γνώριζε φαίνεται το Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Εσωτερικών ότι δεν πληρούσαν ούτε τα κριτήρια των διευθυντών, ούτε τα κριτήρια τα υπόλοιπα των επενδυτών και πολιτογραφήθηκαν συνειδητά κατά χάριν και αυτό που ακούμε, μετά την έκδοση της έκθεσης, από τον Κυβερνητικό Εκπρόσωπο, επιβεβαιώνει τη θέση αυτήν, ότι ουσιαστικά πολιτογραφήθηκαν κατ' ισχυρισμό για λόγους δημοσίου συμφέροντος, άρα είναι άνευ αντικειμένου να συζητάμε κατά πόσο πολιτογραφήθηκαν ως επενδυτές, γιατί δεν προβάλλει οποιοσδήποτε αυτόν τον ισχυρισμό.

κ. Κυριάκου: Μου είπατε ότι γνωρίζετε από ενδείξεις, οι οποίες επιβεβαιώθηκαν από τα ευρήματα σας, ήταν στην απάντησή σας. Μπορώ να ρωτήσω ποιο εύρημα επιβεβαίωσε αυτήν την ένδειξη;

κ. Μιχαηλίδης: Λέω ξανά κύριε Κυριάκου, ο λόγος ότι πολιτογραφήθηκαν όλοι την ίδια μέρα, το γεγονός ότι δεν είναι κανένας μέτοχος σε οποιαδήποτε εταιρεία κυπριακή, δεν είναι διευθυντής, εκτός εκείνοι οι έξι που ήβραμε, διευθυντής σε εταιρεία, η οποία όμως δεν έχει τις προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ότι έχει μετοχές κάποιος σε αυτήν, δεν έχουν μετοχές όμως σε αυτήν την εταιρεία, άρα δεν πληρούν το κριτήριο το άλλο, που μπορούσες να αγοράσεις μετοχές σε κυπριακή εταιρεία. Ψάξαμε, δεν έχουν αγοράσει ομόλογα, κυβερνητικά ομόλογα, που θα πληρούσαν το άλλο κριτήριο, άρα αποκλείσαμε αυτό το σενάριο, κάνοντας ελέγχους σε διάφορα ενδεχόμενα.

κ. Νικολάτος: Ευχαριστώ. Ο κύριος Ιωάννου παρακαλώ.

κ. Ιωάννου: Αναφερθήκατε προηγουμένως για το θεωρητικό σενάριο της κατ' αναλογία πολιτογράφησης του τύπου ██████████ και η αναφορά στο θεωρητικό σενάριο τούτο, κατά τη γνώμη μου είναι απόλυτα ορθή. Το ερώτημα είναι, τα άτομα της επίμαχης πολιτογράφησης, δεν θα μπορούσαν να πολιτογραφηθούν με την κατάλληλη διατύπωση στην πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο, με τον τρόπο του ██████████; Αυτή είναι η μια ερώτησή μου και η άλλη ερώτησή μου αφορά την απόφαση την οποίαν ήθελε ο Γενικός Ελεγκτής να έχει στα χέρια του, για να μπορέσει να διεκπεραιώσει το έργο του. Δεν θα μπορούσε να την πάρει την απόφαση αυτήν από τη Βουλή, με δεδομένο το γεγονός ότι είναι υποχρεωμένο το Υπουργείο Εσωτερικών, πριν να καταθέσει πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο, να το στείλει για ενημέρωση στη Βουλή;

κ. Μιχαηλίδης: Όσον αφορά την πρώτη ερώτηση κύριε Ιωάννου, έχω απαντήσει νομίζω και προηγουμένως, ότι όχι μόνο, τώρα μιλάμε για ένα υποθετικό σενάριο, εάν έγγραφε πριν ενάμιση χρόνο στην πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο που θα πήγαινε και στη Βουλή, ότι

5 πολιτογραφούμε με έναν τύπου [REDACTED]. Πρώτο, είναι υποθετικό το σενάριο και δεν νομίζω να έχει οποιανδήποτε αξία για υποθετικά σενάρια, ούτε πιστεύω ότι επιτρέπεται να αιτιολογείς μια πράξη με άλλη νομική βάση, μετά από ενάμιση χρόνο.

κ. Ιωάννου: Η ερώτησή μου είναι για να καταγράψω ακριβώς το σκεπτικό σας.

10

κ. Μιχαηλίδης: Λέω κύριε Ιωάννου και επαναλαμβάνω αυτό που είπα προηγουμένως, κατ' εμένα και είναι η άποψη μου, είναι μια άποψη, το εδάφιο 1 είναι συγκεκριμένο, μιλά για πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στη Δημοκρατία, οι οποίες εξειδικεύονται. Θεωρώ ότι αφ' ης στιγμής μιλούμε για επένδυση, αφήνω προς το παρόν στην άκρη το ότι

15 πρόκειται για δημόσια σύμβαση, ακόμη και για αν επρόκειτο για μια απλή επένδυση, για παράδειγμα έρχεται η Microsoft να εγκαταστήσει στην Κύπρο τα κεντρικά της γραφεία. Θεωρώ ότι όταν μιλούμε για κάτι μαζικό, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στην έννοια του πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, πρώτο. Δεύτερο, θεωρώ ότι αφ' ης στιγμής μιλούμε για κίνητρο, για θέμα που έχει σχέση με προσέλκυση επένδυσης, αυτόματα είναι κάτι για το οποίο υπάρχει το

20 ειδικό εδάφιο υπ' αριθμό 2 και το τρίτο, έχω πει ότι μιλάμε πλέον για δημόσια σύμβαση και θεωρώ ότι κάποιος που υπογράφει δημόσια σύμβαση, εκπληρώνει συμβατικές υποχρεώσεις και δεν παρέχει καμιά υπηρεσία στη Δημοκρατία, δεν του είναι υπόχρεη η Δημοκρατία ούτε κατά ένα ευρώ, πέραν αυτού που προβλέπει η σύμβαση του. Δεν του έχει καμιά υποχρέωση η

25 Δημοκρατία, δεν του χρωστά τίποτε απολύτως. Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε γιατί δεν απευθυνθήκαμε στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Επειδή θεωρήσαμε κύριε Ιωάννου --

κ. Ιωάννου: Συγγνώμη, η ερώτηση ήταν, μπορούσατε να πάρετε την απόφαση από τη Βουλή;

κ. Μιχαηλίδης: Δεν το εξετάσαμε αυτό το θέμα για δύο λόγους. Επειδή το αντίγραφο που είχαμε

30 ήταν αρκετό, γιατί και εμείς κατεύθυνση θέλαμε, δεν ήταν ανάγκη να έχουμε το πρωτότυπο. Εάν το ζητούσαμε από τη Βουλή πιστεύω ότι μάλλον θα το παραλαμβάναμε, αλλά δεν θεωρήσαμε ότι ήταν αναγκαίο, ότι θα προσέδιδε κάτι ιδιαίτερο. Είναι θέμα πλέον της περαιτέρω έρευνας. Απλώς

να σας πω κύριε Ιωάννου, να γνωρίζετε, ότι έμμεσα βρήκαμε τρόπο και επιβεβαιώσαμε, με άτομα που με κάποιες πληροφορίες επιβεβαιώσαμε ότι η απόφαση που είχαμε στα χέρια μας, που είναι δημοσιευμένη στο Al Jazeera, δεν είναι χαλκευμένη, δηλαδή δεν είναι αλλοιωμένη με turrex κτλ, οπότε είναι περίπου αυτή, οπότε είναι εντάξει.

5

κ. Ιωάννου: Με την τελευταία σας έκθεση είχατε επιφυλάξεις για το κατά πόσο (διακόπτεται ο ήχος)

κ. Νικολάτος: Κύριε Ιωάννου, πρέπει να επαναλάβετε, διακόπτεται ο ήχος του κυρίου Ιωάννου.

10

κ. Ιωάννου: Έλεγα, λοιπόν, προηγουμένως, ότι μέσα στην τρίτη έκθεση ο κύριος Μιχαηλίδης εγείρει επιφυλάξεις για την ακρίβεια εκείνης της απόφασης. Δεν γράφει μέσα ότι είναι βέβαιος ότι το έγγραφο που παρουσιάζει το Al Jazeera, είναι πράγματι το συγκεκριμένο έγγραφο. Νομίζω είναι ξεκάθαρο.

15

κ. Μιχαηλίδης: Ναι κύριε Ιωάννου. Θα ήταν καλύτερα να την είχαμε, γι' αυτό ζητήσαμε και από το Υπουργικό Συμβούλιο να είχαμε την απόφαση, θα μπορούσαμε να την πάρουμε και από τη Βουλή, αλλά δεν θεωρήσουμε ότι υπήρχε λόγος να εγείρουμε τέτοιο θέμα. Το κατά πόσο θα ήταν καλύτερα να την πάρουμε μέσω της Βουλής ή όχι, ήταν κάτι το οποίο δεν θεωρήσαμε, προφανώς θα ήταν καλύτερα να την έχουμε και ακόμα καλύτερα να έχουμε την πρωτότυπη για παράδειγμα, αλλά επειδή για σκοπούς δικούς μας το τι υπήρχε έτσι και αλλιώς, τα στοιχεία τα οποία εμάς μας ενδιέφεραν είναι ότι δεν είχε φορολογικά έσοδα η Δημοκρατία, για το οποίο είχαμε αξιόπιστα στοιχεία, ότι δεν είχαν κατοικία, για το οποίο είχαμε αξιόπιστα στοιχεία, έχουμε την εικόνα. Πλέον εναπόκειται σε αυτούς που θα κάνουν την περαιτέρω διερεύνηση να πάρουν τα πρωτότυπα στοιχεία και γι' αυτό ζητήσαμε εξάλλου και την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου επίσημα από τη Γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου. Σίγουρα θα προτιμούσαμε να έχουμε κάτι το οποίο να είναι πιο αξιόπιστο.

20

25

κ. Νικολάτος: Έχει μια ερώτηση ο κύριος Κυριάκου επί του θέματος αυτού.

30

κ. Κυριάκου: Κύριε Μιχαηλίδη, γιατί θεωρείτε ότι από την ενημέρωση που στέλλετο στη Βουλή, υπήρξε παραπλάνηση της Βουλής;

κ. Μιχαηλίδης: Το θεωρώ αυτό επειδή η Βουλή, παραπλάνηση σημαίνει ενημερώνω κάποιον με κάτι το οποίο δεν ισχύει. Υπό αυτήν την έννοια, όταν ενημερώνεται η Βουλή ότι αυτά τα πρόσωπα πολιτογραφούνται στη βάση των κριτηρίων του 2016 και στη βάση, όπως λέει, διαβεβαιώσεων, επί λέξει διαβεβαιώνει ότι "οι αιτούντες επενδυτές /επενδύτριες τηρούν τα οικονομικά κριτήρια που έθεσε η προαναφερθείσα στην παράγραφο 2 απόφαση του Υπουργικού" που στην παράγραφο 2 είναι η απόφαση του Υπουργικού 13.9.16 που είπαμε προηγουμένως. Θεωρώ ότι αυτό το πράγμα είναι παραπλάνηση.

10 **κ. Νικολάτος:** Μάλιστα.

κ. Κυριάκου: Θα ρίξω μια ματιά και θα επανέλθω, ευχαριστώ.

κ. Νικολάτος: Να προχωρήσουμε με τις ερωτήσεις που έχω εδώ παρακαλώ.

15

κ. Μιχαηλίδης: Εάν θέλετε να συνεχίσω και για την περίπτωση της εταιρείας ██████████.

κα Καλογήρου: Έχω μια ερώτηση εάν θέλετε, για την ██████████. Ακόμα και το 111Α.2 να χρησιμοποιούσαν εις την απόφαση τους, είπαμε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο έχει πάντα κάποια διακριτική ευχέρεια, την οποία ερμηνεύσατε ότι περισσότερο έχει να κάνει με το να απορρίψεις κάποιον παρά να εγκρίνεις κατά τη διακριτική σου ευχέρεια, λαμβάνοντας υπόψη κάποια κριτήρια που θέτει εκείνην την ώρα το Υπουργικό Συμβούλιο. Δηλαδή, με λίγα λόγια, θα μπορούσε, κατά την άποψη σας, χρησιμοποιώντας το 111Α.2 να χρησιμοποιούσαν, όπως γίνεται αναφορά, τη διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου και να πει γι' αυτά τα άτομα που δούλευαν στην εταιρεία ██████████, οι Διευθυντές ή ακόμα και στην ιθύνουσα εταιρεία ή που δούλευαν άλλου, θα μπορούσαμε να τους δώσουμε αυτήν την πολιτογράφηση κατά χάριν, διότι όντως συνεισφέρει αυτό το έργο πέραν των 19 εκατομμυρίων εσόδων στα κρατικά ταμεία ή/και μισθούς ή/και κτλ. Γιατί δεν θα μπορούσε να γίνει αυτή η, εάν θέλετε, διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου, χρησιμοποιώντας το 2, όχι το 1;

30

κ. Μιχαηλίδης: Κατ' αρχή κυρία Καλογήρου, λέω ότι ακόμα και για κατ' αντιδιαστολή με το εδάφιο 1, στο εδάφιο 2 δεν υπάρχει η ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου να πολιτογραφεί

επενδυτές για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

κα Καλογήρου: Έχει νομίζω, τα διάφορα σχέδια.

- 5 **κ. Μιχαηλίδης:** Όχι, το '16 δεν είχε για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Η απάντηση μου είναι, εκτός του ότι είναι όλα υποθετικά, ότι τούτα ούλλα που λέμε θα έπρεπε να φαίνονται στην πρόταση και στην απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και να είναι και μέρος της ενημέρωσης της Βουλής. Πρώτο, αυτό το πράγμα γενικά μπορεί κάποιος να πει, γιατί μόνο την επένδυση του [REDACTED] τότε να κάμω κατά χάριν πολιτογράφηση; Γιατί όχι την επένδυση στο λιμάνι
- 10 Λεμεσού, που πάλι είχε Σαουδάραβες επενδυτές; Γιατί όχι και την επένδυση στο λιμάνι Λάρνακας, που έχει Ευρωπαϊούς επενδυτές; Γιατί όχι την επένδυση του αεροδρομίου, που έχει Καναδούς επενδυτές; Άρα δεν μπορώ να καταλάβω γιατί ένα Υπουργικό Συμβούλιο θέλει ειδικά αυτούς τους επενδυτές σε δημόσια σύμβαση να δώσει κατά χάριν πολιτογράφηση. Δεύτερο, λέω
- 15 εάν σκεφτούμε ότι για παράδειγμα, είπα προηγουμένως ένα παράδειγμα που δεν θα ήταν δημόσια σύμβαση, η Microsoft λέει ότι "θέλω να φέρω την έδρα μου στην Κύπρο, έχω 100.000 υπαλλήλους και θέλω να μου πολιτογραφήσετε τα 20 top στελέχη της εταιρείας μου, που είναι Αμερικανοί" για παράδειγμα. Έχω την εντύπωση ότι η Δημοκρατία, εάν ήθελε να κάνει τέτοιο
- 20 πράγμα, το Υπουργικό Συμβούλιο θα έπρεπε να ακολουθήσει μια διαφανή διαδικασία. Το σωστό θα ήταν να δημοσιοποιήσει την πρόθεση, να παρέχει τέτοια κίνητρα σε εταιρείες μεγάλες, που θα αποφάσιζαν να επενδύσουν στην Κύπρο, ότι ξέρεις, μαζί με τα διάφορα φορολογικά, για παράδειγμα, τις διευκολύνσεις, θα δίνω και διαβατήρια στα top 20, 30, 40 διευθυντικά στελέχη. Το
- 25 κυριότερο όμως και να μην το έκανε υπό την έννοια της δημοσιοποίησης εκ των προτέρων ή τουλάχιστον μετά ότι πλέον αυτό αποτελεί κίνητρο για όλους τους πιθανούς επενδυτές, το ελάχιστο είπα προηγουμένως, θα έπρεπε να το έγραφε στην πρόταση και στην απόφαση, ότι τούτους ούλλους τους πολιτογραφώ στα πλαίσια αυτής της τεράστιας επένδυσης, να γνωρίζει
- 30 αυτός που θα δει την απόφαση γιατί το έκαναν. Η αδιαφάνεια και η καταγραφή μη αληθών γεγονότων, εξ' ορισμού δεν μπορεί να περιβάλλει με νομιμότητα μια απόφαση, όταν παίρνω μια απόφαση για Α λόγο και λέω μετά εκ των υστέρων, ότι στο μυαλό είχα τον Β λόγο. Εξ' ορισμού δεν μπορεί να γίνει αυτό το πράγμα και για παράδειγμα ο κύριος Νικολάτος, που έχει 40 χρόνια τουλάχιστον εμπειρία ως Δικαστής, γνωρίζει ότι δεν μπορεί να έρχεται εκ των υστέρων αιτιολογία, που όχι μόνο δεν είναι καν μέσα στους φάκελους, είναι εντελώς ανύπαρκτη, γιατί τουλάχιστον εάν είχαν κάπου γραμμένο αυτό το πράγμα με διαφάνεια και ειδικά στο σημείο που πήγε στη Βουλή,

να πει κάποιος ότι θα μπορούσε να το εξετάσει και τονίζω ξανά ότι η ενημέρωση της Βουλής είναι απαραίτητο συστατικό της νομοθεσίας, το εδάφιο 3 είναι σαφέστατο, λέει στις περιπτώσεις που αναφέραμε, στα εδάφια 1 και 2, απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων και λέω ότι θεωρώ ότι είναι προφανές ότι όταν λέω να ενημερώσω τη Βουλή των Αντιπροσώπων, εννοεί ο νομοθέτης να την ενημερώνω αληθώς, όχι να την ενημερώνω ψευδώς. Άρα εν πάση περιπτώσει, ελλείπει από τη συστατική πράξη, ελλείπει η προϋπόθεση του εδαφίου 3, που είναι η αληθής εκ των προτέρων ενημέρωση της Βουλής. Πέραν του ότι ακόμη και σήμερα δεν υπάρχει φαίνεται οποιοσδήποτε ισχυρισμός ότι δικαιολόγησαν με τον ορθό τρόπο την απόφαση τους εσωτερικά. Απλώς σήμερα, θα πω τον όρο, θυμήθηκαν να πουν ότι θα μπορούσε να πολιτογραφηθεί και ως ██████████ είτε με το εδάφιο 2, με κάποια άλλη κατ' ισχυρισμό εξουσία, η οποία τους παρέχει την ευχέρεια να πολιτογραφούν περίπου όποιον θέλουν. Κατ' εμάς επρόκειτο για κλασική περίπτωση κατάχρησης εξουσίας. Κατάχρηση εξουσίας θυμίζω και γράφουμε και στην έκθεση μας, είναι η άσκηση διακριτικής εξουσίας κατά τρόπο που εκφεύγει των ακραίων ορίων της διακριτικής σου εξουσίας. Θεωρώ ότι αυτή είναι μια κλασική περίπτωση κατάχρησης εξουσίας.

κ. Νικολάτος: Ευχαριστώ. Να προχωρήσουμε με κάποιες άλλες ερωτήσεις παρακαλώ. Κατά την έρευνα σας κύριε Μιχαηλίδη, μήπως πραγματοποιήσατε οποιεσδήποτε ακροάσεις; Δηλαδή καλέσατε τους ενδιαφερόμενους για να τους ακούσετε;

κ. Μιχαηλίδης: Ενδιαφερόμενος σε αυτήν την περίπτωση είναι ο ελεγχόμενος μας, που είναι το Υπουργείο Εσωτερικών. Το Υπουργείο Εσωτερικών, με βάση την καθιερωμένη ελεγκτική διαδικασία, κατά τη διάρκεια του ελέγχου πρέπει να γίνονται αναζητήσεις πληροφοριών από τον ελεγχόμενο οργανισμό ή και αλλιώς. Στη συγκεκριμένη περίπτωση του Υπουργείου Εσωτερικών, ήταν να μην μας παρέχουν οποιαδήποτε στοιχεία, άρα δεν είχε αντικείμενο η αναζήτηση πληροφοριών από το Υπουργείο Εσωτερικών. Με τα τμήματα τα οποία αντλούσαμε πληροφόρηση, Κτηματολόγιο, Κοινωνικές Ασφαλίσεις, Τμήμα Φορολογίας και Τμήμα Εφόρου Εταιρειών, οτιδήποτε χρειαζόμασταν υπήρχε και επαφή, προφορική επαφή, επί τόπου επίσκεψη και λάμβαναν τα στοιχεία, επισκέψεις λειτουργών μας και λάμβαναν τα στοιχεία. Το Υπουργείο Εσωτερικών έλαβε το προσχέδιο της έκθεσης μας στις 20 Σεπτεμβρίου του 2020, μια εβδομάδα προ της δημοσιοποίησης, με επιστολή, η οποία είναι στο υλικό το οποίο θα σας σταλεί την Πέμπτη ή την Παρασκευή, τους ζητήθηκαν τα σχόλια και μας απάντησε το Υπουργείο

Εσωτερικών στις 26 ότι στη βάση της γνωμάτευσης που είχαν λάβει από τον Γενικό Εισαγγελέα, δεν προτίθεντο να απαντήσουν. Και επειδή στην απάντησή τους υπήρχε η αναφορά που έδειχνε ότι εάν είχαν περισσότερο χρόνο στη διάθεση τους ενδεχομένως να απαντούσαν, επικοινωνήσαμε κατά τη διάρκεια της συνεδρίας της διερευνητικής ομάδας της υπηρεσίας μας για την έγκριση της έκθεσης, με τον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εσωτερικών, σε ανοικτή ακρόαση και του θέσαμε το ερώτημα εάν υπήρχε θέμα να τους δώσαμε περισσότερο χρόνο για να απαντήσουν και λάβαμε την απάντηση ότι δεν ήταν θέμα χρόνου, ήταν θέμα της γνωμάτευσης που είχαν λάβει από τον Γενικό Εισαγγελέα και ως εκ τούτου δεν τίθετο θέμα για περισσότερες μέρες. Έλεγα κύριε Πρόεδρε ότι, συνεχίζω, έλεγα ότι με το Τμήμα Φορολογίας η υπηρεσία μας είχε αλληλογραφία και πήραμε και απόψεις για κάποια κατ' αρχήν ευρήματα από το Τμήμα Φορολογίας, τις οποίες έχουμε περιλάβει και στην έκθεσή μας. Η μια πτυχή η οποία μας προβλημάτισε, είναι ότι η έκθεση η οποία, όπως είπα, έχει ως ελεγχόμενο το Υπουργείο Εσωτερικών, έκανε αναφορές και σε πρώην Υπουργούς Εσωτερικών. Δεδομένου όμως ότι η υπηρεσία μας δεν έχει διαδικασία και ούτε είναι ορθό να απευθύνεται σε πρώην Υπουργούς Εσωτερικών, επικοινωνήσαμε με μήνυμα στον νυν Υπουργό Εσωτερικών, νομίζω είναι σημαντικό να το γνωρίζετε αυτό, για χάριν πληρότητας δηλαδή, με το Τμήμα Φορολογίας είχαμε διαβιβάσει τα κατ' αρχήν ευρήματα μας και πήραμε κατ' αρχήν σχόλια με το Τμήμα Φορολογίας. Εννοείται τα περισσότερα εξ' αυτών χρίζουν εις βάθος φορολογικής διερεύνησης, κάτι το οποίο θα αναλάβει να κάνει το Τμήμα Φορολογίας, για παράδειγμα φορολογίες εταιρειών κτλ, κάτι το οποίο θα πάρει πάρα πολύ χρόνο. Όσον αφορά τώρα την αναφορά μας, ειδικά στην υπόθεση ██████████, υπάρχει αναφορά σε Υπουργό, πρώην Υπουργό Εσωτερικών, που ήταν ο κύριος Πετρίδης, πρώην Υπουργό Οικονομικών, που ήταν ο κύριος Χάρης Γεωργιάδης και για την υπόθεση της Wargaming, πρώην Υπουργό Εσωτερικών, που ήταν ο κύριος Χάσικος. Την Παρασκευή το απόγευμα, όπως σας είπα προηγουμένως, διαβιβάσαμε στον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εσωτερικών το προσχέδιο της έκθεσής μας, γιατί αυτός είναι ο ελεγχόμενος μας. Την Κυριακή όμως, έστειλα κάποιο μήνυμα στον νυν Υπουργό Εσωτερικών, τον κύριο Νουρή και του είπα το εξής. "Την Παρασκευή το απόγευμα στείλαμε με email στον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εσωτερικών το προσχέδιο της έκθεσής μας για την πολιτογράφηση των διευθυντών δύο εταιρειών. Σε καμιά περίπτωση από αυτές που είχαμε δεν ήσαν εσύ, ο κύριος Νουρή, Υπουργός. Υπουργοί Εσωτερικών ήταν ο κύριος Χάσικος και ο κύριος Πετρίδης και Υπουργός Οικονομικών ο κύριος Χάρης Γεωργιάδης. Απλώς ήθελα να ξέρεις" λέω στο μήνυμά μου "ότι εμείς δεν έχουμε διαδικασία να ρωτάμε τους πρώην Υπουργούς. Εάν θεωρείτε" δηλαδή ως Υπουργείο

Εσωτερικών "ότι θα πρέπει να τους δοθεί η ευκαιρία να συνδράμουν στην αποστολή σχολίων (αν θα μας κάνετε σχόλια) τούτο είναι δική σας απόφαση". Και επανέρχομαι κύριε Πρόεδρε στην ερώτησή σας. Η υπηρεσία μας δεν έχει εξουσία ή αρμοδιότητα να απευθύνεται σε ιδιώτες είτε για λήψη μαρτυριών, είτε για εξασφάλιση εγγράφων, υλικών κτλ και αυτός είναι ο λόγος. Για παράδειγμα, δεν μπορούσαμε να πάμε, στην υπόθεση του [REDACTED], να ρωτήσουμε οτιδήποτε την εταιρεία [REDACTED] ή τον οποιονδήποτε άλλον. Γιατί πολύ απλά δεν έχουν καμιά υποχρέωση να απαντήσουν σε οποιαδήποτε ερώτηση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Η υποχρέωση νομίζω είναι κατανοητό. Άρα μαρτυρίες εν πάση περιπτώσει η υπηρεσία μας, υπό την έννοια μαρτυρίας, δεν τη χρησιμοποιεί στην ελεγκτική διαδικασία, υπό την έννοια μαρτυρίας. Θεωρεί ότι μπορεί να γίνει, εάν χρειαστεί κάτι να ζητήσεις από κάποιον ελεγχόμενο να σου το δώσει εγγράφως, αλλά όχι με μαρτυρία, υπό την έννοια ενόρκως ή που να έχει την έννοια της μαρτυρίας.

κ. Νικολάτος: Μάλιστα. Ευχαριστώ. Έχει ο κύριος Κυριάκου μια διευκρινιστική ερώτηση.

κ. Κυριάκου: Κύριε Μιχαηλίδη, επανέρχομαι στο τι είχα ρωτήσει προηγουμένως. Μήπως τυγχάνει να έχετε την ενημέρωση προς τη Βουλή για τις πολιτογραφήσεις, που έχουν σχέση με το [REDACTED]; Για οποιονδήποτε από αυτές;

κ. Μιχαηλίδης: Να έχω, τι να έχω;

κ. Κυριάκου: Μήπως έχετε στη διάθεσή σας, εύκολα τώρα, την ενημέρωση προς τη Βουλή; Μπορείτε να μας τη διαβάσετε;

κ. Μιχαηλίδης: Ναι. Το cover letter δηλαδή;

κ. Κυριάκου: Μια σελίδα είναι, έτσι;

κ. Μιχαηλίδης: Τούτη. Είναι μια σελίδα με τα συνημμένα της.

κ. Κυριάκου: Ναι, αλλά έχουν όλες το λεκτικό, οπότε οποιαδήποτε, θα είναι το ίδιο ικανοποιητικό.

κ. Μιχαηλίδης: Η επιστολή είναι επιστολή 24 Ιουλίου του '19, αυτή.

κ. Νικολάτος: Ναι, διαβάστε την παρακαλώ.

5 **κ. Μιχαηλίδης:** "Έχω οδηγίες να αναφερθώ στο πιο πάνω θέμα". Κατ' αρχή ο τίτλος "αίτηση για
 παραχώρηση κυπριακής υπηκοότητας σε μη Κύπριους/Κύπριες επιχειρηματίες,
 επενδυτές/επενδύτριες στη βάση του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος και σύμφωνα με την
 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 81252, ημερομηνίας 13.9.16". Είναι και στον
 10 τίτλο. "Έχω οδηγίες να αναφερθώ στο πιο πάνω θέμα και να σας πληροφορήσω ότι ο Υπουργός
 Εσωτερικών προτίθεται να υποβάλει στο Υπουργικό Συμβούλιο πρόταση, αντίγραφο της οποίας
 επισυνάπτεται ως παράρτημα 1, με την οποία θα καλέσει το Συμβούλιο να αποφασίσει
 αναφορικά με το αίτημα για κατ' εξαίρεση πολιτογράφηση των αλλοδαπών, οι οποίοι αναφέρονται
 λεπτομερώς στον πίνακα, αντίγραφο του οποίου επισυνάπτεται στο άρθρο 2. Εν όψει τούτου,
 ενημερώσετε σχετικά τη Βουλή, όπως προνοείται από το εδάφιο 3, του άρθρου 111Α του περί
 15 Αρχείου Πληθυσμού Νόμου".

κ. Κυριάκου: Προηγουμένως είπατε ότι αυτό αποτελεί μια ενημέρωση που δεν ισχύει. Γιατί λέτε
 ότι δεν ισχύει; Από αυτά που διαβάσατε, τι ακριβώς δεν ισχύει;

20 **κ. Μιχαηλίδης:** Επειδή κύριε Κυριακού, εάν γυρίσετε την πίσω σελίδα, είναι η πρόταση στο
 Υπουργικό Συμβούλιο, που όπως γράφει είναι το παράρτημα 1 αυτής της ενημέρωσης. Και μέσα
 εκεί γράφει ότι, άστο που γράφει στο cover letter που σας διάβασα, ότι είναι με το 13.9.16, άρα
 γράφει, εάν γυρίσετε σελίδα, το παράρτημα 1, που είναι η πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο
 που διαβιβάστηκε στη Βουλή, λέει ότι, η παράγραφος 4 του Υπουργείου Οικονομικών
 25 διαβεβαιώνει ότι οι αιτούντες πληρούν τα οικονομικά κριτήρια που έθεσε η προαναφερθείσα στην
 παράγραφο 2 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

κ. Κυριάκου: Καλώς, αλλά αυτή είναι μια πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο το
 Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να επιλέξει να υιοθετήσει εν μέρει ή εν όλω ή να επανέλθει με
 30 περισσότερες πληροφορίες. Μιλούμε ότι τότε δεν είχε παρθεί οποιαδήποτε απόφαση του
 Υπουργικού Συμβουλίου. Έτσι;

κ. Μιχαηλίδης: Η απόφαση κύριε Κυριακού, να το επαναλάβω, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία πάρθηκε την επόμενη μέρα 25 Ιουλίου, η οποία ήταν στη βάση αυτής της πρότασης, βασίστηκε σε μια πρόταση η οποία λέει ότι πληρούνται τα κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου 13.9.2016. Και η Βουλή ενημερώθηκε και πρέπει να ενημερώνεται η Βουλή για τα δεδομένα που ισχύουν, ενημερώθηκε ότι δήθεν αυτοί που θα πολιτογραφούνταν ικανοποιούσαν τα κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου 13.9.2016. Αυτή η ενημέρωση --

10 **κα Καλογήρου:** Εννοείτε ότι παραπλανήθηκαν, κύριε Μιχαηλίδη;

κ. Μιχαηλίδης: Αυτό που θέλω πω--

15 **κ. Νικολάτος:** Κύριε Μιχαηλίδη, απλώς για να είμαι σίγουρος ότι αντιλαμβάνομαι ορθά, εσείς λέτε ότι το παραπλανητικό ήταν το σημείωμα του Υπουργού των Εσωτερικών προς τη Βουλή, που έλεγε στη Βουλή ότι αυτοί οι συγκεκριμένοι άνθρωποι πληρούν τα κριτήρια της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου του 2016, έτσι είναι;

20 **κ. Μιχαηλίδης:** Το ένα είναι αυτό. Επίσης εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι παραπλανήθηκε και το Υπουργικό Συμβούλιο. Τούτο χρήζει περαιτέρω έρευνας για να γίνει. Να σας πω ένα σενάριο στο οποίο δεν θα είχε παραπλανηθεί το Υπουργικό Συμβούλιο. Εάν αυτή η πρόταση που υποβλήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά ο Υπουργός Εσωτερικών, για παράδειγμα, κατέθεσε και οποιοδήποτε άλλο συμπληρωματικό σημείωμα ή προφορικά ενημέρωσε εκεί τους Υπουργούς ότι "ξέρετε, θέλω να σας πω ότι ενώ στην πρόταση γράφουμε ότι πληρούν τα κριτήρια της απόφασης 13.9.16, δεν πληρούν εκείνα τα κριτήρια, αλλά τους πολιτογραφούμε με έναν άλλο τρόπο", σε αυτήν την περίπτωση δεν υπάρχει το στοιχείο της παραπλάνησης του Υπουργικού Συμβουλίου, χωρίς να σημαίνει ότι η απόφαση του είναι νόμιμη, αλλά δεν υπάρχει το στοιχείο της παραπλάνησης. Τούτο, για να καταλήξει κάποιος εάν παραπλανήθηκε ή όχι το Υπουργικό Συμβούλιο, πρέπει να δει το πρακτικό της συγκεκριμένης συνεδρίας του Υπουργικού Συμβουλίου.

30 **κ. Κυριάκου:** Κύριε Μιχαηλίδη, διαβάζω το σχετικό άρθρο για ενημέρωση στη Βουλή. Είναι το εδάφιο 3, του άρθρου 111.Α. "Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα ως άνω εδάφια 1 και 2 που

απαιτείται όπως ενημερώνεται εκ των προτέρων η Βουλή των Αντιπροσώπων". Τελεία. Εσείς αναφέρατε πριν λίγο ότι θεωρείτε ότι η Βουλή πρέπει να ενημερώνεται για τα δεδομένα της υπόθεσης. Πού στηρίζετε αυτήν την άποψη σας;

- 5 **κ. Μιχαηλίδης:** Εγώ δεν είπα εάν θα ενημερώνεται για τα δεδομένα, εγώ είπα ότι η Βουλή πρέπει να ενημερώνεται αληθώς, αυτό είπα. Όταν ενημερώνεις ένα Σώμα και το ενημερώνεις με ψέματα, αυτό σίγουρα δεν αποτελεί κάτι το οποίο επιτρέπεται από οποιονδήποτε νόμο. Τώρα εάν η Βουλή θα αποδέχεται να ενημερώνεται μόνο με το όνομα για παράδειγμα, εάν για παράδειγμα της έστειλαν μόνο το cover letter, χωρίς τα πίσω και η Βουλή θεωρούσε ότι αυτό το πράγμα είναι
- 10 επαρκής ενημέρωση, αυτό δεν το εξετάζω. Αυτό που ξέρω είναι ότι η Βουλή ενημερώθηκε και της δόθηκαν στοιχεία, τα οποία φαίνεται ότι είναι ψευδή. Και λέω ότι αυτό το πράγμα από μόνο του κατ' εμένα, συνιστά παραβίαση του εδαφίου 3, γιατί λέω ότι εγώ ερμηνεύω όταν λέει να ενημερώνεται, ότι θα ενημερώνεται αληθώς, όχι ότι θα ενημερώνεται ψευδώς.
- 15 **κ. Νικολάτος:** Ωραία. Η επόμενη ερώτηση κύριε Μιχαηλίδη, είναι κατά πόσο είστε βέβαιος για τα συμπεράσματα σας, τα οποία αναφέρετε εις την τελευταία σας έκθεση και ρωτώ αυτήν την ερώτηση, διότι υπάρχει σε πολλά σημεία η λέξη "ενδεχομένως". Μπορείτε να πείτε κατά πόσο είναι με βεβαιότητα που προβαίνετε εις τα συμπεράσματα;
- 20 **κ. Μιχαηλίδης:** Σας έχασα λίγο, αλλά νομίζω κατάλαβα την ερώτηση. Κύριε Πρόεδρε, βεβαίως είναι μόνο το Δικαστήριο, εάν φτάσει στο Δικαστήριο, που θα αποφασίσει στο τέλος ότι υπάρχει η ενοχή οποιουδήποτε. Χθες για σκοπούς άσκησης, επειδή άκουσα σε τηλεόραση στο Mega να λέει ο δημοσιογράφος "μα τι έκθεση Ελεγκτικής Υπηρεσίας είναι αυτή, που γράφει
- 25 "ενδεχομένως"". Έκανα μια απλή άσκηση. Μπήκα στην ετήσια έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας του 2012 και το έκανα που ήταν η κυρία Γιωρκάτζη και έκανα search στη λέξη "ενδεχομένως" και τη βρήκα να υπάρχει 89 φορές και τη λέξη "φαίνεται" να υπάρχει 189 φορές. Να σας πω ένα παράδειγμα. Να σας πω για ποια πράγματα είμαστε βέβαιοι. Όταν λέμε στο Τμήμα Φορολογίας "σου δίνω ταυτότητα προσώπου και σε παρακαλώ πες μου κατά πόσο αυτό το πρόσωπο είναι
- 30 εγγεγραμμένο στο Τμήμα Φορολογίας ή όχι" και μου απαντάει επίσημα το Τμήμα Φορολογίας ότι δεν είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα, είμαι βέβαιος στον βαθμό που μπορώ να δεχθώ ως αληθή τη μαρτυρία του Τμήματος Φορολογίας. Τώρα αν το Τμήμα Φορολογίας είτε αλλοίωσε σκόπιμα τα μητρώα του, είτε αποφάσισε να πει ψέματα στην Ελεγκτική Υπηρεσία, υπάρχει πάντα το

ερωτηματικό. Όταν τους λέω δώστε μου, για παράδειγμα, τον φόρο που κατέβαλλε το Χ πρόσωπο τα τελευταία χρόνια και μου δίνει μια κατάσταση και βλέπω για παράδειγμα ότι ο φόρος που πλήρωσε, λέω τώρα, είναι 10.000 ευρώ, είμαι βέβαιος ότι είναι 10.000 ευρώ. Τώρα εάν το Τμήμα Φορολογίας επί σκοπού αποφάσισε να παραπλανήσει την Ελεγκτική Υπηρεσία και να της πει ψέματα, αυτό δεν μπορώ να το γνωρίζω. Πιστεύω ότι δεν ισχύει. Όταν δίνω στο Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας τα ονόματα προσώπων και τους λέμε "δώστε μας την περιουσία που κρατούν στο όνομα τους" και μου δίνει "ο κύριος Χ έχει κατατεθειμένο αυτό το αγοραπωλητήριο έγγραφο στο όνομα του" και μου δίνει και αντίγραφο αυτού του αγοραπωλητηρίου εγγράφου και του λέω "έχει οτιδήποτε άλλο αυτό το πρόσωπο Χ κατατεθειμένο ή τίτλο ιδιοκτησίας στο όνομα του;" και μου απαντά επίσημα το Τμήμα Κτηματολογίου "όχι, δεν έχει άλλη περιουσία" είμαι βέβαιος στον βαθμό που αναμένεται να είναι ένας Ελεγκτής. Τώρα η βεβαιότητα της ευθύνης ή ενοχής οποιουδήποτε θα προκύψει, εάν είναι πειθαρχική ευθύνη κατά την πειθαρχική διερεύνηση, όπου το πρόσωπο αυτό θα κληθεί να απαντήσει, να φέρει μάρτυρες, να φέρει ό,τι θέλει και αυτός που θα κάνει την έρευνα θα καλέσει τους δικούς τους μάρτυρες και εάν είναι ποινική έρευνα, αυτό θα αποδειχθεί μόνο στο Δικαστήριο. Προφανώς δεν μπορούμε να πούμε ότι είμαστε βέβαιοι για την ευθύνη οποιουδήποτε, είτε για γεγονότα, δεν μπορούμε να είμαστε απόλυτα βέβαιοι. Θα σας πω άλλο παράδειγμα. Λέμε ότι το έγγραφο αυτό, το αγοραπωλητήριο που αφορά τη δεύτερη περίπτωση, κατατέθηκε για παράδειγμα το 2014, αφορούσε δήθεν κατασκευή και πώληση διαμερίσματος σε συγκεκριμένη οδό, η οποία σήμερα είναι χωράφια και για παράδειγμα ορισμένα εξ αυτών μετά από κάποια χρονιά ακυρώθηκαν και λέμε ότι αυτό το πράγμα δίνει ισχυρές ενδείξεις ότι πρόκειται περί εικονικών πράξεων. Είναι λογικό ο Ελεγκτής, με τα στοιχεία που έχει στη διάθεση του, να καταλήξει σε κάτι ότι δίνει τη βάση, έχει ισχυρές ενδείξεις για κάτι. Αυτό δεν σημαίνει για παράδειγμα, επειδή για να καταλήξω με ασφάλεια σε αυτό το πράγμα μπορεί να χρειαστεί να γίνουν ποινικές έρευνες, εάν έχω ισχυρές ενδείξεις για κάτι και μπορώ να καταλήξω σε συμπέρασμα, θα το καταγράψω με την όποια επιφύλαξη μπορεί να έχω και τονίζω κύριε Πρόεδρε, ότι για θέματα για τα οποία δεν μπορούσαμε να καταλήξουμε σε συμπεράσματα, τα καταγράψαμε τυπικά ή δεν κάναμε καν καμιά αναφορά. Σας είπα πριν για τον δικηγόρο της εταιρείας. Ούτε καν κάναμε οποιονδήποτε νύξη, γιατί κάποιες αναφορές αόριστες που είχαμε ή δεν μπορούσαμε να ξέρουμε εάν είτε οι 64 ή οι 18 συν 9, 27, είχαν λευκό ποινικό μητρώο ή εάν είχαν πληρώσει τα τέλη τους κτλ, γι' αυτά τα θέματα καταγράφουμε ότι δεν έχουμε καταλήξει σε οποιοδήποτε συμπέρασμα.

κ. Νικολάτος: Μάλιστα. Ωραία. Η επόμενη ερώτηση κύριε Μιχαηλίδη, είναι αναφορικά με τα συμπεράσματα σας, τα οποία φαίνονται στη σελίδα 11 και στη συνέχεια στη σελίδα 47, τα γενικά συμπεράσματα, μιλώ για την τελευταία σας έκθεση. Η ερώτηση είναι, αυτά τα συμπεράσματα είναι
5 αμιγώς επαγγελματικά ή εμπεριέχουν και σχόλια και παρατηρήσεις που έχουν πολιτικό στοιχείο;

κ. Μιχαηλίδης: Πολιτικό στοιχείο γιατί να έχουν; Πολιτικό στοιχείο δεν έχουν σε καμιά περίπτωση. Πολιτικό στοιχείο, όταν μιλάμε για πολιτική, δεν σχετίζεται η πολιτική με
10 πολιτογραφήσεις και με έλεγχο τέτοιων διαδικασιών. Εάν πάμε να ψάξουμε να βρούμε, το πρώτο είναι ότι υπήρξε μεγάλος αριθμός πολιτογραφήσεων, χωρίς να πληρούνται τα εν ισχύ κριτήρια και να δείτε ότι καν, θα διαπιστώσετε ότι στο βασικό μας συμπέρασμα ούτε καν η λέξη
"ενδεχομένως" έχει μπει, γιατί είμαστε βέβαιοι ότι υπάρχει μεγάλος αριθμός πολιτογραφήσεων χωρίς να πληρούνται τα εν ισχύ κριτήρια και μετά λέμε κατά την άποψη μας, η εντύπωση που
15 δημιουργείται είναι ότι κάποιιοι από τους ασκούντες δημόσια εξουσία δεν έλαβαν υπόψη το ισχύον νομικό και κανονιστικό πλαίσιο και η εντύπωση αυτή δεν είναι πολιτική, είναι τεχνοκρατική, είναι ελεγκτική διαπίστωση, γιατί βλέπουμε ακριβώς ότι υπήρξε στην περίπτωση την πρώτη η λεγόμενη κατά χάριν πολιτογράφιση. Η κατά χάριν κατ' εμάς δεν συνάδει με το ισχύον νομικό και
20 κανονιστικό πλαίσιο, συνεπώς διαφαίνεται το ενδεχόμενο κατάχρησης εξουσίας και το γεγονός ότι πρόκειται για δύο διαφορετικές περιπτώσεις, η πρώτη το '14, η δεύτερη το '19, δεικνύει ότι ουσιαστικά η σαθρότητα του προγράμματος είναι μια διαπίστωση, η οποία διαπίστωση βασίζεται στις διαπιστώσεις μας τόσο στην πρώτη έκθεση, την οποίαν εκδώσαμε 31 του Γενάρη του '20, όσο και στη δεύτερη για τους πέντε, ως και την παρούσα, που παρέμεινε αναλλοίωτη μέχρι την πρόσφατη κατάργηση του και το τρίτο είναι ότι ενδεχομένως να υπάρχουν ακόμη και φαινόμενα
25 διαφθοράς ή άλλα ποινικά αδικήματα και ότι ουσιαστικά όλα αυτά έχουν τελικά καταλήξει σε τερματισμό του προγράμματος και ζητούμε λογοδοσία και είναι σημαντικό κύριε Πρόεδρε, ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία προφανώς όταν καταλήξει σε συμπεράσματα, είναι τα γενικά της συμπεράσματα και θα δείτε στις εκθέσεις μας ότι καταγράφονται γενικά συμπεράσματα, τα οποία είναι ακριβώς το ζητούμενο μιας έκθεσης. Και σε καμιά περίπτωση δεν έχουν πολιτικό χαρακτήρα.

30

κ. Νικολάτος: Εις τη σελίδα 11, στα συμπεράσματα κύριε Μιχαηλίδη, π.χ. εις την τελευταία παράγραφο λέτε "δυστυχώς η μη έγκαιρη λήψη διορθωτικών μέτρων από πλευράς κυβέρνησης".

Δεν υπάρχει οποιαδήποτε αναφορά στη Βουλή. Θεωρείτε ότι η Βουλή δεν είχε οποιανδήποτε ευθύνη, δεδομένου ότι σύμφωνα με τον νόμο η Βουλή ενημερωνόταν για την κάθε περίπτωση της κατ' εξαίρεση πολιτογράφησης;

5 **κ. Μιχαηλίδης:** Κύριε Πρόεδρε, ενδιαφέρουσα η ερώτηση σας. Κατ' αρχή να σημειώσουμε ότι ουσιαστικά οι Ελεγκτικές Υπηρεσίες ελέγχουν τις κυβερνήσεις. Θέλει πολλή προσοχή για μια Ελεγκτική Υπηρεσία να εκφράσει άποψη, η οποία να δεικνύει ότι επιχειρεί να ελέγξει τη Βουλή, πρώτο όσον αφορά τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει, οι οποίες είναι μια εξόχως πολιτική πράξη η ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας και επίσης θέλει πολλή προσοχή για μια
10 Ελεγκτική Υπηρεσία να καταδείξει ευθύνες στη Βουλή, ότι δεν άσκησε κοινοβουλευτικό έλεγχο, ο οποίος είναι επίσης μια εξόχως πολιτική διαδικασία. Αυτά που έχετε αναφέρει είναι, ουσιαστικά εμπíπτουν σε αυτά τα δύο πλαίσια, κατά πόσο η Βουλή θα μπορούσε να αναλάβει η ίδια νομοθετικές πρωτοβουλίες ή και κατά πόσο η Βουλή θα έπρεπε να ασκήσει τον κοινοβουλευτικό της έλεγχο με πιο επιστάμενο τρόπο ή με πιο αυστηρό τρόπο από αυτόν με τον οποίον το έπραξε
15 αυτό. Το θέμα είναι αυτό και εάν θα ήταν ανάμιξη στην πολιτική από πλευράς Ελεγκτικής Υπηρεσίας, εμάς ελεγχόμενος μας ήταν το Υπουργείο Εσωτερικών και κατ' επέκταση η Κυβέρνηση, αυτό είναι το αναμενόμενο να πράξει μια Ελεγκτική Υπηρεσία με τη Βουλή. Είμαστε πάρα πολύ προσεχτικοί, εντάξει, ελέγχουμε τα οικονομικά τους, αλλά ειδικά σε πράξεις που έχουν σχέση με πολιτική της Βουλής, δεν μπορούμε να υπεισερχόμαστε.

20 **κ. Κυριάκου:** Κύριε Μιχαηλίδη, εάν αποδεδειγμένα υπάρχει ένα νομοθετικό κενό, η Βουλή δεν έχει καμιά ευθύνη να λάβει ορισμένες ενέργειες;

κ. Μιχαηλίδης: Η Βουλή, προφανώς δεν μπορεί κάποιος να πει ότι δεν έχει ευθύνες η Βουλή για
25 να συμπληρώσει νομοθετικό κενό, αυτός είναι ο ρόλος, να νομοθετεί η Βουλή. Είναι γνωστό όμως ότι η βασική νομοθετική πρωτοβουλία αναλαμβάνεται από την Εκτελεστική Εξουσία και εν πάση περιπτώσει, λέω ότι, επαναλαμβάνω ότι επειδή η Βουλή, αυτή η νομοθετική πρωτοβουλία αναλαμβάνεται από κόμματα και χωρισμένα συνήθως, άρα είναι ξεκάθαρο θέμα πολιτικής αντίληψης, πολιτικής θέσης και πολιτικής πρωτοβουλίας, το να έρθει η Ελεγκτική Υπηρεσία και να
30 τοποθετηθεί ενεργώντας με πολιτικά κριτήρια ότι θα ανέμενε η Ελεγκτική Υπηρεσία τη Βουλή να αναλάβει νομοθετικές πρωτοβουλίες για να κλείσει κενά σε ένα πρόγραμμα, δεν θεωρώ ότι θα ήταν ένα συμπέρασμα που θα ήταν ορθό να καταλήξει η Ελεγκτική Υπηρεσία. Ενδεχομένως να

είναι συμπέρασμα που μπορεί να καταλήξει μια ερευνητική επιτροπή, να καταλήξουν οι πολίτες, να καταλήξει κάποιος άλλος, αλλά όχι η Ελεγκτική Υπηρεσία.

5 **κ. Ιωάννου:** Στη σελίδα 6 της δεύτερης έκθεσής σας, αναφέρετε κάτι το οποίο προκύπτει και από μια άποψη νομικών συμβούλων που έχει πάρει η Ερευνητική Επιτροπή για να είμαι δίκαιος και λέτε, έχουμε καταγράψει επί το εδάφιο 2 (διαβάζει από τη σελίδα 6 του πορίσματος 2 του Γενικού Ελεγκτή). Στην πραγματικότητα αυτό είναι μεν αληθές κατά τη γνώμη μου και ορθό, αλλά δεν καλύπτει μόνο την περίοδο 2013 και μετά, αλλά από το 2007 μέχρι και το 2013.

10 **κ. Μιχαηλίδης:** Κύριε Ιωάννου, δεν είμαι σίγουρος για τη σελίδα που διαβάσατε.

κ. Ιωάννου: Σελίδα 6.

15 **κ. Μιχαηλίδης:** Να σας πω ότι πριν το '13 έχουμε μια αναφορά, στις σελίδες τις δικές μας είναι σελίδα 23, δεν ξέρω σε εσάς τι σελίδα είναι, υπάρχει μια αναφορά, απαντώ για την ερώτησή σας για την περίοδο πριν το 2013. Διαβάζω από την έκθεσή μας "όσον αφορά πολιτογραφήσεις συζύγων και εξαρτώμενων τέκνων μεταξύ της 4ης του Γενάρη του '11 που αντιληφθήκαμε ότι πέρασε για πρώτη φορά τέτοια πρόνοια και 30.4.13 που πολιτογραφούνταν στη βάση της τότε εν ισχύ παραγράφου 2(ΣΤ) του τρίτου πίνακα, του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου, η οποία
20 αφορούσε τότε πολιτογράφηση αλλοδαπών σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, παροχής υψίστου επιπέδου υπηρεσιών προς τη Δημοκρατία, για λόγους δημοσίου συμφέροντος" ανοίγω εδώ μια παρένθεση, ακριβώς ήταν μόνο μια πρόνοια που υπήρχε τότε, μετά υπήρξαν τα εδάφια 1 και 2, ήταν μια κοινή πρόνοια για όλους, συνεχίζω από το κείμενο που είναι από την έκθεσή μας "σημειώνουμε ότι η νομοθεσία εκείνη δεν αφορούσε πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών
25 και επενδυτών και συνεπώς διαφοροποιείται μεν από την επόμενη περίοδο 30.4.13 έως 17.8.20, ωστόσο ενδεχομένως να προκύπτει και εκεί παρόμοιο ή ανάλογο θέμα, ενδεχόμενης υπέρβασης εξουσίας, έστω και εάν αριθμητικά αφορούσε πολύ λιγότερες περιπτώσεις, θέμα το οποίο επίσης θα πρέπει να εξεταστεί". Άρα η απάντησή κύριε Ιωάννου, να θεωρούμε ότι και για την περίοδο 4.1.11 μέχρι 30.4.13 προκύπτει ανάλογο θέμα.

30

κ. Ιωάννου: Από το 2007 μέχρι το 2011 δεν προκύπτει το ίδιο θέμα;

κ. Μιχαηλίδης: Εμείς έχουμε εντοπίσει ότι η πρώτη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου που επέτρεπε πολιτογράφηση συγγενών, ήταν 4.1.11. Εάν υπήρχε από το '07, προκύπτει ανάλογο θέμα από το '07.

5 **κ. Ιωάννου:** Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται το γεγονός αυτό με αναφορά το 2013 και εντεύθεν, στο summary report της δεύτερης έκθεσης, στη σελίδα 6, ενδεχομένως να μην δημιουργεί σωστή εντύπωση, εφόσον καλύπτει ολόκληρη την περίοδο. Δηλαδή από το 2007 μέχρι το 2011 που συνέβαινε αυτό το πρόβλημα. Υπάρχουν περιπτώσεις που μας δημιούργησαν ιδιαίτερη εντύπωση, όταν μελετούσαμε τους φάκελους.

10

κ. Μιχαηλίδης: Για σκοπούς πληρότητας δικής σας, εμείς εντοπίσαμε την πρώτη απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου που επέτρεπε συζύγους 4.1.11. Δεν εντοπίσαμε και φαίνεται ότι εκείνη ήταν η πρώτη απόφαση, επειδή είπατε για '07 έως '11, εγώ νομίζω ότι δεν υπήρχε απόφαση από το '07 ως το '11.

15

κ. Ιωάννου: Είτε υπήρχε, είτε δεν υπήρχε, ισχύει το ίδιο νομικό --

κ. Μιχαηλίδης: Εάν πολιτογραφούσαν χωρίς καν να υπάρχει απόφαση, ακόμα χειρότερα.

20 **κα Καλογήρου:** Έχω δύο ερωτήσεις. Η μια αφορά την ██████████, η οποία ήταν μια εταιρεία που ήρθε μετά το 2013 που είχαμε την οικονομική κρίση και έκανε μεγάλες επενδύσεις στην Κύπρο όσον αφορά τα διάφορα έργα στη Λευκωσία, κτήρια κτλ εργοδότηση κτλ. Θέλετε να μας πείτε λίγο πώς προέκυψε το θέμα ██████████ στην έκθεση σας την τελευταία, πώς έχει προκύψει το θέμα, τούτο είναι το ένα και εάν τα συμπεράσματα γι' αυτήν την εταιρεία είναι πάλι παρόμοια με τα συμπεράσματα των 18 του καζίνο ένα περίπου και επειδή μιλούμε για αρκετά άτομα, μιλάτε για 64 πρόσωπα; Για να αντιληφθούμε μιλάμε για ένα πολύ μαζικό έλεγχο προσώπων. Θα ήταν καλά να έχουμε τη δική σας άποψη για την ██████████, η οποία την εποχή εκείνη ήταν μεγάλη υπόθεση να έρθει στην Κύπρο ένας επενδυτής να κάνει τόσες επενδύσεις, στη Λευκωσία τουλάχιστον. Το δεύτερο είναι, ενώ ξέρετε ότι είχε διοριστεί Ερευνητική Επιτροπή τετραμελής, μέσω της δικής μας διερεύνησης για τις πολιτογραφήσεις εσείς πήρατε απόφαση να διερευνήσετε το θέμα του καζίνο, της ██████████ και κάποιους άλλους επενδυτές ενδεχόμενα και μετά έχετε δημοσιεύσει την έκθεση σας, παρόλο το ότι θα υποβάλλατε

25

30

προς εμάς διάφορα στοιχεία σε σχέση με τούτες, όπως μας τα λέτε σήμερα. Μας καταθέτετε σήμερα διάφορα στοιχεία, που είναι πολύ χρήσιμα για εμάς, έχετε ανακοινώσει όμως το δικό σας συμπέρασμα, παρόλο που θα μπορούσατε να μας δώσετε κατάθεση, να πάρουμε και εμείς περαιτέρω στοιχεία για να στοιχειοθετήσουμε ίσως περαιτέρω πράγματα, που εσείς δεν θα μπορούσατε να έχετε, αφού δεν έχετε access στους φάκελους και να έβγαιναν πιο ολοκληρωμένα συμπεράσματα. Γιατί έχετε καταλήξει στην απόφαση, εμμέσου δικής μας διερεύνησης των πολιτογραφήσεων, να ανακοινώσετε τα θέματα για τα 18; Να μην πω για τα 5, γιατί τα 5 ξεκίνησαν ίσως πριν να ξεκινήσει η διερεύνηση από την τετραμελή, αλλά μιλώ για την τελευταία σας έκθεση. Αυτά ήθελα να ρωτήσω.

10

κ. Μιχαηλίδης: Να αρχίσω από το τελευταίο. Επειδή η άποψη της υπηρεσίας μας είναι ότι οι εξουσίες της Ελεγκτικής Υπηρεσίας δεν ακυρώνονται, δεν αναστέλλονται, δεν ατονούν, δεν παραμερίζονται, δεν επηρεάζονται καθ' οιονδήποτε τρόπο από τον διορισμό μιας ερευνητικής επιτροπής, της δικής σας, της οποίας το έργο τονίζω και εσάς, σεβόμαστε και γι' αυτό σας μιλώ, για να σας βοηθήσουμε όσο μπορούμε να κάνετε όσο πιο καλά τη δουλειά σας θέλετε. Αυτός είναι ο λόγος που ξεκινήσαμε την έρευνα για το [REDACTED] και στην πορεία θα σας πω πώς προέκυψε και η [REDACTED]. Άστε που το [REDACTED] ήταν και μια δημόσια σύμβαση και ο λόγος που δημοσιοποιήσαμε την έκθεση μας, είναι γιατί κατ' ανάλογο τρόπο η υποχρέωση της υπηρεσίας μας να δημοσιοποιεί εκθέσεις, η υποχρέωση η οποία προκύπτει από τα καθήκοντα της υπηρεσίας μας, τα οποία σαφώς καθορίζουν ότι οι εκθέσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας δημοσιοποιούνται, εκτός εάν νομοθεσία απαγορεύει τούτο και δεν υπάρχει οποιαδήποτε νομοθεσία που να λέει άμα έχετε επιτροπή, τα πορίσματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας δεν δημοσιοποιούνται. Θεωρήσαμε ότι ήταν υποχρέωση μας να δημοσιοποιήσουμε το πόρισμα μας και δεν θεωρώ ότι η δημοσιοποίηση, άρα η ολοκλήρωση της έκθεσης, δεν θεωρώ ότι η δημοσιοποίηση, αφ' ης στιγμής η κατάθεση σε εσάς είναι πλήρης, που θα ήταν έτσι και αλλιώς, επηρεάζεται από το γεγονός ότι έχει γίνει δημοσιοποίηση.

15

20

25

30

κ. Ιωάννου: Κύριε Οδυσσέα, δεν θεωρείτε την Ερευνητική Επιτροπή ως μια δικαστική ή έστω οιονεί δικαστική διαδικασία;

κ. Μιχαηλίδης: Αγαπητέ μου κύριε Ιωάννου, δεν είναι θέμα τι θεωρώ εγώ και τι δεν θεωρώ εγώ. Ο κύριος Πρόεδρος γνωρίζει ότι έχει πολλές αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, Κυριακίδης,

Αντωνιάδης κτλ, οι οποίες έχουν ξεκάθαρα πει ότι οι ερευνητικές επιτροπές δεν είναι ούτε πειθαρχικό, ούτε δικαστικό σώμα, είναι καθαρά ερευνητικό και εν πάση περιπτώσει, αυτό που συζητούμε είναι νομικό θέμα νομίζω, εντάξει.

5 **κα Καλογήρου:** Υπάρχει μια γνωμάτευση από τον Γενικό Εισαγγελέα, γι' αυτό το ρώτησα αγαπητέ. Την έχει θέσει προς εσάς, νομίζω δεν την έχουμε εμείς, νομίζω δεν έχουμε αυτήν τη γνωμάτευση εμείς, αλλά απ' ό,τι ακούσαμε κτλ από τα media, ότι υπήρχε μια γνωμάτευση που σας έλεγε ότι μπορεί να επηρεάσει η δημοσίευση του δικού σας πορίσματος τη δική μας διαδικασία εδώ, γι' αυτό το αναφέρω.

10

κ. Μιχαηλίδης: Αυτό το θέμα αφορά συνταγματικές εξουσίες της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Δεν θεωρούμε ότι μπορούν οι εξουσίες αυτές να περιοριστούν με την έκφραση γνωματεύσεων, με την υποβολή γνωματεύσεων από τον Γενικό Εισαγγελέα, αλλά μόνο με απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρα εκείνος που πιστεύει, είτε είναι η Κυβέρνηση, είτε είναι ο Γενικός Εισαγγελέας, 15 ότι οι εξουσίες μας για δημοσιοποίηση εκθέσεων περιορίζονται, αναστέλλονται, διακόπτονται, παγοποιούνται ή οτιδήποτε άλλο επειδή έχει διοριστεί ερευνητική επιτροπή, θεωρούμε ότι επειδή δεν συμφωνούμε με αυτήν την άποψη και δεν έχουμε τη νομική βάση μιας τέτοιας άποψης, θεωρούμε ότι αυτή θα μπορούσε να επιλυθεί μόνο από το Ανώτατο Δικαστήριο.

20 **κα Καλογήρου:** Απλά ήθελα να ρωτήσω επίσης, το ένα είναι νομικό θέμα, επειδή η μια πτυχή είναι η νομική και η γνωμάτευση από τη Γενική Εισαγγελία, το άλλο θέμα που βλέπω εγώ, που μπορεί να θεωρηθεί θέμα, είναι να μην κάνουμε διπλές δουλειές, δηλαδή να κάνουμε εμείς, εντάξει, αυτήν τη στιγμή δεν έχουμε προχωρήσει στους 18 όπως κάνατε εσείς κτλ, οπότε δεν είναι σωστό να κάνουμε διπλές δουλειές, δηλαδή να πιάσουμε εμείς 10 high list αιτήσεις και να 25 κάνατε εσείς τις ίδιες 10 high list αιτήσεις, να βγαίνει ένα πόρισμα από εσάς για εκείνες, ίσως επικεντρωμένο στα φορολογικά, μπορεί να βγαίνει από εμάς για τους ίδιους 10, επικεντρωμένο ίσως στη δέουσα επιμέλεια, το βλέπω λίγο συγχυστικό θα έλεγα προς τον έξω κόσμο. Είναι η άλλη πτυχή τούτη. Προς το παρόν δεν προέκυψε ακόμα τούτο το θέμα, αλλά θα ήθελα να το εγείρω, να δω τη δική σας άποψη.

30

κ. Μιχαηλίδης: Σε αυτήν τη λογική, που έχει βάση, με την έννοια της καλής διαχείρισης των πόρων μας, όταν διορίστηκε η επιτροπή υπό την προεδρία Καλογήρου, είχαμε πει ότι ok, ας

περιμένουμε να ολοκληρώσει αυτή η επιτροπή. Αυτό όμως δεν μπορεί να οδηγήσει σε αυτοαναίρεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, ειδικά, θυμίζω ότι αυτό θα μπορούσα να το αντιστρέψω και να πω καλά, η Κυβέρνηση, όταν η Ελεγκτική Υπηρεσία εξήγγειλε τη διενέργεια ελέγχου στις 28 Αυγούστου, γιατί δεν σκέφτηκε με αυτήν τη λογική Δήμητρας Καλογήρου και να πει αφού θα 5 κάνει η Ελεγκτική Υπηρεσία έλεγχο, γιατί να κάνω ερευνητική επιτροπή; Είπαμε δικαίωμα της Κυβέρνησης να βάλει ερευνητική επιτροπή, την έβαλε, θεωρούμε ότι με μια συνεννόηση και ειδικά επειδή εμείς δημοσιοποιούμε τι ελέγχουμε, το έχουμε πει δημόσια τι ελέγχουμε, μπορεί να αποφύγουμε διπλή εργασία και θα μπορούσατε, γι' αυτό σας καταθέτω, να το χρησιμοποιήσετε ως δικό σας πλέον υλικό, για να διευκολυνθείτε, τη δουλειά που έχει κάνει η Ελεγκτική Υπηρεσία. 10 Απλώς λέω αγαπητή μου Δήμητρα, ότι πλέον είναι θέμα διαφύλαξης ανεξαρτησίας και δεν μπορεί να μπορούμε στη λογική ότι αφ' ης στιγμής η Κυβέρνηση διορίζει ερευνητική επιτροπή, ειδικά μετά την έναρξη ελέγχου από την Ελεγκτική Υπηρεσία, ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία θα παγοποιεί τις δικές της έρευνες. Και να πω για το καζίνο, όπως φάνηκε ακριβώς οι φάκελοι του καζίνο ήταν σε μεγάλο βαθμό αυτοί που ήταν μέσα στους 15 που είχαμε ζητήσει και δεν μας έδωσαν.

15 **κα Καλογήρου:** Εννοείτε μετά την τριμελή, από τους φάκελους που ζητήσατε μετά το 2019.

κ. Μιχαηλίδης: Όταν ζητήσαμε τους 15 φάκελους στις 31 Αυγούστου του '20, μετά που πήραμε τον κατάλογο και είπαμε οι 9 ήταν κατ' επίστευση, επειδή οι κατ' επίστευση ήταν του 20 [REDACTED], είναι προφανές ότι εάν αφηνόμασταν να κάνουμε τον έλεγχο που θέλαμε, έτσι κι αλλιώς θα καταλήγαμε στο [REDACTED], δεν υπήρχε περίπτωση να μην καταλήξουμε στην υπόθεση [REDACTED].

κ. Κυριάκου: Θεωρείτε ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία έχει περισσότερες εξουσίες, λιγότερες εξουσίες 25 ή τις ίδιες εξουσίες για το συγκεκριμένο θέμα, όπως η Ερευνητική Επιτροπή, σε σύγκριση με την Ερευνητική Επιτροπή;

κ. Μιχαηλίδης: Η Ερευνητική Επιτροπή έχει εξουσία να καλεί μάρτυρες, να φέρνει ιδιώτες, το οποίο δεν έχει η Ελεγκτική Υπηρεσία, άρα θεωρώ ότι εσείς έχετε και άλλα εργαλεία να 30 χρησιμοποιήσετε και είναι πολύ καλό αυτό και θα κάνετε πολύ καλά τη δουλειά σας, δεν έχω καμιά αμφιβολία, αλλά δεν νομίζω να τίθεται θέμα να συγκρίνουμε εξουσίες. Οι εξουσίες και τα εργαλεία που έχει στα χέρια της η Ελεγκτική Υπηρεσία, είναι αυτά που έχει πάντοτε, τα οποία

ειδικά ο Κυριάκος δεν χρειάζεται να του τα εξηγήσω εγώ και της Ερευνητικής καθορίζονται στον νόμο και λέω επειδή εσείς έχετε την ευχέρεια να καλείτε και ιδιώτες, είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο και γι' αυτό έχουμε πει δημόσια ότι θεωρούμε ότι το έργο των δύο είναι συμπληρωματικό και όχι αμοιβαίως αποκλειόμενο. Δεν θεωρούμε ότι δεν είναι χρήσιμη η δική σας αποστολή, είναι πάρα πολύ χρήσιμη, μακάρι να μπορέσετε να κάνετε τη δουλειά σας και πιστεύω ότι θα έχει βαρύτητα για τη κοινωνία, για το δικό σας έργο.

κ. Κυριάκου: Έκανα την ερώτηση γιατί εάν θυμάμαι καλά, πριν είπατε "θα μπορούσα να αντιστρέψω το ερώτημα και να πω γιατί να μην κάνει τον έλεγχο η Ελεγκτική Υπηρεσία, αντί η Ερευνητική Επιτροπή".

κ. Μιχαηλίδης: Υπό την έννοια Κυριάκο, ότι επειδή είπε η Δήμητρα γιατί να γίνονται οι δύο έλεγχοι ταυτόχρονα, ωραία, θα πει κάποιος γιατί να μην αφήσει η Κυβέρνηση την Ελεγκτική Υπηρεσία να τελειώσει τον δικό της έλεγχο; Έτσι κι αλλιώς δεν υπήρχε χρονικό όριο, εάν ξεκινούσε τον έλεγχο τον Γενάρη η Ερευνητική Επιτροπή, τι θα πείραζε; Μπορούσε να το αντιστρέψει, να πει η Κυβέρνηση "αφού είπε η Ελεγκτική Υπηρεσία να κάνει τον δικό της έλεγχο, άσε την να ολοκληρώσει τον έλεγχο της και να κάνω εγώ την Ερευνητική Επιτροπή". Εγώ απλώς απαντώ σε αυτό που είπε η Δήμητρα. Και θεωρώ ότι το ίδιο έγινε με την Επιτροπή του Συνεργατισμού. Την περίοδο που έκανε έλεγχο η Επιτροπή η Ερευνητική, κάναμε και εμείς τους δικούς μας ελέγχους.

κ. Κυριάκου: Δεν θεωρείτε ότι το θέμα της διερεύνησης αυτό, είναι κάπως επείγον;

κ. Μιχαηλίδης: Είναι επείγον, γι' αυτό λέω ότι διοριστήκατε και εσείς, δεν το βρίσκω κακό, απλώς αντέστρεψα λίγο το ερώτημα της Δήμητρας. Δεν το βρίσκω κακό και ακριβώς επειδή είναι επείγον, ούτε θεωρώ ορθό η Ελεγκτική Υπηρεσία να περίμενε να κάνει τον έλεγχο της τον Ιούλιο του '21, επειδή όντως αυτήν τη στιγμή είναι στη σφαίρα του δημοσίου ενδιαφέροντος. Γιατί η Ελεγκτική Υπηρεσία να κάνει τον έλεγχο της τον Ιούλη του '21; Γι' αυτό και θεωρώ και εξακολουθώ να έχω την άποψη, θα έπρεπε να αφεθεί η υπηρεσία μας να κάνει τον δικό της έλεγχο, παράλληλα με τον δικό σας, όπως έγινε με τον Συνεργατισμό, σε συνεργασία με εσάς, να σας ενημερώνουμε δηλαδή ότι εμείς προτιθέμεθα να ασχοληθούμε με αυτήν την περίπτωση και να μην υπάρχει πρόβλημα. Η Κυβέρνηση αποφάσισε να μην ακολουθήσει και εντάξει, σεβόμενη

και ακολουθώντας τη γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέας, δεχτό, απλώς εγώ σας απαντώ το τι είπτε η Δήμητρα για τον διπλό έλεγχο.

5 **κ. Ιωάννου:** Κύριε Πρόεδρε, το επείγον της όλης υπόθεσης έγκειται στο γεγονός ότι αναμένει η Ευρωπαϊκή Ένωση, να ολοκληρωθεί κάποια διαδικασία των δύο μηνών, για να ικανοποιηθεί ότι η διαδικασία αυτή έγινε. Εδώ έγκειται το επείγον της όλης υπόθεσης και δεν είναι μόνο θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος. Είναι δημοσίου συμφέροντος να ολοκληρωθεί όσο το δυνατό πιο σύντομα η διαδικασία αυτή. Γι' αυτό εγώ πιστεύω πάρα πολύ στη διαδικασία, συνεργασία με τον Γενικό Ελεγκτή επί αυτά τα θέματα. Είναι εξαιρετικά σημαντικό βέβαια το γεγονός ότι ο Γενικός
10 Ελεγκτής απαντά τις ερωτήσεις μας με τον τρόπο τον οποίον τις απαντά. Παρόλο που εγώ διαφωνώ με τον τρόπο με τον οποίο βγάζει τα συμπεράσματα του. Εντούτοις ναι, είναι πάρα πολύ χρήσιμη η παρουσία του Γενικού Ελεγκτή εδώ και ιδιαίτερα ο τρόπος με τον οποίον απαντά τις ερωτήσεις μας.

15 **κ. Νικολάτος:** Μα αδιαμφισβήτητα και είναι πάρα πολύ χρήσιμη και βοηθητική η παρουσία του Γενικού Ελεγκτή, τον ευχαριστούμε βεβαίως για τα στοιχεία και τη μαρτυρία που μας δίνει. Αλλά επί του ιδίου σημείου θα ήθελα να επεκτείνω κάπως την ερώτηση. Το ζήτημα αυτό, του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος, απασχόλησε και την Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωπαϊκή Ένωση ζήτησε δικαστική έρευνα, judicial inquiry και είναι μετά από αυτήν την
20 εισήγηση που το Υπουργικό Συμβούλιο έκανε προτροπή προς τον Γενικό Εισαγγελέα και ο Γενικός Εισαγγελέας διόρισε αυτήν την Επιτροπή. Και είναι μεγάλης σημασίας και για την λειτουργία του κράτους δικαίου, η Επιτροπή αυτή να είναι απόλυτα ανεξάρτητη και αμερόληπτη και να φαίνεται και απόλυτα ανεξάρτητη και αμερόληπτη. Η ερώτησή μου είναι, τα συμπεράσματα αυτά που φαίνονται και στη σελίδα 11 και στη 47, ότι δηλαδή πρώτο υπήρξε μεγάλος αριθμός
25 πολιτογραφήσεων χωρίς να πληρούνται τα εν ισχύ κριτήρια, δεύτερο το ενδεχόμενο κατάχρησης εξουσίας από πρόσωπα που ασκούν δημόσια εξουσία, τρίτο οι διαφορετικές περιπτώσεις φανερώνουν τη σαθρότητα του προγράμματος, τέταρτο η σαθρή κατάσταση ενδεχομένως να μην είναι απαλλαγμένη ακόμα και φαινομένων διαφθοράς και άλλων ποινικών αδικημάτων και πέμπτο η μη έγκαιρη λήψη διορθωτικών μέτρων από πλευράς Κυβέρνησης, οδήγησε στον
30 ξαφνικό τερματισμό του προγράμματος. Αυτά είναι κατά την άποψη μου ισχυρά συμπεράσματα, τα οποία δημιουργούν τεράστιες εντυπώσεις και εις την κοινή γνώμη. Εάν αύριο η Ερευνητική Επιτροπή αυτή καταλήξει σε διαφορετικά συμπεράσματα, αντίθετα, ίσως, από τα δικά σας κύριε

Μιχαηλίδη, δεν θα έρθει η κοινή γνώμη, η οποία διψά για υποθέσεις διαφθοράς και διαπλοκής κτλ, δεν θα έρθει να πει ότι αυτή η Ερευνητική Επιτροπή ενήργησε μεροληπτικά, με σκοπό να εξυπηρετήσει αλλότρια κίνητρα; Δεν υπάρχει αυτός ο κίνδυνος από τη δημοσιοποίηση της έκθεσης σας, μέσα στα πλαίσια των συνταγματικών σας δικαιωμάτων και εξουσιών, αλλά δεν υπάρχει ο κίνδυνος αυτή η Επιτροπή να βρεθεί εκτεθειμένη εις τα μάτια του κόσμου, μετά από αυτά τα συμπεράσματα τα δικά σας;

κ. Μιχαηλίδης: Θα απαντήσω. Προσπαθώ να βρω και μια παλιά μας έκθεση, που νομίζω θα είναι βοηθητική για να χρησιμοποιήσω ως παράδειγμα. Αρχίζω πρώτα για το θέμα της Επιτροπής σας, το οποίο, απλώς ανταλλάζω απόψεις μαζί σας, δεν είναι ότι έχει σχέση με την έκθεση που έχουμε εκδώσει. Κατ' αρχή υπενθυμίζω ότι η προειδοποιητική επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήρθε, εδώ βλέπω 21 Οκτωβρίου, 20 του Οκτώβρη, κάπου εκεί ήρθε η επιστολή από την Commission, δηλαδή για την έναρξη της διαδικασίας, ενώ η Επιτροπή σας διορίστηκε στις 7 Σεπτεμβρίου, το λέω απλώς σαν γεγονός. Δεύτερο, διαβάζω και πάλι από τη γνωμάτευση που βασικά κατέγραφε αποφάσεις του Ανωτάτου, από τη γνωμάτευση του κυρίου Πέτρου Κληρίδη, πρώην Γενικού Εισαγγελέα, του 2006, που έχω εδώ μπροστά μου, ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου και έχω δει τέτοιες αποφάσεις, η Ερευνητική Επιτροπή δεν αποτελεί δικαστικό ή πειθαρχικό σώμα, αλλά πρόκειται για καθαρά ερευνητικό σώμα, με αποκλειστική αρμοδιότητα τη διερεύνηση του θέματος ή θεμάτων, τα οποία προσδιορίζονται στους όρους που διέπουν τον διορισμό. Άρα δεν είναι τι θα πούμε εμείς ή εσείς στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι θέμα ότι είναι πραγματικό θέμα, ότι η Ερευνητική Επιτροπή δεν είναι δικαστικό σώμα. Τώρα όσον αφορά το ενδεχόμενο ύπαρξης ενός πορίσματος από την Ελεγκτική Υπηρεσία και ενός άλλου από την Ερευνητική Επιτροπή, αυτό το θέμα υπάρχει και βρήκα την έκθεση που είχαμε βγάλει τον Οκτώβρη του '17, η οποία δημοσιοποιήθηκε τον Ιούνιο του '18, η οποία αφορούσε τη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και σε αυτό το πόρισμα καταλήξαμε ότι σε πολύ έτσι έντονες απόψεις, βλέπω εδώ για παράδειγμα αναφορά του Τύπου "η απαξίωση της Συνεργατικής επιταχύνεται με την παράνομη απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών για δωρεάν παραχώρηση του 25%", βλέπω αναφορά "συνεχής αποτυχίες σε επιχειρηματικό σχεδιασμό" κτλ, μετά από την έκθεση αυτήν, η οποία είχε εκδοθεί προτού διοριστεί η Επιτροπή Αρέστη, υπήρχε μια επιτροπή η οποία θα κάνει και εκείνη μια έρευνα, με παρόμοιο αντικείμενο, αυτού που αφορούσε η έκθεση μας. Προφανώς μια ερευνητική επιτροπή ή η Ελεγκτική Υπηρεσία θα ακολουθήσει το δικό της πόρισμα. Εάν έχει προηγηθεί κάποιο άλλο πόρισμα ενδεχομένως, είναι ανεξάρτητο το ένα σώμα από το άλλο,

ενδεχομένως να καταλήξει σε ένα άλλο συμπέρασμα. Το κάθε συμπέρασμα και το όργανο το οποίο έχει καταλήξει σε αυτό το συμπέρασμα, πιστεύω κρίνονται αντικειμενικά. Μπορεί η Ερευνητική Επιτροπή να καταλήξει σε κάποιο άλλο συμπέρασμα και να τεκμηριώσει γιατί κατέληξε σε ένα διαφορετικό συμπέρασμα. Δεν θεωρώ ότι αυτό το πράγμα αποτελεί λόγο για να μην εκδοθεί η έκθεση και θα το πω και διαφορετικά κύριε Πρόεδρε. Φανταστείτε να κάναμε την έκθεση μας, γιατί και ο Γενικός Εισαγγελέας δεν είπε μην την κάνετε, είπε κάντε την και καταθέστε την στην Ερευνητική Επιτροπή, να την κάναμε την έκθεση μας, να την καταθέταμε στην Ερευνητική Επιτροπή, να μην τη δημοσιοποιούσαμε και να τη δημοσιοποιούσαμε για παράδειγμα τον Ιούλιο του '21. Δεν θα ισχύει το ίδιο πράγμα; Ακριβώς το ίδιο θα ισχύει. Άρα δεν θεωρώ ότι αυτό το πραγματικό θέμα, καταλαβαίνω ότι αυτό που λέτε είναι ένα πραγματικό ζήτημα, το οποίο είναι θέμα το οποίο θα πρέπει να διαχειριστεί ο κάθε ένας, γιατί θα το αντιστρέψω και η δική μας υπηρεσία όταν εξέδιδε αυτό το πόρισμα και το δημοσιοποιούσε, γνωρίζει ότι ενδεχομένως στο μέλλον αυτό το πόρισμα θα αντιπαραβληθεί με το πόρισμα μιας άλλης επιτροπής, της δικής σας και μπορεί ένας πολίτης αξιολογώντας τα δύο, εάν το δικό σας είναι διαφορετικό για τα ίδια θέματα που έχουμε δει εμείς, γιατί μπορεί να είναι το ίδιο για τα ίδια και κάτι άλλο στις άλλες περιπτώσεις, μπορεί ο πολίτης να πει "θεωρώ ότι είναι εντελώς λάθος αυτά που έγραψε η Ελεγκτική Υπηρεσία". Και εμείς έχουμε αυτό το θέμα και εναπόκειται στον κάθε ένα, αυτό το οποίο διατυπώνει στο πόρισμα του, να το τεκμηριώσει επαρκώς για να θεωρεί ότι θα μπορεί να σταθεί στη βάση και της αντικειμενικής κριτικής και της σύγκρισης με οποιοδήποτε άλλο πόρισμα.

κ. Κυριάκου: Ναι κύριε Μιχαηλίδη, αλλά εάν υποθέσουμε ότι το πόρισμα σας περιέχει λανθασμένα στοιχεία. Μετά από εξέταση των φακέλων από την Ερευνητική Επιτροπή, εάν διαφανεί αυτό, δεν θα είναι πρόβλημα το γεγονός ότι εσείς εκδώσατε την έκθεση σας τώρα, ενώ εμείς ενδεχομένως να την εκδώσουμε μετά από αρκετούς μήνες;

κ. Μιχαηλίδης: Η ορθότητα των συμπερασμάτων της Ελεγκτικής Υπηρεσίας είναι κάτι και ο κίνδυνος να καταλήξει σε λανθασμένα συμπεράσματα ένας ελεγκτής, είναι κίνδυνος ο οποίος υπάρχει παντού. Και δεν υπάρχει αυτός ο κίνδυνος μόνο εάν θα διοριστεί αργότερα ερευνητική επιτροπή ή έχει διοριστεί πριν ερευνητική επιτροπή ή θα διοριστεί μετά από 5 χρόνια ερευνητική επιτροπή ή εάν δεν θα διοριστεί ποτέ. Η Ελεγκτική Υπηρεσία και κάθε ελεγκτής έχει πάντοτε τον κίνδυνο και είναι ένας κίνδυνος που πρέπει να λάβει όσα μέτρα μπορεί να λάβει ο ελεγκτής, για

να τον περιορίσει σε αποδεκτό επίπεδο να καταλήξει σε λανθασμένα συμπεράσματα. Θα μπορούσε για παράδειγμα να μην έχει διοριστεί ποτέ η Ερευνητική Επιτροπή, η Ελεγκτική Υπηρεσία να καταλήξει σε ένα πόρισμα και όταν θα το εξέταζε η Επιτροπή Ελέγχου της Βουλής, να φαινόταν ότι είναι λανθασμένα τα συμπεράσματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Αυτό καταλήγω
5 και απαντώ, δεν σημαίνει ότι επειδή έχει διοριστεί μια Ερευνητική Επιτροπή η Ελεγκτική Υπηρεσία δεν θα ασχοληθεί με ένα θέμα, διότι ούτως ή άλλως η Ελεγκτική Υπηρεσία οφείλει να λαμβάνει μέτρα, για να βεβαιώνεται ότι ο κίνδυνος κατάληξης σε εσφαλμένα συμπεράσματα είναι εντός των αποδεκτών πλαισίων.

10 **κ. Κυριάκου:** Σύμφωνα, ωστόσο δεν θεωρείτε ότι αυτός ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος από τον συνήθη ελεγκτική κίνδυνο, δεδομένου ότι δεν είχατε τους φάκελους, όλους τους φάκελους και ιδίως τους φάκελους πολιτογράφησης στη διάθεσή σας, ενώ η Ερευνητική Επιτροπή θα τους έχει;

15 **κ. Μιχαηλίδης:** Κατ' αρχή κύριε Κυριακού, διαφωνώ με την προσέγγιση σας, ότι υπάρχει ένας ανταγωνισμός μεταξύ της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και της Επιτροπής σας, στο ποιος θα καταλήξει στα καλύτερα ή ασφαλέστερα ή ορθότερα συμπεράσματα.

κ. Κυριάκου: Σε αυτό συμφωνούμε.

20

κ. Μιχαηλίδης: Η διαφύλαξη του κύρους της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, είναι κάτι το οποίο μας απασχολεί, είναι δικό μας θέμα αυτό και δεν το βλέπουμε ανταγωνιστικά με οποιονδήποτε άλλον, είτε με την Ερευνητική Επιτροπή, είτε με τους πολίτες, είτε με την Επιτροπή Ελέγχου της Βουλής, είτε με οποιονδήποτε άλλο. Προφανώς η Ελεγκτική Υπηρεσία θα ήθελε να έχει πρόσβαση
25 απρόσκοπτη, όπως επιβάλλουν οι θεμελιώδεις αρχές των Ελεγκτικών Υπηρεσιών, στους φάκελους του Υπουργείου Εσωτερικών. Εάν είχαμε πρόσβαση θα ελέγχαμε και άλλα θέματα, τα οποία δεν μπορέσαμε να ελέγξουμε. Περιορίσαμε τα ευρήματά μας στα θέματα για τα οποία είχαμε πρόσβαση σε αξιόπιστα στοιχεία. Ρητά καταγράφουμε στην έκθεσή μας ότι σε συγκεκριμένα θέματα, είναι η παράγραφος 3.2, δεν είχαμε πρόσβαση και δεν έχουμε καταλήξει
30 σε συμπέρασμα γι' αυτά τα θέματα. Από την άλλη, στο δίλημμα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας να μην διεξάγει καθόλου έλεγχο, επιτρέποντας εις τα προσκόμματα τα οποία έχουν τεθεί να την εμποδίσουν καθ' ολοκληρία να εκτελέσει οποιοδήποτε ελεγκτικό έργο, από την επιλογή να

5 περιορίσει το ελεγκτικό της έργο σε αυτές τις πτυχές, με τις οποίες θα μπορούσε να ασχοληθεί έχοντας πρόσβαση στο Τμήμα Φορολογίας, στο Τμήμα Κτηματολογίου και στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού, επιλέξαμε το δεύτερο. Απλώς επειδή λέω δεν είχαμε πρόσβαση και δεν έχουμε στους φάκελους του Υπουργείου Εσωτερικών, εκ των πραγμάτων δεν μπορούμε να διεξάγουμε οποιονδήποτε έλεγχο σε άλλους πολιτογραφηθέντες, οι οποίοι δεν έχουν πολιτογραφηθεί ως διευθυντές, αλλά ως κανονικοί επενδυτές και αυτός είναι ο λόγος που δεν ασχολούμαστε με άλλους.

10 **κ. Κυριάκου:** Έχω εγείρει το θέμα σε συνέχεια της αναφοράς του Προέδρου, περί ενδεχόμενου διαφορετικού πορίσματος, ενδεχόμενου, τονίζω και στη δική σας αναφορά περί ελεγκτικού κινδύνου. Σίγουρα δεν υπάρχει ανταγωνισμός, ωστόσο θεωρώ ότι η σημασία της μεγάλης χρονικής διαφοράς μεταξύ των δύο πορισμάτων, ενδεχομένως να παρουσιάζει κάποια προβλήματα.

15 **κ. Μιχαηλίδης:** Θα επαναλάβω ότι για τις πτυχές για τις οποίες είχαμε αξιόπιστη πληροφόρηση, έχουμε καταλήξει σε συμπεράσματα τα οποία θεωρούμε αρκούντως ασφαλή, ώστε ο ελεγκτικός κίνδυνος να είναι σε αποδεκτά επίπεδα.

20 **κ. Νικολάτος:** Ο κύριος Ιωάννου παρακαλώ.

κ. Ιωάννου: Ήθελα να ρωτήσω σε σχέση με την ερώτηση που έκανε ο Πρόεδρος. Αναφέρατε στο τελευταίο πόρισμα έναν πληθυσμό από πολιτογραφηθείς. Για ποιο ποσοστό αυτού του πληθυσμού θεωρείτε ότι ο ελεγκτικός κίνδυνος είναι ελάχιστος, εάν όχι μηδενικός;

25 **κ. Μιχαηλίδης:** Αυτό που εννοώ κύριε Ιωάννου, είναι ότι τα συμπεράσματα μας αφορούν συγκεκριμένα συμπεράσματα. Για παράδειγμα το τι γράφουμε στην έκθεση μας, ότι, να σας πω ένα λεπτό, γράφουμε ότι από τα 64 άτομα που ελέγξουμε της ██████████, 27 εντοπίστηκαν να εργοδοτούνται στην ██████████ και 37 δεν εργοδοτούνται στην ██████████. Αυτό μπορούμε να το πούμε με μεγάλη ασφάλεια, γιατί έχουμε πρόσβαση και στο Τμήμα Κοινωνικών
30 Ασφαλίσεων και στο Τμήμα Φορολογίας, που δηλώνει ο εργοδότης και οι ποιοι είναι οι υπάλληλοι του, άρα δεν έχουμε πρόβλημα, θεωρούμε πάρα πολύ μικρό τον ελεγκτικό κίνδυνο από μια τέτοια δήλωση, ότι 37 δεν είναι υπάλληλοι αυτής της εταιρείας. Άρα αυτό το ερώτημα που κάνετε είναι

5 πάρα πολύ γενικό, τα συμπεράσματα μας είναι συγκεκριμένα. Όταν λέμε ότι για παράδειγμα από τους 64 οι 37 ουδέποτε εργάστηκαν στην Κύπρο ως υπάλληλοι, που να θεωρούνται υπάλληλοι υπό την έννοια του νόμου των Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του όρου της φορολογίας που δηλώνει ο εργοδότης του υπαλλήλου του, γι' αυτήν τη δήλωση νιώθουμε ότι έχουμε μειώσει τον κίνδυνο σχεδόν στο μηδέν.

10 **κ. Ιωάννου:** Η ερώτησή μου αφορά κυρίως εκείνα τα πορίσματα σας, τα οποία σχετίζονται με τις πολιτογραφήσεις. Για πόσους φάκελους για τους οποίους έχετε βγάλει συμπέρασμα, είστε βέβαιοι ότι ο κίνδυνος είναι ελάχιστος ή μηδενικός; Τι ποσοστό είναι τούτο από το σύνολο του πληθυσμού;

15 **κ. Μιχαηλίδης:** Λέω κύριε Ιωάννου, ότι η Ελεγκτική Υπηρεσία διενήργησε ελεγκτικό έργο, με πρόσβαση σε ασφαλή στοιχεία του Τμήματος Φορολογίας, του Τμήματος Κτηματολογίου και του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και θεωρούμε ότι σε αυτά που έχουμε καταλήξει είναι ασφαλή, όπως αναμένεται από τις ελεγκτικές μας διαδικασίες. Θα διαπιστώσετε για παράδειγμα στην [REDACTED] αναφορές, οι οποίες δείχνουν ότι φέραμε εδώ αγοραπωλητήρια συμβόλαια, Κτηματολόγιο, πήραμε λεπτομέρειες, στοιχεία από το Κτηματολόγιο, εξετάσαμε πότε τα συμβόλαια υπογράφηκαν, πότε ακυρώθηκαν, άρα δεν συμφωνώ καθόλου μαζί σας ότι η έκθεση μας βασίζεται σε εικασίες. Δεν είναι έκθεση που

20 βασίζεται σε εικασίες.

κ. Ιωάννου: Το ερώτημα είναι, αυτά τα συμπεράσματα που αφορούν τις πολιτογραφήσεις, σε ποιο ποσοστό από το σύνολο του πληθυσμού που αφορούν τις πολιτογραφήσεις, τα συμπεράσματα που έχουν εκδοθεί με ισχυρό τρόπο (διακόπτεται ο ήχος)

25

Κ. Νικολάτος: Χάνεται ο ήχος του κυρίου Ιωάννου.

30 **κ. Μιχαηλίδης:** Ο λόγος που βάζουμε ότι, που χρησιμοποιήσαμε αυτό το λεκτικό στο συμπέρασμα με κάποιους αριθμούς πολιτογραφήσεων, είναι γιατί υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις, μικρές σε αριθμό, για παράδειγμα εάν πάτε στον πίνακα της σελίδας 9, που δείχνει τα θέματα του συνδυασμού εισοδηματικού κριτηρίου και κριτηρίου μόνιμης, ιδιόκτητης κατοικίας, θα διαπιστώσετε ότι υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις, λίγες σε αριθμό, που δεν είναι εντελώς

άσπρο - μαύρο, γιατί για παράδειγμα δούλευε, αλλά αγόρασε σπίτι και εάν δεν ήταν τελείως
 σίγουρο εάν όταν το αγόρασε το σπίτι, εάν αυτό το σπίτι σίγουρα ήταν στο χαρτί, αλλά κατά πόσο
 αυτό το τεκμήριο θα ήταν αποδεκτό την περίοδο εκείνη κτλ, για έναν μικρό αριθμό, πολύ μικρό
 αριθμό, θα μπορούσε να διατυπωθεί και η άποψη ότι ενδεχομένως να μην ήταν τελείως ξεκάθαρο
 5 ότι δεν πληρούσαν και τα δύο κριτήρια. Η εικόνα που θέλαμε να δώσουμε και τη δίνουμε με
 αριθμούς πλέον και όταν θα πάρετε τους πίνακες και τα working papers, θα δείτε ότι για κάθε
 έναν εκ των 64ων έγινε πλήρης έλεγχος και καταγράφεται τι ακριβώς αγόρασε, πότε το αγόρασε,
 τι είδους συμβόλαιο ήταν, τι αφορούσε, εάν το πούλησε, εάν δεν το πούλησε, εάν πληρώθηκε και
 για όλα αυτά νιώθουμε ότι έχουμε πολλή ασφάλεια, με μεγάλη ασφάλεια λέμε αυτά τα πράγματα.
 10 Όταν μιλάς για πολύ μεγάλο αριθμό το να είσαι απόλυτα απόλυτος, δηλαδή να πούμε για τους 64
 λέμε με απόλυτο τρόπο κανένας δεν πληρούσε τίποτα, δεν είναι ορθή προσέγγιση. Υπήρχαν
 πολύ λίγα άτομα, τα οποία μπορούσαν να πληρούσαν το ένα κριτήριο και κάποιιο το άλλο κτλ, γι'
 αυτό καταλήγουμε. Εκείνο είναι ένα γενικό συμπέρασμα. Εάν μπείτε όμως μέσα στον κορμό της
 έκθεσης, τα στοιχεία όπως παρατίθενται, θα δείτε και τον πίνακα τον οποίον θα σας στείλουμε,
 15 που λέει για τους 64 για κάθε έναν ακριβώς σε πίνακα τι ακριβώς πήρε, πότε το πήρε, τι είδους
 συμβόλαιο αγόρασε. Υπήρχαν κάποιιοι που αγόρασαν κάποια ακίνητα μετά κάποια χρόνια, μετά
 θα δείτε ότι κάναμε πλήρη έλεγχο για όλους.

κ. Ιωάννου: Έχω δει την έκθεση σας. Εκείνο το οποίο θα μπορούσε κάποιος να πει το πρώτο, με
 20 βάση τον αριθμό περιπτώσεων βρίσκουμε ένα μεγάλο ποσοστό που έγινε αυτό και αυτό για τις
 περιπτώσεις (διακόπτεται ο ήχος) 6000 πολιτογραφήσεις, δίνεται η εντύπωση όταν υπήρχαν
 πολλές περιπτώσεις από τις 6000 ενδεχομένως (διακόπτεται ο ήχος)

κ. Νικολάτος: Κύριε Ιωάννου, χάνεται ο ήχος σας, δεν σας ακούμε εμείς.
 25

κ. Μιχαηλίδης: Εάν θεωρείτε κύριε Ιωάννου, ότι δίνει την εντύπωση ότι επεκτείνει στον
 πληθυσμό των 6.700, δεν ήταν η πρόθεση μας και θεωρούμε ότι δεν είναι αυτό που συνάγεται
 από την αναφορά, γιατί το συμπέρασμα αφορά τα κριτήρια και τα θέματα τα οποία εξετάστηκαν
 από την έκθεση νομίζω δεν ήταν χρήσιμο. Εάν θέλετε να σας πω το εξής. Πρώτο να διευκρινίσω
 30 ότι τα συμπεράσματα μας δεν βασίζονται σε εικασίες. Τα συμπεράσματα μας βασίζονται στα
 ασφαλή στοιχεία τα οποία εξασφαλίσαμε από τις πηγές που σας είπα. Μετά εάν πάτε στην
 υπόθεση ██████████ και όταν σας εξηγήσω πώς δουλέψαμε, νομίζω θα αντιληφθείτε ότι δεν

πρόκειται ούτε για εικασίες, θα το αντιληφθείτε πώς ακριβώς έγινε. Εξετάζοντας λοιπόν το θέμα της [REDACTED] και βλέποντας αυτήν την ευχέρεια την οποία είχε η υπηρεσία μας να εξετάζει, διαπιστώνοντας αυτήν την ευχέρεια που είχαμε να εξετάζουμε τα φορολογικά και τα ιδιοκτησιακά θέματα, χρησιμοποιήσαμε ακόμα μια πληροφορία την οποία είχαμε στη διάθεση 5 μας, θα το δείτε όταν σας στείλουμε τα στοιχεία. Η συνάδελφος που σας είπα ότι το 2016 είχε κάνει κάποια επισκόπηση στους φάκελους του Υπουργείου Εσωτερικών, είχε πάρει κάποια στοιχεία τα οποία είχε κρατήσει η ίδια και έτσι μας έδωσε κάποια στοιχεία τα οποία είχε εκείνη, τα οποία αφορούσαν τέτοιες πολιτογραφήσεις προσώπων, τα οποία αναγραφόταν δίπλα ότι είχε γίνει για την [REDACTED], άρα είχαμε και μια πρώτη βάση δεδομένων ονομάτων της 10 [REDACTED], που φαινόταν κατ' αρχή ότι μιλούσαμε για ένα μεγάλο αριθμό και μετά έχοντας και τούτο πλέον ως δεδομένο, πήγαμε να κάνουμε και έναν άλλο έλεγχο, πήγαμε να δούμε από το Τμήμα Φορολογίας και το Τμήμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων ποιοι δηλώνονταν κατά καιρούς από την [REDACTED] ως πολιτογραφηθέντες... συγγνώμη, ως υπάλληλοι της και πήγαμε στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, βλέπουμε ότι είναι ρωσικά, ξένα ονόματα, 15 πήγαμε στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης και βρήκαμε κατά πόσο αυτοί είχαν κυπριακή ταυτότητα, εάν ήταν πολιτογραφημένοι, άρα πήραμε πρώτα την πρώτη βάση δεδομένων και ελέγξαμε στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού εάν όντως αυτοί έχουν πολιτογραφηθεί και ανάποδα, πήγαμε και στους υπαλλήλους της εταιρείας, να δούμε, εάν βρούμε και άλλους εξ' αυτών οι οποίοι επίσης έχουν πολιτογραφηθεί και με τούτον τον τρόπο καταλήξαμε σε έναν 20 αριθμό 64, για τους οποίους έχουμε εντοπίσει ότι έχουν κυπριακή ταυτότητα. Μπορεί οι πολιτογραφηθέντες, τώρα θα πω κάτι αυθαίρετο, να είναι 80, μπορεί να είναι 100, μπορεί να είναι 200, εννοώ με το καπέλο της [REDACTED]. Εμείς το μόνο που βρήκαμε και ασχοληθήκαμε, είναι 64 φυσικά πρόσωπα βρήκαμε να είναι πολιτογραφηθέντες και να παρουσιάζονται με τον Α ή Β τρόπο ως συσχετιζόμενοι με την [REDACTED] και ακριβώς επειδή δεν θα θέλαμε να 25 κάνουμε ακροβασίες, δεν αναφερθήκαμε σε οποιοδήποτε πρόσωπο άλλο, που ενδεχομένως να έχει πολιτογραφηθεί αλλά να μην μπορούσαμε να πούμε ότι αυτό το πρόσωπο σχετίζεται με την [REDACTED] ή να σχετίζεται με την [REDACTED], αλλά να μην μπορούμε να επιβεβαιώσουμε εάν έχει πολιτογραφηθεί, άρα ο ασφαλής αριθμός, ο ασφαλής πληθυσμός που μπορούσαμε να καταλήξουμε και να χρησιμοποιήσουμε στην έκθεση μας ήταν ο αριθμός 64. Γι' 30 αυτούς τους 64 ακολούθησε πλήρης έλεγχος κατά πόσο είναι διευθυντές ή μέτοχοι σε εταιρείες στην Κύπρο, κατά πόσο είναι οι ίδιοι, έχουν διατελέσει οι ίδιοι υπάλληλοι ή όχι της [REDACTED], γιατί μπορεί να ήταν στη βάση δεδομένων που είχαμε από το Υπουργείο

Εσωτερικών παλαιότερα, να είχαν πολιτογραφηθεί, αλλά γι' αυτό θα δείτε, είπαμε ότι 37 ουδέποτε υπήρξαν υπάλληλοι της [REDACTED]. Άρα τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε είναι ασφαλή και εκείνο που πιστεύω είναι σημαντικό και δικαιολογεί αυτό που έχουμε καταγράψει, είναι ότι έχουμε διαπιστώσει μια εικόνα, η οποία παραπέμπει σε μια πολύ σαθρή κατάσταση και

5 αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυτό που διαπιστώσαμε και θα το δείτε μελετώντας και τα ονόματα των εταιρειών που σας έχουμε στείλει, είναι ότι ουσιαστικά υπήρχε ένα φυσικό πρόσωπο, το οποίο ελπίζω να σας το έχουμε καταγράψει, αλλά να σας το στείλουμε, το φυσικό πρόσωπο 1 που λέμε, το λεγόμενο φυσικό πρόσωπο 1 που λέμε στην έκθεση μας, εάν δεν το έχουμε καταγράψει να σας το στείλουμε, σας λέω από τώρα ποιο είναι το φυσικό πρόσωπο 1. Το

10 λεγόμενο φυσικό πρόσωπο που καταγράψαμε, είναι ο κύριος [REDACTED]. Ο κύριος [REDACTED] έχει διατελέσει Γενικός Διευθυντής της [REDACTED], για μεγάλο αριθμό ετών. Παράλληλα ήταν ιδιοκτήτης και μέτοχος της εταιρείας [REDACTED] την οποία συμβολίζουμε στην έκθεση μας με την αναφορά ως εταιρεία "Κ", αυτή είναι η εταιρεία [REDACTED] Ltd, θα δείτε στην έκθεση ότι το πρόσωπο αυτό ήταν Διευθυντής και μέτοχος της

15 εταιρείας, φαίνεται ότι αυτή ήταν εταιρεία η οποία ανήκε στην [REDACTED] ουσιαστικά, επίσης το ίδιο πρόσωπο ήταν σύζυγος μεγαλομετόχου της εταιρείας [REDACTED], η οποία εταιρεία είναι αυτή μάλιστα η οποία κατασκεύασε το κτήριο της [REDACTED] και είναι εταιρεία η οποία χρησιμοποιείται σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων για να πουλά, σε εισαγωγικά, διαμερίσματα σε πολιτογραφηθέντες υπαλλήλους και μη της [REDACTED], άρα αυτό που θα διαπιστώσετε

20 είναι ότι μέσω της εταιρείας [REDACTED], μέσω μιας άλλης εταιρείας, της εταιρείας [REDACTED] και μιας εταιρείας [REDACTED], η [REDACTED] είναι μια εταιρεία που παρουσιάζεται να ανήκει και να έχει ως μόνο διευθυντή τον κύριο [REDACTED], δικηγόρο, φαίνεται όμως ότι αυτή η εταιρεία ανήκε στην [REDACTED] και να είναι απλώς δικηγόρος, nominee, ο κύριος [REDACTED], άρα το τι θα διαπιστώσετε είναι ότι οι εταιρείες αυτές

25 [REDACTED] κτλ, έκαναν συμβόλαια, αγοραπωλητήρια συμβόλαια με όλους αυτούς τους πολιτογραφηθέντες, τα οποία αφορούσαν υποτίθεται πώληση διαμερισμάτων σε θέσεις, locations που σήμερα έχουν είτε χωράφια, είτε πάρκινγκ, είτε άχτιστα εδώ και ορισμένα χρόνια και σε μια μόνο περίπτωση μια πολυκατοικία. Και υπάρχει και μια περίπτωση ένα συγκρότημα στην περιοχή Στροβόλου, που είναι πραγματικά διαμερίσματα και θα δείτε ότι το καταγράψαμε αυτό.

30 Άρα θα δείτε ότι αυτό που θα δείτε στην έκθεση μας, είναι ότι και πηγαίνω στον πίνακα ο οποίος είναι στη σελίδα 8, θα δείτε ότι οι 7 απέκτησαν μετά την πολιτογράφηση τους πραγματικούς τίτλους ιδιοκτησίας, βρήκαμε 27 περιπτώσεις που δεν έχουν μεταβιβαστεί και ενδεχομένως να

αφορούν εικονικές πράξεις, γιατί στις περιοχές που υποτίθεται θα βρίσκονταν τα διαμερίσματα, υπάρχει το πάρκινγκ της [REDACTED], οδός [REDACTED], υπάρχει ένα ημιτελές κτήριο στην Έγκωμη που έχουν σταματήσει εδώ και πάρα πολύ καιρό οι εργασίες, είναι σκελετός κτηρίου, υπάρχουν 12 περιπτώσεις που δεν έχουν μεταβιβαστεί και φαίνεται να

5 αφορούν πραγματικές κατασκευές, είναι στην περιοχή Στροβόλου, στην περιοχή Σταυρού αυτές, υπάρχουν 15 περιπτώσεις οι οποίες επίσης αφορούν μάλλον εικονικές πράξεις, γιατί εκεί υπάρχει ακίνητο και ημιτελές και μάλιστα αυτές έχουν ακυρωθεί και υπάρχουν και τρεις περιπτώσεις για τις οποίες δεν έχουμε εντοπίσει οποιοδήποτε ακίνητο. Αυτά, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι γίνονται μέσω των εταιρειών αυτών που σας ανέφερα, της [REDACTED] και των εταιρειών

10 που ανήκουν στην εταιρεία [REDACTED] και υποτίθεται αυτοί που αγόραζαν τα διαμερίσματα, κατέβαλλαν τάχα όλο το ποσό κατά την αγορά αυτών των υποτιθέμενων διαμερισμάτων στο χαρτί, ενώ δεν είχαν ούτε καν ξεκινήσει οποιοσδήποτε εργασίες, καθώς και το γεγονός ότι μετέπειτα, μεγάλος αριθμός εξ' αυτών, θα δείτε ότι υπήρχε μεγάλος αριθμός, υποτίθεται όλοι αυτοί προπλήρωναν το κτήριο που αγόραζαν στο χαρτί, υπήρξε μια περίπτωση στην οποία ένας

15 εκ των αγοραστών και πολιτογραφηθέντων πέθανε το 2017, 2- 3 χρόνια μετά που αγόρασε υποτίθεται αυτό το ακίνητο και υποτίθεται είχε πληρώσει όλο το ποσό κατά την αγορά αυτού του ακινήτου. Αντιλαμβάνεται ο καθένας μας, εάν εγώ έχω πληρώσει 500 ή 550 χιλιάδες για να αγοράσω ένα διαμέρισμα και κρατώ στο χέρι μου αγοραπωλητήριο έγγραφο, κατατεθειμένο στο Κτηματολόγιο και πρόκειται για πραγματική πράξη και όχι εικονική, τότε αυτό το χαρτί έχει αξία

20 550 χιλιάδες και μάλιστα ο κύριος Πρόεδρος γνωρίζει ότι τα συμβόλαια που κατατίθενται στο Κτηματολόγιο, επιδέχονται γενικής εκτέλεσης για απόφαση Δικαστηρίου, άρα θεωρητικά μπορούσε αυτός ο ιδιοκτήτης, ο κάτοχος αυτού του πωλητηρίου συμβολαίου, εάν ήταν πραγματικό, να θεωρεί κάποιος ότι έχει στα χέρια του κάτι που αξίζει 550 χιλιάδες, γιατί θα μπορούσε να στραφεί εναντίον της εταιρείας που του το πώλησε και να απαιτήσει τα λεφτά του

25 πίσω. Όταν όμως πέθανε αυτός ο άνθρωπος, ανέλαβε διαχειριστής ο δικηγόρος, ο οποίος ήταν και δικηγόρος της [REDACTED], ο κύριος [REDACTED] νομίζω, ο οποίος διαχειρίστηκε την περιουσία ως αυτό το αγοραπωλητήριο έγγραφο να ήταν ένα σκουπίδι, ως να μην είχε καμιά αξία. Άρα είτε αυτός ο διαχειριστής ενήργησε καταστρατηγώντας τα δικαιώματα των κληρονόμων του συγκεκριμένου προσώπου, είτε γνώριζε, που και στις δύο περιπτώσεις ενδεχομένως να έχει

30 ευθύνη και θα ενημερώσουμε και τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο, είτε ενήργησε γνωρίζοντας ότι αυτό το συμβόλαιο ήταν εικονικό και δεν είχε οποιανδήποτε αξία. Όλα αυτά, επίσης το γεγονός ότι μπορέσαμε και πάλι με ασφάλεια να εντοπίσουμε παλαιότερα δημοσιεύματα σε

εφημερίδα, στην οποία χωρίζονταν οι αιτήσεις για πολιτογράφηση των προσώπων αυτών, γιατί ο νόμος προβλέπει ότι πριν κάποιος πολιτογραφηθεί, πρέπει να γίνει καταχώρηση στον Τύπο, ώστε εάν κάποιος έχει ένσταση για αυτήν την καταχώρηση, γι' αυτήν την προτιθέμενη πολιτογράφηση, να υποβάλει ένσταση, βλέπαμε λοιπόν, εντοπίσαμε πάρα πολλές περιπτώσεις 5 τέτοιων πολιτογραφήσεων, όχι όλων αλλά έχουμε εικόνα, που έγραφε το εξής "εγώ ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης" προσέξτε τώρα "κάτοικος οδός Βιζυηνού 6" για παράδειγμα "διαμέρισμα 302, προτίθεμαι να πολιτογραφηθώ και ο οποίος έχει ένσταση" κτλ. Και διαπιστώνεται ότι στην οδό Βιζυηνού 6, όχι μόνο δεν υπάρχει διαμέρισμα 302, υπάρχει μόνο ένα πάρκινγκ, το οποίο χρησιμοποιεί η ██████████. Άρα ενδεχομένως να υπάρχουν και ψευδείς δηλώσεις, γιατί 10 κάποιος έγραφε ότι είναι δήθεν κάτοικος ενός σπιτιού, που είναι ανύπαρκτο και όλο αυτό το πλέγμα των θεμάτων δημιουργεί την εντύπωση ότι επρόκειτο για κάτι το οποίο είναι πάρα πολύ σαθρό και ενδεχομένως να αφορά και σοβαρής μορφής ποινικά αδικήματα και αυτά καταγράφουμε και θεωρούμε ότι με όλα αυτά που έχουμε εντοπίσει, δημιουργείται εύλογα η εικόνα σε εμάς και τη χρησιμοποιούμε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για μια σαθρή κατάσταση. 15 Καταγράφουμε κάτι επίσης το οποίο θεωρούμε πάρα πολύ σημαντικό, ότι το 2017 η υπηρεσία μας είχε την πληροφορία ότι η εταιρεία η οποία ανήκει στον πρώην και τότε Υπουργό, κύριο ██████████, ο οποίος τα κριτήρια για να επιτρέπουν την πολιτογράφηση διευθυντών εισήχθησαν το 2014, επί υπουργίας ██████████ και οι 64 πολιτογραφήσεις που εντοπίσαμε διενεργήθηκαν και οι 64 επί υπουργίας ██████████, με την τελευταία να γίνεται λίγες μέρες 20 προτού αποχωρήσει από το Υπουργείο και δεν έχουμε εντοπίσει ούτε μια να έχει γίνει μετά που έφυγε ο κύριος Χάσικος, σημειώνω εδώ ότι δεν μπορούμε να είμαστε απόλυτα βέβαιοι ότι δεν έγινε μετά και γι' αυτό δεν το καταγράφουμε, αλλά οι 64 οι δικές μας έγιναν όλες επί υπουργίας Χάσικου, άρα ο Χάσικος ως Υπουργός ήταν αυτός που πέρασε τα κριτήρια, ήταν αυτός που ήταν ο αρμόδιος Υπουργός για όλες αυτές τις πολιτογραφήσεις και όλες έγιναν επί υπουργίας του, 25 αυτές που βρήκαμε εμείς και το 2017 είχαμε την πληροφορία ότι η εταιρεία ██████████, η οποία κατασκευάστηκε το κτήριο της από την εταιρεία ██████████, η οποία σας εξήγησα προηγουμένως πώς σχετίζεται με την εταιρεία ██████████, μέσω του κυρίου ██████████, η εταιρεία ██████████ λοιπόν κατασκεύασε το κτήριο της ██████████ και η καταγγελία που είχαμε ήταν ότι ενώ αρχικά τα γυαλιά θα τα προμήθευε στην εταιρεία 30 ██████████ ο υπεργολάβος που θα κατασκεύαζε και τα αλουμίνια, που ήταν μια εταιρεία επ' ονόματι ██████████, τελικά είχε αποφασιστεί από την ██████████ να αφαιρέσει τη συγκεκριμένη εργασία από τον υπεργολάβο που θα έκανε τα αλουμίνια και την ανέθεσε η ίδια

απευθείας στην εταιρεία [REDACTED]. Το 2007, όταν μας είχε έρθει αυτή η καταγγελία, ο κύριος [REDACTED] ήταν ακόμη Υπουργός και ακόμη δεν ήταν διευθυντής της εταιρείας, εάν θυμάμαι καλά ήταν ο γιος του, αλλά δεν είμαι σίγουρος γι' αυτό, αλλά ήταν εταιρεία στην οποία ο ίδιος ήταν μέτοχος και αυτό δεν απαγορευόταν. Από την άλλη, αυτό που τότε εμείς μπορούσαμε να εξετάσουμε, χωρίς να γνωρίζουμε την υπόθεση πολιτογράφησης [REDACTED], ήταν κατά 5 πόσο ο Υπουργός τότε, έχοντας αυτήν την ιδιάζουσα σχέση με το κτήριο το συγκεκριμένο, είχε προβεί σε οποιεσδήποτε χαλαρώσεις πολεοδομικού τύπου σε αυτό το κτήριο. Δεν είχαμε τότε εντοπίσει οτιδήποτε και ως εκ τούτου θεωρούσαμε ότι δεν ήταν θέμα προς περαιτέρω διερεύνηση. Τώρα όμως προέκυψε αυτό το θέμα με την πολιτογράφηση αυτών των 64, κατά 10 τρόπο που φαίνεται ότι ήταν καταχρηστικός, γιατί όχι μόνο δεν πληρούσαν τα ιδιοκτησιακά κριτήρια, αλλά ούτε και τα εισοδηματικά κριτήρια, με εξαίρεση έναν πολύ μικρό αριθμό και θα πω κάτι γι' αυτό το θέμα πιο μετά. Θεωρούμε ότι αυτός που θα πρέπει να διερευνήσει την όλη υπόθεση, πρέπει να έχει υπόψη του ότι η εταιρεία του κυρίου [REDACTED] κατά την περίοδο '14, '15 που κατασκευαζόταν το κτήριο και κατά την οποία έγινε μεγάλος αριθμός 15 πολιτογραφήσεων, εκτελούσε εργασίες ως υπεργολάβος της εταιρείας [REDACTED], η οποία είχε δύο λόγους. Έκτιζε το κτήριο της [REDACTED] και δεύτερο συμμετείχε μαζικά σε όλες αυτές τις αγοραπωλησίες που γίνονταν με υπαλλήλους που τελικά πολιτογραφούνταν. Άρα η [REDACTED] δεν σχετίζονται μόνο για το κοινό πρόσωπο του [REDACTED] στην [REDACTED] και στην [REDACTED], δεν σχετίζονται ότι ήταν ο εργολάβος που έχτιζε το 20 κτήριο της [REDACTED], αλλά και γιατί χρησιμοποιείτο ως μια εκ των εταιρειών που πωλούσε εικονικά, όπως φαίνεται, διαμερίσματα σε πολιτογραφηθέντες και την ίδια περίοδο ο [REDACTED] είχε συμβατική σχέση με εταιρεία συμφερόντων του κυρίου [REDACTED]. Το οποίο ήδη εμείς ως υπηρεσία θεωρούμε ότι είχαμε αρκετά ασφαλή πληροφόρηση γι' αυτό το θέμα. Από την άλλη και με σημερινά δημοσιεύματα στην εφημερίδα "Πολίτης", αντιλαμβάνομαι ότι 25 φαίνεται ότι αυτή η συμμετοχή της εταιρείας [REDACTED] ως υπεργολάβος και διευκρινίζω ότι αυτή ήταν και η δική μας πληροφόρηση, γιατί η εφημερίδα το παρουσιάζει ότι ήταν η [REDACTED], ουδέποτε το είπαμε αυτό, ότι είναι ως υπεργολάβος της [REDACTED] που θεωρούσαμε. Τη θεωρούμε πάρα πολύ σημαντική αυτήν την πληροφορία και την καταγράψαμε για να τύχει διερεύνησης. Και να συμπληρώσω ακόμα κάτι. Το 2011 ή 2012, το γράφουμε στην 30 έκθεση μας, πέρασε μια νομοθεσία από τη Βουλή, με την οποία, όπως εξηγούμε, τροποποιήθηκε ο περί Φόρων Εισοδήματος Νόμος, ακριβείς ημερομηνίες θα το βρείτε, ψηφίστηκε νόμος τροποποιητικός του Φόρου Εισοδήματος, με τον οποίον φοροαπαλλάσσεται το

50% του εισοδήματος διευθυντών τέτοιων ξένων εταιρειών. Άρα για να αφήνει κάποιος εισοδήματα στη Δημοκρατία φορολογικά 35.000 ευρώ τον χρόνο, ώστε στην τριετία να μαζέψει 100.000 ευρώ, θα πρέπει να έχει εισοδήματα 200.000 ευρώ τον χρόνο, άρα μιλούμε για πολύ υψηλόμισθους υπαλλήλους, μόνο τέτοιοι θα μπορούσαν και θα δείτε στην έκθεση μας ότι ουσιαστικά μόνο τέσσερις βρήκαμε, που είχαν τόσο υψηλό μισθό, που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν αυτό το κριτήριο.

κ. Νικολάτος: Ωραία, ευχαριστώ. Πρέπει να γίνει ένα διάλειμμα. Θα διακόψουμε μέχρι τις 2:00 και θα επανέλθουμε. Έχει η ερώτηση η κυρία Καλογήρου, λίγες ερωτήσεις ο κύριος Κυριάκου και ελπίζω να συμπληρώσουμε και να δώσουμε βεβαίως στον κύριο Μιχαηλίδη την ευκαιρία, εάν θέλει να διευκρινίσει κάτι στο τέλος και να συμπληρώσουμε. Οπότε θα επανέλθουμε στις 2:00 παρακαλώ.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ (13:40 - 14:00)

15

Μετά το διάλειμμα:

Εμφανίσεις όπως και προηγουμένως

Ο μάρτυρας βρίσκεται επί του όρκου του.

20 **κ. Μιχαηλίδης:** Ενημερώθηκα ότι ο συνάδελφος ο [REDACTED], ο οποίος έκανε ένα κομμάτι της δουλειάς, είναι άρρωστος όλη την εβδομάδα και θα είναι σπίτι μέχρι και τη Δευτέρα. Τη Δευτέρα που θα έρθει μέσα, ο συνάδελφος ο άλλος που τα μαζεύει θα λείπει Λεμεσό, οπότε Τρίτη θα το ολοκληρώσουμε, οπότε Τετάρτη θα σας τα στείλουμε. Μιλούμε για τα υπόλοιπα έγγραφα τα οποία σχετίζονται.

25

κ. Νικολάτος: Εντάξει κύριε Μιχαηλίδη. Να προχωρήσουμε με τις ερωτήσεις του κυρίου Κυριάκου.

30 **κ. Κυριάκου:** Κύριε Μιχαηλίδη, αναφέρομαι στους ελέγχους που κάνατε, που έκανε η Ελεγκτική Υπηρεσία τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο. Τι είδους έλεγχος ήταν αυτός; Αναφέρομαι στους δύο τελευταίους ελέγχους για τις πολιτογραφήσεις τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο. Τι είδους έλεγχος ήταν;

κ. Μιχαηλίδης: Compliance.

κ. Κυριάκου: Κανονιστικός έλεγχος.

5

κ. Μιχαηλίδης: Ναι.

κ. Κυριάκου: Θέλω να σας ρωτήσω επίσης... ή μάλλον να συνεχίσω επί τούτου. Θεωρείτε ότι ο κανονιστικός έλεγχος προνοείται από το Σύνταγμα;

10

κ. Μιχαηλίδης: Ναι, φυσικά. Θεωρώ ότι προνοείται από το Σύνταγμα και τους σχετικούς νόμους. Εσείς θεωρείτε ότι δεν προνοείται;

κ. Κυριάκου: Έχω τις απόψεις μου, εάν θέλετε να τις συζητήσουμε μια άλλη φορά, εκτός Επιτροπής.

15

κ. Μιχαηλίδης: Ναι, θεωρώ ότι προνοείται από το Σύνταγμα και τους νόμους.

κ. Κυριάκου: Είπατε ότι κάνατε και κάποιον έλεγχο το 2016.

20

κ. Μιχαηλίδης: Δεν ολοκληρώθηκε ο έλεγχος. Ήταν συγκεκριμένα η [REDACTED] στο Υπουργείο Εσωτερικών, είχε πει κάποια θέματα, αλλά δεν διενήργησε έλεγχο, ήταν εντελώς προκαταρκτικά και δεν συνέχισε περαιτέρω.

κ. Κυριάκου: Είστε υποθέτω ενήμερος ότι ο έλεγχος είχε αρχίσει, έτσι;

25

κ. Μιχαηλίδης: Συγγνώμη;

κ. Κυριάκου: Υποθέτω ότι ήσασταν ενήμερος ότι είχε ξεκινήσει τέτοιος έλεγχος.

30

κ. Μιχαηλίδης: Όχι, δεν ήμουν ενήμερος.

κ. Κυριάκου: Ήσασταν ενήμερος ότι προετοιμάστηκε ο έλεγχος;

5 **κ. Μιχαηλίδης:** Ενημερώθηκα πολύ αργότερα, πρέπει να ήταν το 2019, όταν μου τηλεφώνησε ο κύριος [REDACTED] και μου είπε "μα κάποτε ήρθατε στο Υπουργείο έναν μήνα" και ρώτησα την κυρία [REDACTED] και την προϊστάμενη και μου είπε ότι πράγματι το '16 η [REDACTED] ήταν αρκετές μέρες στο Υπουργείο και έβλεπε γενικά θέματα των πολιτογραφήσεων, όχι μόνο των κατ' εξαίρεση.

10 **κ. Κυριάκου:** Άρα λάβατε γνώση για τον έλεγχο του 2016, το 2019.

κ. Μιχαηλίδης: Ναι, ότι η συνάδελφος είχε πει κάποια θέματα το έμαθα πολύ αργότερα, ναι.

15 **κ. Κυριάκου:** Γνωρίζετε γιατί οι συνάδελφοι δεν προχώρησαν να εκδώσουν κάποιου είδους πρόχειρη έκθεση;

κ. Μιχαηλίδης: Αντιλαμβάνομαι ότι κάτι είχε ετοιμάσει η συνάδελφος, αλλά οι προϊστάμενοι της έκριναν ότι δεν υπήρχε, δεν ήταν αντικείμενο για να προχωρήσουν και το σταμάτησαν.

20 **κ. Κυριάκου:** Αλλά λέτε ότι εντοπίστηκαν αδυναμίες, όπως είχατε πει, εάν θυμάμαι καλά, έτσι;

25 **κ. Μιχαηλίδης:** Ναι, είχε εντοπίσει κάποιες αδυναμίες η [REDACTED], όχι για τις κατ' εξαίρεση, αντιλαμβάνομαι αδυναμίες διαδικαστικές είχε εντοπίσει και για άλλα θέματα πολιτογράφησης, όπως σας είχα πει, άλλων προσώπων που πολιτογραφούνται, αλλά δεν θεώρησαν ότι ήταν κάτι που θα έπρεπε να το δουν περαιτέρω.

κ. Κυριάκου: Κύριε Πρόεδρε, μπορούμε να ζητήσουμε την υποβολή των σχετικών εγγράφων του ελέγχου που έγινε το '16;

30 **κ. Νικολάτος:** Ναι.

κ. Κυριάκου: Δηλαδή τα φύλλα εργασίας, εσωτερικά σημειώματα, αλληλογραφία εάν υπήρξε και όλες τις πρόχειρες επιστολές;

κ. Νικολάτος: Μπορείτε, κύριε Μιχαηλίδη;

κ. Μιχαηλίδης: Φυσικά.

5

κ. Νικολάτος: Να μας δώσετε αυτά τα στοιχεία, μαζί με τα άλλα που θα μας στείλετε.

κ. Μιχαηλίδης: Βέβαια.

10 **κ. Κυριάκου:** Να ρωτήσω επίσης, στην έκθεση που εκδώσατε πρόσφατα, τον Νοέμβριο, για τις υποθέσεις του καζίνο, στη σελίδα 27 κάνει αναφορά για Διοικητική Πράξη και χαρακτηρίζετε τις πολιτογραφήσεις ως Διοικητική Πράξη, έτσι;

κ. Μιχαηλίδης: Τι σελίδα είναι;

15

κ. Κυριάκου: Στην 27, επίσης στην 29.

κ. Μιχαηλίδης: Ναι φυσικά, φυσικά ναι.

20 **κ. Κυριάκου:** Γιατί θεωρείτε την παραχώρηση πολιτογράφησης κατ' εξαίρεση ως Διοικητική Πράξη;

κ. Μιχαηλίδης: Ως τι να τη θεωρήσω;

25 **κ. Κυριάκου:** Δεν ξέρω, υπάρχει;

κ. Μιχαηλίδης: Επειδή είναι Διοικητική Πράξη.

κ. Κυριάκου: Υπάρχει;

30

κ. Νικολάτος: Κοιτάξετε, εντάξει, το είδα και εγώ, αλλά εάν είναι να εκφράσω και εγώ άποψη, νομίζω δεν είναι, διότι το Υπουργικό Συμβούλιο--

κ. Μιχαηλίδης: Εγώ θα έλεγα κύριε Πρόεδρε, στον κύριο Κυριάκο, να ρωτήσει τον Πρόεδρο της Επιτροπής να του εξηγήσει.

5 **κ. Νικολάτος:** Εντάξει, να το συζητήσουμε εν καιρώ.

κ. Κυριάκου: Έχετε λάβει οποιανδήποτε νομική γνωμάτευση επί του θέματος;

κ. Μιχαηλίδης: Όχι, δεν χρειάζεται γνωμάτευση, είναι ξεκάθαρο ότι είναι Διοικητική Πράξη.

10

κ. Κυριάκου: Επίσης στη σελίδα 28 αναφέρετε "η μη συμμόρφωση του Υπουργικού Συμβουλίου με τα κριτήρια των αποφάσεων του είναι μη σύννομη", έτσι

κ. Μιχαηλίδης: Κύριε Κυριάκου, έχει ορισμό για το συγκεκριμένο θέμα, για τη Διοικητική Πράξη.

15

κ. Κυριάκου: Ναι, λέω στη σελίδα 28 λέτε ότι, χαρακτηρίζετε μη σύννομη τη μη συμμόρφωση του Υπουργικού Συμβουλίου με τα κριτήρια που το ίδιο έθεσε.

κ. Μιχαηλίδης: Μάλιστα.

20

κ. Κυριάκου: Μπορείτε να μας εξηγήσετε γιατί το θεωρείτε ως μη σύννομη; Ο λόγος που ρωτώ είναι διότι οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου δεν είναι νόμος.

κ. Μιχαηλίδης: Είναι μη σύννομη, γιατί το Υπουργικό Συμβούλιο επιτρέπει πολιτογράφηση υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Και μιλούμε ότι ο νόμος δεν επιτρέπει την πολιτογράφηση υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, άρα οποιαδήποτε πολιτογράφηση στη βάση νόμου, που γίνεται στη βάση νόμου χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου, είναι μη σύννομη. Γι' αυτόν τον λόγο.

25

30 **κ. Κυριάκου:** Ποια, έτσι συγκεκριμένα εάν μπορείτε να μας πείτε, είναι αυτή η προϋπόθεση που θεωρείτε εσείς ότι δεν τηρήθηκε;

κ. Μιχαηλίδης: Η προϋπόθεση που λέει το άρθρο 111Α. 2, ότι οι πολιτογραφήσεις γίνονται υπό τους όρους που καθορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο. Οι όροι που είχε καθορίσει το Υπουργικό Συμβούλιο και ίσχυαν τότε ήταν οι όροι του 2016, υποτίθεται τάχα ικανοποιούσε τους όρους του 2016. Στην πράξη δεν ικανοποιούσε τους όρους του 2016, άρα δεν ικανοποιούσε τις
5 προϋποθέσεις του νόμου, άρα είναι παράνομο.

κ. Κυριάκου: Άρα λέτε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο έχει το νομικό δικαίωμα να θέτει όρους.

κ. Μιχαηλίδης: Κύριε Κυριακού, το εξήγησα πριν 3 ώρες τούτο. Έχω πει ότι το Υπουργικό
10 Συμβούλιο θέτει όρους. Τους όρους τους είχε θέσει, κατά την άποψη μου. Εν πάση περιπτώσει, αυτό το δικαίωμα του Υπουργικού Συμβουλίου τερματίστηκε τον Φλεβάρη του '19, όταν πέρασε η τροπολογία, που είπε ότι τη μεταβατική περίοδο θα ισχύουν οι όροι που ίσχυαν κατά την ψήφιση του Νόμου του '19, ως εκ τούτου το Υπουργικό Συμβούλιο όφειλε να σεβαστεί τους όρους που του ίδιο είχε θέσει το '16. Και υποτίθεται αυτούς σεβάστηκε και στην πράξη τους παραβίασε.
15 Νομίζω το εξήγησα προηγουμένως.

κ. Κυριάκου: Καλώς. Θεωρείτε ότι το Υπουργικό Συμβούλιο δεν έχει δικαίωμα να αλλάξει τους όρους που το ίδιο θέτει;

κ. Μιχαηλίδης: Το Υπουργικό Συμβούλιο γενικά, εάν δεν υπήρχε αυτή η τροπολογία του
20 Φλεβάρη του '19, το Υπουργικό Συμβούλιο ενεργεί ως όργανο, το οποίο παράγει διοικητικές πράξεις, δεσμεύεται από τον περί Γενικών Αρχών Διοικητικού Δικαίου Νόμο, ο οποίος λέει ότι γενικά ακολουθείς τις αποφάσεις, τα κριτήρια που εσύ έχεις θέσει. Μπορείς να αλλάξεις αυτά τα κριτήρια, θα σας διαβάσω συγκεκριμένα, λέει ότι δεν απαγορεύεται, είναι το άρθρο 44 του περί
25 Γενικών Αρχών Διοικητικού Δικαίου Νόμου (διαβάζει) "δεν απαγορεύεται... κριτήρια" --

κ. Κυριάκου: Κύριε, υπάρχει διαφωνία εάν υπάρχει Διοικητική Πράξη ή όχι, δεν υπάρχει λόγος να το συζητήσουμε περισσότερο.

κ. Μιχαηλίδης: Εντάξει, εάν δεν υπάρχει λόγος.

κ. Κυριάκου: Αναφορικά με τις άλλες εκθέσεις, θα μπορούσαμε να έχουμε τα ονόματα των

περιπτώσεων που αναφέρονται στην έκθεση σας, νούμερο 2/20;

κ. Μιχαηλίδης: Μα σας τα στείλαμε για όλα.

5 **κ. Κυριάκου:** Είναι μέσα στα box file τα τέσσερα που μας στείλατε;

κ. Μιχαηλίδης: Ναι.

10 **κ. Κυριάκου:** Εντάξει. Και επίσης μας έχετε στείλει και τα ονόματα που έχουν πολιτογραφηθεί στην υπόθεση του ██████████;

κ. Μιχαηλίδης: Πρέπει να είναι μέσα στα box files και εκείνα, πρέπει να είναι μέσα στα box files, σίγουρα είναι μέσα. Ό,τι είχαμε σας τα είχα στείλει γι' αυτές τις υποθέσεις. Εάν διαπιστώσετε ότι κάτι λείπει, να μας το ζητήσετε, να σας το στείλουμε.

15

κ. Κυριάκου: Ευχαριστώ.

κ. Νικολάτος: Η κυρία Καλογήρου παρακαλώ.

20 **κα Καλογήρου:** Απλά εγώ ήθελα να πω κάτι. Αντιλήφθηκα ότι από τη δική σας διερεύνηση, διαφάνηκε ότι πολλά από τα οικονομικά κριτήρια δεν ίσχυαν τον καιρό που πολιτογραφούνταν τα στελέχη της ██████████ ή διευθυντικά στελέχη ή όχι ή διευθυντικά στελέχη ιθύνουσας εταιρείας ή ήταν οι αποφάσεις του Υπουργείου Οικονομικών προς το Υπουργείο Εσωτερικών ή δεν τις έχετε δει επί αυτών των κριτηρίων των οικονομικών που έπρεπε να τηρούνταν;

25

κ. Μιχαηλίδης: Δεν έχουμε κανένα στοιχείο, γιατί μιλάμε για στοιχεία που είναι στους φακέλους του Υπουργείου Εσωτερικών, άρα είναι αυτό που είπα προηγουμένως, υπάρχει μια διαπίστωση ότι ενώ τα κριτήρια και πρέπει να διευκρινίσω εδώ ότι με βάση τις αποφάσεις τους Υπουργικού Συμβουλίου μέχρι το 2018 δεν υπήρχε καν οποιαδήποτε αναφορά στην έννοια της υπό ανέγερση
30 κατοικίας, ήταν σαφές ότι όταν λέγαμε ότι πρέπει να έχει κατοικία, εννοούσαμε να έχει κατοικία. Μπορούσε αυτή η κατοικία να μην έχει τελικό τίτλο, να έχω αγοραπωλητήριο έγγραφο και να διαβιώ σε αυτήν την κατοικία, αλλά θα έπρεπε να είναι κατοικία συμπληρωμένη, όχι στο χαρτί.

Αλλά ποιος έλεγε τι, ποιος διαβεβαίωνε τι μέσα στο Υπουργείο Εσωτερικών και στο Υπουργείο Οικονομικών, αυτά είναι σίγουρα θέματα που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας και γι' αυτό δεν καταλήγουμε σε συμπέρασμα γι' αυτό το θέμα.

5 **κα Καλογήρου:** Απλά ήθελα να δω την πτυχή του Υπουργείου Οικονομικών. Άρα είναι δική μας υπόθεση, αντιλαμβάνομαι, να προχωρήσουμε παρακάτω για τις συγκεκριμένες υποθέσεις. Επίσης επειδή σας έδωσε η κυρία [REDACTED] μια λίστα, την οποία εμείς προφανώς δεν έχουμε, στην οποία διαφαίνονται οι επισπεύσεις, που είναι από εκεί που πήρατε είδηση τέλος πάντων για τους 18, που ήταν την ίδια μέρα πολιτογραφημένοι, αλλά έχουν κόψει πίσω ακόμα 5-
10 6 επισπεύσεις, θα ήταν καλό να μας στείλετε τη λίστα, παρόλο που θα μπορούσαμε να τη ζητήσουμε και εμείς, αλλά θα ήθελα να δω τι σας έχει στείλει και εσάς το Υπουργείο Εσωτερικών και στο κάτω κάτω, μπορούμε να ζητήσουμε για πιο μεγάλη περίοδο εμείς έτσι λίστα, που να φαίνονται οι επισπεύσεις γενικά, εάν φαίνονται οι επισπεύσεις πάνω στα Excel files, οπότε είναι καλά να το έχουμε για δικούς μας σκοπούς και εξέτασης περαιτέρω. Αυτό είναι το δεύτερο που
15 ήθελα να ρωτήσω Πρόεδρε, δεν θέλω κάτι άλλο. Ευχαριστώ.

κ. Νικολάτος: Ο κύριος Μιχαηλίδης παρακαλώ.

κ. Μιχαηλίδης: Εντάξει τα στοιχεία θα τα στείλουμε. Νομίζω δεν έχει ερώτηση.

20

κα Καλογήρου: Εγώ τέλειωσα, είναι στοιχεία που θέλω και μια διευκρίνιση για την [REDACTED].

κ. Ιωάννου: Αυτή η εταιρεία [REDACTED], προηγουμένως η εταιρεία [REDACTED]
25 προκύπτει υπό αυτές τις προϋποθέσεις με τις υποθέσεις του Συνεργατισμού, εάν θυμάστε;

κ. Μιχαηλίδης: Δεν θυμάμαι να έχει σχέση με τον Συνεργατισμό.

κ. Ιωάννου: Ευχαριστώ.

30

κ. Μιχαηλίδης: Νομίζω. Τουλάχιστον δεν είναι σε γνώση μου αυτό το θέμα.

κ. Νικολάτος: Κύριε Μιχαηλίδη, νομίζω ότι έχουν συμπληρωθεί οι ερωτήσεις.

κ. Μιχαηλίδης: Έχω ένα - δύο σημειώσεις που έχω βάλει εδώ.

5 **κ. Νικολάτος:** Έχετε το δικαίωμα βεβαίως να διευκρινίσετε, να διασαφηνίσετε ή να πείτε οτιδήποτε άλλο επιθυμείτε σχετικό, αλλά πριν πάρετε τον λόγο, επειδή είχαμε μιλήσει για το ζήτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία είχε ζητήσει δικαστική έρευνα, αντιλαμβάνομαι ότι πριν τον διορισμό της Επιτροπής αυτής τον Σεπτέμβριο, υπήρξε ανταλλαγή επιστολών μεταξύ του Υπουργού των Εσωτερικών και του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για τη Δικαιοσύνη και νομίζω ότι είναι
10 σε εκείνη την αλληλογραφία που υποδείχθηκε ότι θα έπρεπε να γίνει ένα είδος δικαστικής ή οιονεί δικαστικής έρευνας.

κ. Μιχαηλίδης: Μάλιστα. Κατανοητό.

15 **κ. Νικολάτος:** Παρακαλώ, κύριε Μιχαηλίδη.

κ. Μιχαηλίδης: Το ένα είναι ότι θέλω να σας πω ότι όταν βλέπαμε την υπόθεση των 5 και είχαμε εντοπίσει 5 δικηγορικά γραφεία, τα οποία είχαν εμπλακεί, τα οποία είναι μέσα σε αυτά που σας έχουμε στείλει, το ένα εκ των γραφείων ήταν το γραφείο [REDACTED]. Απλώς ήθελα να
20 διευκρινίσω ότι υπάρχει μια πτυχή αυτού του θέματος, ότι ο γιος του [REDACTED] ήταν, απλώς ήθελα να διευκρινίσω ότι ο λόγος που δεν κάναμε κάποια αναφορά στην έκθεσή μας, είναι ότι κατά τον χρόνο λήψης έγκρισης από το Υπουργικό Συμβούλιο, που ήταν τον Ιούνιο, αντιλαμβάνομαι, του 2018, ο κύριος [REDACTED] δεν ήταν πλέον Υπουργός. Αλλά αντιλαμβάνομαι ενδεχομένως αυτό το θέμα να εγείρεται για άλλες
25 αιτήσεις, που έχουν υποβληθεί και έχουν εξεταστεί από μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, που σχετίζονται με αιτητές. Μια άλλη πληροφορία συναφής, η οποία ήρθε σε εμάς πρόσφατα, η οποία είναι καλό να γνωρίζετε, είναι ότι η υπεύθυνη του τομέα ή μια εκ των υπευθύνων, αλλά αντιλαμβάνομαι λόγω κλίμακας, η υπεύθυνη του Τομέα Πολιτογράφησης στο Υπουργείο Εσωτερικών, ήταν μέχρι τον Απρίλιο του 2019, ήταν η κυρία [REDACTED] και αντιλαμβάνομαι
30 ότι η κυρία [REDACTED] είναι κόρη της αδελφής [REDACTED] και τούτο ενδεχομένως να σας ενδιαφέρει κατά την εξέταση αιτήσεων που υποβάλλονταν μέσω του γραφείου [REDACTED], γιατί ενδεχομένως να ήταν αιτήσεις που υπέβαλαν, ας πούμε, τα ξαδέλφια της

██████████, άρα εάν υπήρχε χειρισμός από την ίδια, ενδεχομένως να υπάρχει κάποιο θέμα που σας ενδιαφέρει και είπα να σας το πω να γνωρίζετε. Έχω σημειώσει και τα άλλα και θα σας τα στείλουμε την ερχόμενη Τετάρτη.

5 **κα Καλογήρου:** Να κάνω μια αναφορά, ότι για το γραφείο ██████████ το έχουμε ξαναδεί στις υποθέσεις της τριμελούς Επιτροπής, όπου και εκεί ήταν το υπεύθυνο γραφείο για πολιτογραφήσεις. Νομίζω ότι ναι, νομίζω θα το βρούμε μπροστά μας.

κ. Νικολάτος: Πότε σταμάτησε να είναι Υπουργός ο κύριος ██████████, γιος;

10

κ. Μιχαηλίδης: Τον Φλεβάρη του 2018. Μετά τις εκλογές του '18 δεν ξαναδιορίστηκε.

κα Καλογήρου: Επίσης για το θέμα αυτό που αναφέρατε στο τέλος, είχε χθες ένα twitter που ήρθε και σε εμένα εις γνώσιν μου, για το συγκεκριμένο πρόσωπο ότι δούλευε, εντάξει δεν
15 μπορούσα να διασταυρώσω αυτήν την πληροφορία, αλλά αφού μας το λέτε...

κ. Μιχαηλίδης: Εγώ το διασταύρωσα ως εξής. Βρήκα από την γκαζέτα δημοσίευμα ότι το '13, τον Ιούνιο εάν θυμάμαι καλά, κάπου εκεί, αποσπάστηκε από τη Βουλή, που είναι υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών, δεν υπήρχε αναφορά ότι εργάζεται πού στο Υπουργείο Εσωτερικών,
20 αλλά η πληροφόρηση που έχω είναι ότι ήταν στον Τομέα Πολιτογραφήσεων και δεδομένης της κλίμακας της, που αντιλαμβάνομαι είναι Α11, που η κυρία ██████████ είναι Α8- 10 άρα αυτή ήταν ανώτερη και επίσης η πληροφόρηση που έχω είναι ότι αποσπάστηκε στην Υπηρεσία Μέριμνας τον Απρίλη του '19, άρα έφυγε από τον συγκεκριμένο τομέα τον Απρίλη του '19.

25 **κα Καλογήρου:** Πριν πού ήταν;

κ. Μιχαηλίδης: Στη Βουλή, είναι υπάλληλος της Βουλής.

κ. Νικολάτος: Σας ευχαριστούμε πολύ και για τον χρόνο και για τη βοηθητική και κατατοπιστική
30 σας μαρτυρία.

κ. Μιχαηλίδης: Να επαναλάβω κύριε Πρόεδρε, ότι η επιθυμία μου είναι στον βαθμό που μπορώ

να βοηθήσω το έργο σας. Αυτός ήταν ο στόχος μου και στην Ερευνητική Επιτροπή του Συνεργατισμού. Μακάρι να σας επιτραπεί από τον χρόνο και τις συνθήκες που έχετε, να παράξετε έργο το οποίο να είναι χρήσιμο και είμαι στη διάθεσή σας, όταν μελετήσετε τα στοιχεία, εάν χρειαστεί οποιαδήποτε διευκρίνιση να επανέλθουμε.

5

κ. Νικολάτος: Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ, κύριε Μιχαηλίδη.

10

Τέλος Ακρόασης

(Υπ.) Μ. Νικολάτος, Πρόεδρος

15

(Υπ.) Π. Ιωάννου, Μέλος

20

(Υπ.) Κ. Κυριάκου, Μέλος

25

(Υπ.) Δ. Καλογήρου, Μέλος

30

5

10 **Διευκρινιστικά σημεία:**

-- Ο ομιλητής διακόπτεται από κάποιο άλλο άτομο

... Ο ομιλητής διακόπτει τη σκέψη του

15

Βεβαίωση

20

Εγώ, η [REDACTED] στενοτυπίστρια, πιστοποιώ ότι το παρόν είναι πλήρης και ακριβής μεταγραφή των στενοτυπημένων πρακτικών, που πήρα όσο καλύτερα μπορούσα, στην παρούσα υπόθεση.